

Betænkning om Ændring i kommissionsloven

BETÆNKNING NR. 701

KØBENHAVN 1974

ISBN 87 503 1527 7

Statens trykningskontor
Ju 00-126-bet

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
I. Indledning	5
II. Henvendelserne fra organisationerne	8
III. Fremmed ret	11
1. Almindelige bemærkninger	11
2. Opsigelsesvarsel	11
3. Ophørsvederlag (erstatning for kundekredsen, "good-will").	13
4. Efterprovision	13
IV. Udvalgets hovedsynspunkter	14
A. Handelsagenten	14
1. Agentens stilling i forhold til agenturgiveren	14
2. Opsigelsesvarsel	15
3. Særlig erstatning ved forholdets ophør	18
a) Erstatning for kundekreds ("good-will").	18
b) Erstatning for tab ved investeringer, der bliver nytteløse som følge af opsigelse	26
c) Erstatning for konkurrenceklausuler	28
B. Andre grupper af mellemmand i kommissionsloven og deres stilling i forhold til de her behandlede spørgsmål	29
C. Andre spørgsmål	30
1. Køberens opfyldelse af aftalen som betingelse for provision	31
2. Forfaldstid	31
3. Agentens og den handelsrejsendes mulighed for at kontrol- lere provisionskravets størrelse	32
D. Andre mellemmand	32
V. Udkast til lov om ændring af lov nr. 243 af 8. maj 1917 om kommission, handelsagentur og handelsrejsende	35
VI. Bemærkninger til udkastets enkelte bestemmelser	39
VII. Bilag	51
1. Danske paralleltekster	51
2. Nordiske paralleltekster	57
3. Udkast fra den finske komité	66
4. Udtalelse af 25. maj 1971 fra Nordiska Handelsagenters Federation	74

I. INDLEDNING.

Ved skrivelser af 13. juli 1962 anmodede justitsministeriet professor, dr. jur. Anders Vinding Kruse og daværende byretsdommer, nu landsdommer Erik Bjerregaard om 1) at ville følge arbejdet i den af det finske justitsministerium nedsatte komité til udarbejdelse af forslag til en kommissionslov og stå til rådighed for denne komité med hensyn til oplysninger om dansk ret, 2) i forbindelse hermed at overveje, om der er grund til at foreslå ændringer i den danske kommissionslov. Samtidig udpegede man sekretær, nu kontorchef i justitsministeriet O. Perch Nielsen som sekretær ved dette arbejde.

Baggrunden herfor var en på det nordiske justitsministermøde i Oslo i januar 1962 truffet beslutning, som var foranlediget af, at der få måneder forinden var nedsat en komité i Finland for på dette område at udarbejde udkast til ny lovgivning, der skulle lægges så tæt op til de danske, norske og svenske love som muligt, og at spørgsmålet var blevet rejst dels i Nordisk Råd og dels af de nordiske handelsagenters organisationer.

Finland deltog ikke i det nordiske samarbejde, som førte til de danske, norske og svenske love om kommission, handelsagentur og handelsrejsende af henholdsvis 8 maj 1917, 30 juni 1916 og 18. april 1914. Disse love er i alt væsentligt ensartede. I Finland reguleredes forholdene af de gamle bestemmelser i lovbogen af 1734, og der var derfor i dette land et særligt behov for at tage problemerne under overvejelse.

I Nordisk Råd var spørgsmålet blevet aktuelt, efter at folketingsmand Holger Eriksen, riksdagsmand Harras Kyttä og stortingsrepresentant Erling Wikborg i juni måned 1961 havde fremsat medlemsforslag om revision af den fælles lovgivning om kommission, handelsagentur og handelsrejsende. Medlemsforslaget, som gik ud på at anbefale regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af den pågældende lovgivning, blev forelagt for en række myndigheder og organisationer til udtalelse, der stort set tilsluttede sig tanken om en revision. På basis af en indstilling fra det juridiske udvalg vedtog rådet den 23. marts 1962 en rekommandation i overensstemmelse med medlemsforslaget (rek. 32/1962). Der henvises i øvrigt herom til Nordiska Rådet 1962 s. 213, 440 ff, 1483 og 1680.

Henvendelserne fra organisationerne, i Danmark Grosserer-Societetets Komité og Danske Importagenters Forening, vil blive nærmere behandlet i det følgende afsnit.

Til medlemmer af den finske komité var følgende blevet udnævnt: Professor K. A. Telaranta (formand), ældre regjeringssekreterare J. Laine og advokat Aaro Koskenjaakko med byråchef P. E. von Bonsdorff som sekretær. Advokat Koskenjaakko afgik ved døden i 1969, uden at noget nyt medlem blev udpeget i hans sted.

Som øvrige sagkyndige blev fra Norge udpeget dosent, nu professor, dr. jur. Carsten Smith og fra Sverige justitierådet jur. d:r Hjalmar Karlgren samt professor jur. d:r Jan Hellner med hovrättsassessor Anders Knutsson som sekretær.

I januar 1966 udnævntes i Norge en særlig komité til at undersøge behovet for indførelse af et stærkere opsigelsesværn for handelsagenten samt

andre særlige spørgsmål efter aftale med departementet. Denne komité skulle tillige fortsætte det nordiske samarbejde i forbindelse med den finske komité. Foruden professor Smith, der blev formand, valgtes til medlemmer disponent, nu direktør Dag Ø.Dvergsten, direktør Finn Qvigstad og senere også professor dr. jur. Tore Sandvik, der under hele arbejdet har været sekretær for komiteen. Endvidere har advokat A. Bjarøy og højesterettsadvokat J. A. Kittelsen medvirket som sagkyndige.

I januar og februar 1968 fritoges professor Hellner og hovrättsassessor Knutsson for deres hverv i den svenske komité. Samtidig udnævntes professor jur.d.:r Kurt Grönfors til medlem og hovrättsassessor Anders Stendahl til sekretær.

Den finske komité havde i januar 1964 udarbejdet et foreløbigt udkast til lov om handelsrepræsentanter, som blev drøftet på et møde mellem de nordiske landes repræsentanter den 9 og 10. oktober 1964 i Helsingfors. På grundlag af drøftelserne udarbejdede den finske komité et nyt udkast, som blev behandlet på et nordisk møde den 10. december 1965 i Stockholm.

Et påny gennemarbejdet udkast blev fremlagt af den finske komité i foråret 1967. Samme år udarbejdede den norske komité et udkast til ændringer i kommissionsloven med motiver. Disse udkast blev drøftet på et nordisk møde den 29 og 30. november 1967 i Oslo. Vinding Kruse deltog på grund af sygdom ikke i dette møde.

Nordiske møder er senere holdt den 28 og 29. januar 1969 i København, den 20. og 21. maj 1969 i Göteborg og den 24. og 25. september 1969 i Helsingfors. Fra dansk side deltog kun Vinding Kruse i mødet i Göteborg. På grund af strejke deltog Perch Nielsen heller ikke i det afsluttende nordiske møde i Helsingfors.

Det danske udvalg har derudover holdt et antal møder og har ved to lejligheder uformelt drøftet sagen med repræsentanter for Danske Importagenters Forening.

Ved udarbejdelsen af betænkningen har universitetsadjunkt, cand. jur. Hans Gammeltoft-Hansen medvirket.

Den norske komité afgav betænkning i september 1970 og den svenske i december samme år. Den finske komité fremlagde sin betænkning i maj måned 1972.

De foreliggende danske, norske og svenske udkast til ændringer i kommissionsloven og de hertil svarende bestemmelser i det finske lovudkast er indholdsmæssigt overensstemmende. Fra alle sider har der været lagt vægt på også at finde frem til størst mulig sproglig ensartethed, ligesom man fra dansk, norsk og svensk side har stræbt efter ikke at øve vold mod systematikken i kommissionslovene. Som følge heraf har det blandt andet ikke kunnet undgås, at enkelte af paragrafferne er blevet mere omfangsrige end sædvanligt i nyere lovgivning.

Som det vil ses af det finske lovudkast, indeholder dette ikke bestemmelser om kommissionsforhold, men omhandler alene handelsagenter og handelsrejsende. Man har antaget, at der ikke var noget praktisk behov for at regulere kommissionsforhold i Finland og har derfor måttet foretage en selvstændig opbygning af de foreslåede bestemmelser. Fra de andre landes side har man ikke fundet det påkrævet at ændre lovens nuværende struktur, hvorefter reglerne om kommission udgør den grundlæggende del, hvortil der

henvises fra de senere kapitler om handelsagentur og handelsrejsende, omend man erkender, at en generel lovgivning om mellemmandsforhold i dag næppe ville blive formet på denne måde.

Arbejdet er hermed tilendebragt.

København i oktober 1973.

A. Vinding Kruse

E. Bjerregaard

/O. Perch Nielsen

II. HENVENDELSERNE FRA ORGANISATIONERNE.

I skrivelse af 14 maj 1932 (justitsministeriets sag 1. eksp. ktr. G 6052) foreslog Centraludvalget for samtlige danske Handelsrejsendeforeninger en tilføjelse til kommissionsloven, hvorefter ethvert firma skulle være pligtig at tilstille dets handelsrejsende en kopi af faktura over hver provisionsberettiget levering i den rejsendes distrikt med nøjagtig angivelse af provisionernes størrelse.

Der blev indhentet udtalelser om forslaget fra De københavnske Handel sfo reninger s Fællesrepræsentation, Grosserer-Societetets Komité, Industriraadet, De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark og Provinshandelskammeret, som alle frarådede forslaget. Den 22. december 1932 svarede justitsministeriet, at man ikke fandt tilstrækkelig anledning til at søge loven ændret som foreslået.

I skrivelse af 10. november 1936 (justitsministeriets sag 1 eksp. ktr. L 5571) foreslog Dansk Handelsrejsendeforbund på grundlag af forhandlinger mellem de skandinaviske handelsrejsendes organisationer, at kommissionslovens kap. 4 om handelsrejsende blev revideret. Særlig ønskede man regler om et deklaratorisk opsigelsesvarsel på tre måneder for alle handelsrejsende, om månedlige opgørelser og omgående tilsendelse af fakturakopi for enhver provisionsberettiget levering i den rejsendes distrikt, om ret for fastansatte rejsende til at få provision af alle ordrer fra distriktet og en tilsvarende ret for ikke-fastansatte rejsende, hvem eneforhandlingsret var tillagt, samt om pligt for firmaet til uden ugrundet ophold at underrette den rejsende, såfremt en ordre ikke kunne godkendes, således at provisionsretten indtrådte, hvis meddelelse ikke fremkom.

Henvendelsen blev sendt til udtalelse i handelsministeriet, der blandt andet forelagde den for Grosserer-Societetets Komité, Provinshandelskammeret, Industriraadet, Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri, De københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation, Fællesrepræsentationen for danske Funktionærforeninger og Dansk Handels- og Kontormedhjælperforbund. Bortset fra de tre sidstnævnte organisationer gik udtalelserne ud på, at de rejste spørgsmål burde søges løst ved overenskomst.

Ved skrivelser af 10 juni og 1 september 1937 fremkom Fællesrepræsentationen for danske Handelsrejsendeforeninger med 17 forslag til ændringer og tilføjelser i kommissionsloven, idet man samtidig foreslog nedsættelse af en skandinavisk komité til at forberede lovændringerne. Det blev oplyst, at en lignende henvendelse var foretaget i Sverige, medens man i Norge indtil videre havde søgt at ændre forholdene ved forhandling med handelens og industriens organisationer.

Handelsrejsendeforeningernes henvendelser gik dels ud på at få gennemført ændringer, der svarede til de af Dansk Handelsrejsendeforbund foreslåede, og dels på følgende: En definition af begrebet handelsrejsende i tjenesteforhold, således at dette omfattede samtlige rejsende, medmindre de overhovedet ikke var pligtige at efterkomme nogen instruktion fra firmaet; regler om ret til a conto-provision, som under nærmere angivne omstændigheder

ikke skulle kunne kræves tilbagebetalt; bestemmelser om reklamation vedrørende indsendte ordrer inden 14 dage; ret for den handelsrejsende til at gøre sig bekendt med firmaets bøger; bestemmelser om forfaldstiden for provision samt løn eller a conto-provision under ferie og sygdom.

De tre skrivelser blev derefter drøftet i den daværende konkurslovs-kommission, som imidlertid undlod at udtale sig om forslagene. I handelsministeriet og justitsministeriet var man ikke helt afvisende over for tanken om et mindre udvalg, der skulle overveje og med de interesserede parter drøfte, i hvilket omfang de ønskede bestemmelser måtte kunne gennemføres ad aftalemæssig vej, og i hvilket omfang lovbestemmelser måtte være fornødne, men sagen endte dog med, at justitsministeriet den 1. maj 1939 meddelte, at man "må anse det for rettest, at der forhandles mellem organisationerne om de pågældende punkter, således at det bringes på det rene, i hvilket omfang det er muligt derved at opnå en overenskomstmæssig ordning, og hvor der måtte foreligge uoverensstemmelser mellem parterne". Når justitsministeriet modtog meddelelse om resultatet af sådanne forhandlinger, ville man "være villig til at optage sagen til fornyet overvejelse".

Det blev senere oplyst, at der på grund af krigsudbrudet samme år ikke blev indledt forhandlinger mellem organisationerne.

I skrivelse af 6. februar 1953 (justitsministeriets sag l. eksp. ktr. B 520) fremkom Nordisk Handelsrejsendeunion med forslag om ændringer i kommissionsloven. Henvendelsen blev sendt samtidig til justitsministeriet i Danmark og til Nordisk Råd. Man foreslog, at den handelsrejsende skulle have krav på månedlige provisionsnotater og daglige kopier af samtlige fakturarer for de varer, som han var provisionsberettiget af, at der tilsikredes den handelsrejsende provision af alle de ordrer, som en kunde, der oprindeligt var tilført firmaet af den handelsrejsende, senere direkte indsendte til firmaet, at den handelsrejsende skulle deltage proportionalt i tabet, hvis kunden undlod at betale, og at den handelsrejsendes krav på provision i konkurstilfælde skulle være privilegeret, uanset om den handelsrejsende måtte repræsentere et eller flere firmaer, og om han efter loven måtte anses som funktionær i det fallerede firma.

Henvendelsen blev af justitsministeriet sendt til behandling i Nordisk Udvalg for Lovsamarbejde, der allerede i 1949 havde drøftet, om der var behov for at overveje fællesnordiske ændringer i kommissionslovgivningen i forbindelse med Finlands interesse i at få lovreguleret mellemmandsforhold. Efter forslag fra professor H. Ussing vedtog lovsamarbejdsudvalget i juni 1953, at behovet for ændringer i kommissionsloven foreløbig skulle undersøges i Danmark, som derefter eventuelt ville rette henvendelse til de andre nordiske lande om et nærmere samarbejde.

Den 12. februar 1954 fremkom Nordisk Handelsrejsendeunion med et nyt indlæg, hvori man gentog de tidligere fremsatte forslag og yderligere foreslog, at den handelsrejsende skulle have krav på at gennemse firmaets bøger, og at bestemmelsen om provision af alle ordrer skulle gøres ufravigelig.

På grundlag af de to henvendelser og lovsamarbejdsudvalgets vedtagelse blev handelsministeriet hørt, og der fremkom udtalelser fra Grosserer-Societetets Komite, Provinshandel skammer et, De danske Handelsforeningers

Fællesorganisation, Industriraadet, Haandværksraadet og De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark. Der var gennemgående kun ringe tilslutning til de fremsatte forslag, og handelsministeriet fandt det mest hensigtsmæssigt, at spørgsmålene blev taget op i forbindelse med en almindelig revision af kommissionsloven, men ville dog ikke udtale sig imod et begrænset udvalgsarbejde, såfremt der var almindelig tilslutning hertil i de øvrige nordiske lande.

I 1956 blev sagen sat på lovsamarbejdsudvalgets venteliste, men der var i udvalget enighed om, at spørgsmålet om revision af kommissionsloven for tiden ikke kunne optages af hensyn til mere presserende lovgivningsopgaver.

I skrivelse af 6. januar 1961 (justitsministeriets sag L. A. 36/61) foreslog Danske Importagenters Forening gennem Grosserer-Societetets Komité en række ændringer i kommissionslovens kap. 3 om handelsagentur. Henvendelsen gik ud på, at agenten skulle have krav på at få provisionsopgørelse hvert kvartal, at agenten skulle have krav på særlig godtgørelse, såfremt han skulle foretage inkasso eller personligt være ansvarlig for køberens opfyldelse af sin betalingsforpligtelse (del credere ansvar), at agenten skulle have en udvidet tilbageholdelsesret til sikkerhed for krav som følge af agenturforholdet, samt at agenten skulle have krav på mindst tre måneders opsigelsesvarsel, såfremt han var vedvarende repræsentant for agenturgiveren, og aftalen havde været i kraft i mere end to år. Endvidere var der foreslået nye bestemmelser om handelsagentens ret til erstatning for tabt goodwill og om en begrænset virkning af aftaler om konkurrenceforbud (konkurrenceklausuler), ligesom det var foreslået, at en række af kommissionslovens bestemmelser i kap. 3 ikke skulle kunne fraviges til skade for handelsagenten.

Henvendelsen fra Danske Importagenters Forening var medvirkende til, at det på justitsminister mødet i januar 1962 blev besluttet, at der i hvert af de nordiske lande skulle udpeges en eller to sagkyndige, der skulle stå til rådighed for den i Finland nedsatte komité, for så vidt angik oplysninger om gældende ret m.v., samt vurdere, om der var behov for en revision af de fællesnordiske kommissionslove.

Under arbejdet har det danske udvalg fra Danske Importagenters Forening modtaget forskelligt materiale, der har tjent til belysning af baggrunden for de af agenterne ønskede ændringer i kommissionsloven.

I juni måned 1971 blev udvalget tillige gjort bekendt med den på årsmødet for Nordiske Handelsagenters Federation vedtagne udtalelse om komiteernes udkast. Udtalelsen blev afgivet på et tidspunkt, hvor udvalgets egentlige arbejde med lovudkastet var afsluttet, og hvor der var opnået nordisk enighed om udformningen. Man har derfor alene gjort sig bekendt med udtalelsen, idet man mener at burde overlade det til justitsministeriet at tage stilling til, hvorvidt udtalelsen giver fornødent grundlag for at ændre lovudkastet.

Federationens udtalelse er medtaget som bilag nr. 4.

III. FREMMED RET.

1. Almindelige bemærkninger.

Handelsagenternes retlige stilling - navnlig ved hvervets ophør - har gennem de senere år tiltrukket sig indgående opmærksomhed i de fleste europæiske lande. Der er således blevet lovgivet på dette område i Schweiz 1949, i Vesttyskland 1953, i Frankrig 1958 og i Østrig 1960. I Benelux-landene blev der i 1965 fremlagt et forslag til en fælles lov om blandt andet disse spørgsmål. Forslaget er ikke gennemført i noget af de tre lande, blandt andet fordi EF-kommissionen senere har arbejdet med et direktiv på området. I Italien suppleres lovgivningen af kollektive aftaler, indgået mellem erhvervs- og livets organisationer; for øjeblikket gælder aftaler fra 1956 og 1958. I de nævnte lande har handelsagenterne opnået en retsbeskyttelse, som de ikke har efter dansk eller anden nordisk ret. Denne beskyttelse er i det væsentlige bygget på bestemmelser om, at et agenturforhold i princippet kun kan opsiges med et vist varsel, og at agenten ved aftalens ophør normalt får en vis erstatning af hovedmanden. Af særlig interesse er reglerne om agentens ret til vederlag ved forholdets ophør. Bestemmelserne herom kan i almindelighed siges at udspringe dels af det princip, at der altid bør være en vis forbindelse mellem udført arbejde og vederlag, og dels af den tanke, at den under agenturforholdets beståen oparbejdede kundekreds er et resultat af agentens og hovedmandens fælles bestræbelser, som ikke ved forholdets ophør bør overgå vederlagsfrit til hovedmanden, som derigennem vil opnå en ugrundet berigelse. Ofte har tillige sociale synspunkter spillet en rolle for lovgivningens udformning.

I det følgende gives en ganske kort oversigt over reglerne i de nævnte lande. En mere udførlig oversigt findes i den norske betænkning (Innstilling om endringer i Lov om kommission, handelsagentur og handelsreisende av 30 juni 1916 (Bergen 1970) side 23 f.f.).

2. Opsigelsesvarsel.

I Vesttyskland er opsigelsesvarslet, hvor agenturaftalen indgås på ubestemt tid, mindst seks uger, såfremt opsigelsen finder sted inden for aftalens tre første år. Reglen er deklatorisk, dog således at parterne ikke kan aftale kortere opsigelsesvarsel end en måned. Har agenturforholdet varet i tre år eller derover, er opsigelsesvarslet mindst tre måneder. Denne regel er præceptiv, således at en aftale om korte opsigelsesvarsel ikke tillægges nogen gyldighed. Hvis der er aftalt opsigelsesvarsel af forskellig længde for agenten og hovedmanden, skal det længste varsel gælde for begge parter.

Østrigsk ret har på dette område i alt væsentligt samme indhold som tysk.

I Schweiz gælder det, at såfremt agenturforholdet har varet kortere tid end et år, er opsigelsesvarslet en måned; ved længere varighed er det to måneder. Det sidstnævnte varsel kan ikke forkortes ved parternes aftale. Også aftaler om forskellige opsigelsesvarsel for agent og hovedmand er ugyldige.

I Frankrig findes der ikke bestemmelser om varsel ved opsigelse af et agenturforhold. En ret til at opsiges forholdet anses imidlertid kun at foreligge, såfremt opsigelsen er begrundet i bestemmelser i agenturaftalen, eller hvis parterne er enige om at afslutte forholdet, eller der foreligger særlige hævegrunde.

I Belgien og Luxemburg findes der ingen lovbestemmelser om opsigelsesvarsel. I Holland findes en deklatorisk regel om tre måneders opsigelsesvarsel ved agenturaftaler, som indgås på ubestemt tid. Dog må varslet aldrig være kortere end en måned. Det ovennævnte forslag til fælles lovgivning for Benelux-landene er på dette område i overensstemmelse med den hollandske retstilstand.

I Italien er opsigelsesvarslet mindst fire måneder for aftaler, som er indgået på ubestemt tid. Har agenturforholdet varet længere end fem år, er opsigelsesvarslet seks måneder.

3. Ophørsvederlag (erstatning for kundekredsen, "good-will").

I Vesttyskland gælder følgende: Hvis agenturforholdet ophører, kan agenten af sin hovedmand kræve en passende ("angemessen") erstatning, såfremt og i den udstrækning

- a) forretningsforbindelserne med nye kunder, som agenten har skaffet, tilfører hovedmanden betydelige fordele også efter agenturforholdets ophør (hermed ligestilles, at agenten har udvidet forretningsforbindelserne med tidligere kunder så væsentligt, at det økonomisk svarer til tilkomsten af en ny kunde);
- b) agenten som følge af aftalens ophør mister krav på provision, som han ellers ville have haft på grundlag af allerede indgåede eller fremtidige forretninger med de af ham skaffede kunder;
- c) det under hensyn til samtlige foreliggende omstændigheder er rimeligt, at der ydes erstatning.

Erstatningen er maximeret til et års provision, beregnet som gennemsnittet af de sidste fem års provisioner. Hvis hvervet har varet kortere tid, er det gennemsnittet af provisionerne under hele perioden, som er afgørende.

Agenten har ingen ret til erstatning, såfremt aftalen er ophørt gennem opsigelse fra hovedmanden, og en væsentlig årsag til denne opsigelse er agentens forsømmelighed. Hvis agenten selv har frasagt sig hvervet, uden at have rimelig grund dertil som følge af hovedmandens forhold, har han ligeledes ingen ret til erstatning.

Retten til erstatning kan ikke bortfalde ved en forhånds aftale. Den skal gøres gældende inden tre måneder efter forholdets ophør.

Tysk ret kan betragtes som en videreudvikling af den schweiziske lov på dette område. Efter denne er agentens ret til erstatning betinget af, at hans virksomhed har medført en væsentlig udvidelse af kundekredsen. Det er endvidere en betingelse, at hovedmanden efter forholdets ophør vil få betydelige fordele heraf. Efter schweizisk ret gælder det endvidere, at erstatning kun kan gives, såfremt det efter de foreliggende omstændigheder må anses for rimeligt. Godtgørelsen må ikke overstige den nettofortjeneste, som agenten har haft af forholdet gennem et år; dette maximum beregnes på samme måde som efter tysk ret. Der opstår intet erstatningskrav, hvis for-

holdets ophør skyldes omstændigheder, for hvilke agenten bærer ansvaret, eller såfremt ophøret beror på agentens død, umyndiggørelse, eller på at han selv har frasagt sig hvervet.

Også i Østrig kan agenten efter gældende ret under visse forhold gøre krav på et ophør svederlag. Betingelserne for at opnå erstatning er, dels at en ny kundekreds i hovedsagen er oparbejdet af ham, dels at hovedmanden har fordel heraf også efter forholdets ophør, og dels at agenten er blevet påført et tab gennem ophøret. Det er endvidere en forudsætning, at det er hovedmanden, som har tilbagekaldt hvervet, og at dette ikke beror på agentens forsømmelse. Desuden er erstatningen maximeret, men efter noget andre kriterier end de i vesttysk og schweizisk ret gældende.

Efter fransk ret gælder det, at hvis hovedmanden tilbagekalder hvervet, uden at dette beror på misligholdelse fra agentens side, har denne ret til erstatning for det tab, som derved påføres ham. Efter fransk retsopfattelse er agenturaftalen et "mandat d'interest commun", hvilket medfører, at hovedmanden ikke har ret til ensidigt at opsige forholdet; endvidere antages agenten at have en "ret til kundekredsen". Erstatningen er ikke maximeret.

I Belgien, Holland og Luxemburg har agenten ikke noget erstatningskrav af den her omhandlede art. Det tidligere nævnte forslag til en for disse lande fælles agenturlovgivning indeholder imidlertid en bestemmelse om sådan erstatning. Efter denne kan erstatning tilkendes i alle tilfælde, hvor et agenturforhold ophører, også hvor ophøret skyldes grov forsømmelse fra agentens side. Samtidig fastslås det dog, at erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, hvor dette måtte findes rimeligt. Retten til erstatning er betinget af, at agenten har skaffet eller udvidet hovedmandens kundekreds og dermed tilført hovedmanden en merværdi ("plusvalue notable"). Erstatningen er maximeret på tilsvarende måde som i vesttysk ret.

Efter italiensk ret er hovedmanden pligtig at betale erstatning, såfremt aftalen er indgået på ubestemt tid og er ophørt af årsager, for hvilke agenten ikke bærer ansvaret. Erstatningen fastsættes skønsmæssigt i forhold til den provision, som er indtjent i aftaleperioden. Det foreskrives udtrykkeligt, at en sådan godtgørelse også kan kræves, hvor hvervet ophører på grund af agentens invaliditet eller død. I kollektive aftaler gives der detaljerede forskrifter for, hvorledes erstatningen skal beregnes; det sker på en sådan måde, at den får en pensionslignende karakter.

4. Efterprovision.

Spørgsmålet om agentens ret til provision af en salgsaftale, der først er sluttet efter hvervets ophør, har i mange af de nævnte lande været genstand for lovregulering.

I Vesttyskland og Østrig har agenten ret til provision, såfremt salgsaftalen hovedsagelig er bragt i stand ved hans indsats. I den tyske lov opstilles endvidere det krav, at forretningen skal afsluttes inden en rimelig tid efter forholdets ophør. Derimod tilkommer der efter schweizisk ret kun agenten provision, når ordren er indgået på en tid, hvor aftalen bestod. Efter hollandsk ret har agenten krav på rimelig godtgørelse for alle de af ham indledte forretninger, som afsluttes efter forholdets ophør. I italiensk ret er det hovedreglen, at agenten kun har ret til provision af de før hvervets ophør afsluttede forretninger. Fransk ret regulerer ikke dette spørgsmål.

IV. UDVALGETS HOVEDSYNSPUNKTER.

Udvalget har overvejet, om der må antages at være behov for ved nye eller ændrede lovregler at værne mellemmændenes interesser, særlig i forbindelse med opsigelse af aftalen. Denne problemstilling har også været central for de øvrige nordiske komiteer og er i øvrigt en naturlig følge af, at de i årenes løb modtagne henvendelser om ændringer i kommissionsloven alle er gået ud på at forbedre mellemmændenes retsstilling.

De to hovedspørgsmål er, om der bør lovfæstes en særlig opsigelsesfrist, og om der bør gives særlige regler om erstatning eller godtgørelse ved opsigelse af mellemanden. I forbindelse hermed har man tillige overvejet, om der måtte være grundlag for at yde erstatning for konkurrenceklausuler i mellemandsforhold.

I det følgende behandles disse emner først for handelsagenternes vedkommende, senere for andre mellemmænd i kommissionsloven (handelsrejsende og kommissionærer). Derefter redegøres for visse andre spørgsmål i forbindelse med en forbedret retsstilling for de af kommissionsloven omfattede mellemmænd. Som afslutning berøres problemerne for andre grupper af mellemmænd.

A. Handelsagenten.

1. Agentens stilling i forhold til agenturgiveren.

Ved "handelsagent" og "agent" forstås en person, som for en anden (agenturgiveren eller hovedmanden) har påtaget sig det hverv at virke for afsætning af varer ved at optage købetilbud (ordrer) til agenturgiveren eller ved at sælge varer i dennes navn, og som ikke er ansat i agenturgiverens tjeneste, men udøver virksomheden som selvstændig forretningsdrivende (kommissionsloven § 65).

Det typiske agenturfirma beskæftiger sig hovedsagelig med import og har altså i almindelighed udenlandske leverandører som hovedmænd. Agenturfirmaerne er ofte enmandsvirksomheder eller dog virksomheder med få ansatte. Det er ret almindeligt, at en udenlandsk leverandør starter sin markedsføring i et fremmed land ved salg gennem et sådant agentur. På et marked som det danske med forholdsvis hård konkurrence kan det ofte være svært for en udenlandsk virksomhed at introducere en ny artikel. I begyndelsen lykkes det ofte kun for agenten at få forholdsvis små ordrer (prøveordrer), og først efter nogen tid kan han opnå ordrer i et sådant omfang, at agenturet kan betale sig. Det sker da ikke sjældent, at agenturgiveren, når hans produkter på denne måde er blevet indarbejdet på markedet, opsiger agenturaftalen og etablerer sin egen salgsorganisation. Hvis hvervets ophør sker på et temmeligt tidligt stadium, kan de indtægter, som agenten har oppebåret i form af provisioner, være et ganske utilstrækkeligt vederlag for det arbejde, han har udført.

Der er naturligvis mulighed for, at agenten beskytter sig mod denne risiko, idet han kan søge at få indsat klausuler i agenturaftalen, f. eks. et fastsat eengangsvederlag for arbejdet med at indføre produktet på markedet

gennem det første år, eller at agenturgiveren ikke skal kunne opsige aftalen, før en vis tid er forløbet eller omsætningen steget til et vist beløb, eller at agenturgiveren ved aftalens ophør skal yde agenten et vederlag, som beregnes på grundlag af tidligere salg eller på anden måde. Sådanne klausuler indsættes da også undertiden i agenturkontrakter, ligesom det kan ske, at en ophørsstatning ydes ved forholdets ophør, uden at nogen forudgående aftale herom er truffet.

Imidlertid vil disse spørgsmål nok i almindelighed kun delvist og ufuldstændigt være reguleret i kontrakten om agenturforholdet eller overhovedet slet ikke være berørt i denne. Baggrunden herfor kan være, at agenten ved aftalens indgåelse er underlegen i forhold til agenturgiveren, og at han i det hele taget kommer til at stå i et betydeligt afhængighedsforhold til denne. Det er dog svært at udtale sig generelt herom, idet nogle agenturfirmaer har så store ressourcer, at deres stilling over for agenturgivere er stærk; det kan for en leverandør være vigtigt at få sine produkter med i et sådant firmas vareudvalg. Men det synes dog som om konkurrencesituationen er således, at agenterne i flertallet af tilfældene savner mulighed for at gøre deres krav gældende med rimelig styrke. Det er også sandsynligt, at en agent under kontraktforhandlingerne ikke skænker sin retsstilling ved aftalens ophør nogen tanke eller ikke vil fremdrage disse spørgsmål over for agenturgiveren, især hvis det tilbudte agentur anses for særlig fordelagtigt. Det bestyrkes også af, at agenturaftaler i et vist omfang alene baseres på mundtlige overenskomster.

Udvalget har derfor været enig om, at der er behov for at sikre agenten en øget retsbeskyttelse. Herved har man imidlertid ikke alene lagt vægt på den omstændighed, at agentens position ved aftalens indgåelse ofte er svagere end agenturgiverens, men det har været af mindst lige så stor betydning for udvalget, at lovgivningen i de nordiske lande bør give agenterne en stilling, der i alt væsentligt svarer til den, som tilkommer agenterne i de større europæiske industristater.

2. Opsigelsesvarsel.

Efter kommissionslovens § 46, jfr. § 76, kan agenturgiveren til enhver tid bringe agenturforholdet til ophør, og agenten kan til enhver tid frasige sig hvervet.

Nogen legal opsigelsesfrist findes således ikke, men det aftales ofte, at agenturforholdet kun kan bringes til ophør med et bestemt opsigelsesvarsel. Bestemmelser herom er blandt andet forudsat i de standardkontrakter for henholdsvis eneforhandling og eneagentur til eksport (indgået mellem danske parter), der er udfærdiget i august 1968 af Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret. Hvorvidt denne handelsbrug er så udbredt, at man kan tale om en sædvane, er dog tvivlsomt, men der har i domstolenes praksis været tilbøjelighed til at anse et opsigelsesvarsel til fordel for agenten for at være aftalt eller følge af omstændighederne.

Udviklingen på dette område illustreres af følgende responsa, der alle er afgivet af Grosserer-Societetets Komité:

Skrivelse af 3. juni 1927 (U.f.R.1928 s. 901): Ligesom der ikke tilkommer en agent, der udelukkende lønnes med provision og tilmed repræsenterer

flere firmaer, opsigelsesvarsel, kan der heller ikke tilkomme en rejsende under lignende forhold sådant varsel.

Skrivelse af 5. juli 1929 (U.f.R. 1930 s. 864): En provisionslønnnet agent for et udenlandsk hus har formentlig ikke krav på noget opsigelsesvarsel, når der ikke foreligger særlig overenskomst herom.

Skrivelse af 7. juli 1933 (U.f.R. 1934 s. 882): Spørgsmålet om, hvorvidt der under de nærmere beskrevne omstændigheder tilkommer en repræsentant for et københavnsk en-gros firma i fernis, farver og lak opsigelsesvarsel, er et retsspørgsmål, men komitéen mener, at der i et tilfælde som det nævnte, hvor repræsentanten udelukkende er provisionslønnnet, ikke kan tilkomme denne noget sådant varsel.

Skrivelse af 22. januar 1937 (U.f.R. 1938 s. 911): Spørgsmålet om, hvorvidt der er fast kutyme for, hvilket opsigelsesvarsel der tilkommer en provisionslønnnet agent, må besvares benægtende.

Skrivelse af 5. november 1937 (U. f. R. 1938 s. 924): Der er ikke nogen kutyme, hvorefter en udelukkende med provision lønnnet agent har krav på opsigelsesvarsel.

Skrivelse af 4. februar 1944 (U. f. R. 1945 s. 948): Inden for handelen med albumin kan der ikke siges at være nogen kutyme for, at en udelukkende med provision lønnnet, ikke i tjenesteforhold til virksomheden stående agent har ret til opsigelsesvarsel.

Skrivelse af 23. februar 1945 (U.f.R. 1946 s. 1092): Efter branchens opfattelse må opsigelsesvarslet for salgsagenter inden for maskinbranchen efter seks måneders ansættelse være tre måneder.

Skrivelse af 21. december 1962 (U.f.R. 1964 s. 361): Der findes ikke i nuværende dansk lovgivning bestemmelse om opsigelsesvarsel i agenturforhold uden for funktionærlovens område. Uden at der kan påvises nogen sikker kutyme, er Danske Importagenters Forening af den opfattelse, at der normalt gives opsigelsesvarsel i sådanne agenturforhold, som har varet i mere end to år, og at varslet da er tre måneder fra slutningen af et kvartal.

Skrivelse af 10. januar 1964 (U.f.R. 1965 s. 373): Det er kutyme inden for møbelbranchen, at der gives en måneds opsigelse til agenter, der ikke er funktionærer i virksomheden, men adskillige virksomheder inden for møbelbranchen vil dog give sådanne agenter tre måneders opsigelsesvarsel.

Skrivelse af 4. december 1964 (U.f.R. 1965 s. 377): Se side 21.

Skrivelse af 17. juni 1970 (U.f.R. 1971 s. 323): Det må formentlig efter dansk ret siges at være kutyme, at et agenturforhold - bortset fra misligholdelse - kan opsiges med en erstatning svarende til et rimeligt varsel, f.eks. tre til seks måneder.

I den trykte domspraksis findes følgende afgørelser:

Sø- og handelsrettens dom af 17. juni 1926 (U.f.R. 1926 s. 760): En forretningsdrivende, der havde overtaget et whisky-agentur for et skotsk firma, fandtes i henhold til kommissionslovens § 76, jfr. §§ 46-52, ikke at have krav på noget opsigelsesvarsel. I dommens præmisser siges det blandt andet, at efter kommissionsloven bliver der kun tale om erstatning i tilfælde, hvor der foreligger særlige aftaler eller noget, der kan stilles i klasse dermed. "Noget sådant foreligger ikke her, og sagsøgte (agenten) må takke sig selv for, at han ikke i sin tid har fået vedtaget en kontraktbestemmelse herom".

Østre landsrets dom af 18. juni 1926 (U.f.R. 1926 s. 834): En enerepræsentant for Skandinavien for et østrigsk selskab fandtes i henhold til kommissions-

lovens § 87 sammenholdt med § 50 efter hans stillings beskaffenhed ikke at kunne kræve noget varsel ved forholdets afbrydelse.

Sø- og handelsrettens dom af 16. juli 1953 (U.f.R. 1953 s. 1154): Antaget, at en agenturgiver, uanset at kontrakten ikke indeholdt nogen opsigelsesbestemmelse, kunne frigøre sig ved opsigelse med et passende varsel (i den konkrete sag den 23/8 med varsel til årets udgang).

Den henvises også til Sø- og handelsrettens dom af 25. november 1959 (SHT 1960 s. 12), der er refereret i forbindelse med spørgsmålet om særlig erstatning for tab af kundekreds (side 22).

En aftale om opsigelsesvarsel eller om, at agenturforholdet skal bestå i en bestemt tid, er efter kommissionslovens bestemmelser ikke til hinder for, at forholdet af en af parterne bringes til ophør i utide. Det samme gælder, selv om det må anses for tilsikret agenten at føre en bestemt forretning til afslutning, eller hvis agenten har påtaget sig dette. I disse situationer vil der alene kunne blive tale om, at agenturgiveren eller agenten har ret til erstatning for det tab, der lides ved, at hvervet ophører. Afgørende herfor er, om den part, der ophæver forholdet, i den anden parts undladelse af at opfylde sine pligter eller andre særlige omstændigheder havde gyldig grund til at tilbagekalde eller frasige sig hvervet. Herefter er ophævelse uden varsel berettiget i alle tilfælde, der skyldes den anden parts væsentlige misligholdelse af kontrakten, og det er næppe afgørende, om misligholdelsen subjektivt kan tilregnes den pågældende. Endvidere vil den ene parts svig eller en grov krænkelse af den gensidige loyalitetspligt berettigede den anden til at hæve forholdet uden varsel, uden at han derved ifalder erstatningsansvar, men der kan også i øvrigt i den anden parts person eller virksomhed foreligge sådanne særlige omstændigheder, som giver gyldig grund til ophævelse.

Disse bestemmelser svarer i alt væsentligt til reglerne i Vesttyskland, Østrig, Holland og Schweiz, hvor det er et almindeligt princip, at et vedvarende kontraktforhold kan bringes til ophør uden iagttagelse af opsigelsesvarsel, når der foreligger en "vigtig grund". I disse lande findes der imidlertid tillige lovregler om et bestemt opsigelsesvarsel.

Ved vurderingen af, om der bør gennemføres lovregler om opsigelsesfrist til fordel for agenter, har udvalget lagt vægt på, at den gældende ordning, hvorefter et varigt mellemmandsforhold, hvor der ikke er aftalt opsigelsesvarsel, kan bringes til ophør uden varsel, som hovedregel næppe lænere kan anses for rimelig, og at princippet tilsyneladende også i visse situationer er ved at blive forladt i praksis. Det må være et rimeligt krav, at en handelsagent, der vedvarende udfører et hverv for en hovedmand, bør have en vis tid til at planlægge den omlægning af virksomheden, som hvervets ophør medfører, herunder også til at opsiges de sælgere eller andre medhjælpere, han kan have ansat i forbindelse med agenturet. Den foreliggende praksis er ikke klar, og der skønnes derfor at være behov for en præcisering i lovgivningen. Reglerne bør være af kontraktudfyldende karakter og bør ikke kunne fraviges til skade for agenten, idet man antager, at blot deklatoriske bestemmelser om spørgsmålet kun vil få ringe praktisk betydning. At reglerne er præceptive til fordel for agenten svarer i øvrigt til retstilstanden i Vesttyskland, Holland og Schweiz.

Udvalget mener endvidere, at en bestemmelse om opsigelsesfrist ikke alene bør komme agenten til gode, men også må gælde til fordel for agenturgiveren. Også han kan have behov for et rimeligt tidsrum til at søge kontakt med en ny agent eller på anden måde at sikre den fortsatte distribution af sine produkter. Bestemmelsen i kommissionslovens § 76, jfr. § 48, om agents pligt til at beskytte agenturgiveren mod tab ved hvervets ophør er åbenbart utilstrækkelig til varetagelse af dette formål.

Indførelse af en bestemmelse om, at parterne ikke uden varsel kan tilbagekalde eller frasige sig agenturhvervet, ville dog kunne indebære en uacceptabel begrænsning af den selvstændighed i forhold til agenturgiveren, som kendetegner handelsagentens virksomhed. Der bør derfor ikke blive tale om at gennemføre en beskyttelse mod uberettiget opsigelse, der svarer til de i almindelige ansættelsesforhold gældende regler.

Den valgte løsning, hvorom der har været nordisk enighed, indebærer, at man bevarer de anførte regler i kommissionslovens §§ 46 og 76, og samtidig pålægger den part, som bringer et vedvarende agenturforhold til ophør uden iagttagelse af det i loven angivne opsigelsesvarsel, erstatningspligt over for modparten.

Behovet for en bestemmelse om legalt opsigelsesvarsel fremtræder med mindre styrke i agenturforholdets indledende faser. Før forholdet er blevet varigt, og parterne har kunnet bedømme fordelene og ulemperne ved forretningsforbindelsen, bør de derfor kun i mindre grad have krav på beskyttelse mod opsigelse.

Man har endelig anset det for væsentligt, at både den legale beskyttelse mod opsigelse og den beskyttelse, som parterne selv kan have aftalt, og hvortil hensyn allerede tages i gældende ret, gøres så effektiv som mulig. Kravene til de omstændigheder, som en part må påberåbe sig for at undgå erstatningsansvar, foreslås derfor skærpet.

3. Særlig erstatning ved forholdets ophør.

I det følgende behandles spørgsmålet, om der bør gennemføres lovbestemmelser, som giver agenten ret til erstatning også i de tilfælde, hvor forholdet er bragt til ophør uden tilsidesættelse af en legal eller aftalt opsigelsesfrist eller en særlig aftale om forholdets varighed.

a. Erstatning for kundekreds ("good-will").

Den typiske form for vederlag i agentforhold er provision, og netop denne beregningsmåde er en afgørende forskel mellem handelsagenten og de fleste andre selvstændige næringsdrivende. Det karakteristiske for provisionsformen er, at retten til vederlag er betinget af, at agents arbejde har ført til resultater i form af indgåede ordrer, og at vederlagets størrelse beregnes i forhold til værdien af de indgåede ordrer.

Det er indlysende, at provisionssystemet indebærer visse vanskeligheder med hensyn til regulering af det økonomiske forhold mellem parterne, og at der er risiko for, at agenten ikke altid opnår det vederlag for sit arbejde, som han med rimelighed burde have krav på.

Det hænger sammen med, at en stor del af agentens arbejde ydes i agenturforholdets indledende faser. Som det er nævnt, kan indarbejdelsen af et produkt på markedet tage så lang tid, at agenturet først på længere sigt bliver lønnende for agenten. Provisionssystemet kan her føre til, at agenten ikke får vederlag for det af ham kontraktligt udførte arbejde, når dette ikke giver resultater, før forholdet ophører som følge af agenturgiverens opsigelse. Det kan ganske vist anføres, at agenten bør søge at betinge sig så høj provision, at han sikrer sig herimod, og det har i forbindelse hermed været gjort gældende, at agentprovisionen ofte ligger højere end provisionen for ansatte handelsrejsende. Men selvom dette kan være tilfældet, vil en opsigelse af agenturforholdet uden erstatning alligevel kunne virke urimelig over for agenten. Det er også tidligere blevet fremhævet, at mange agenter befinder sig i en forhandlingsposition, som gør det svært for dem i aftalen at få indført klausuler om særlig høj provision.

Efter kommissionslovens § 68 er agenten berettiget til provision af salg, som er afsluttet af ham eller kommet i stand ved hans medvirken, dog kun hvis køberens forpligtelse ifølge aftalen opfyldes. Kommissionsloven indeholder tillige særlige regler om provision ved levering, der skal ske efterhånden, og om tilfælde, hvor køberens forpligtelse ifølge aftalen ikke fuldtud opfyldes.

Det er ikke afgørende, om ordrerne først effektueres på et tidspunkt, der ligger senere end ophøret af agenturforholdet, jfr. Højesterets dom af 30. juni 1948 (U.f.R. 1948 s. 1085), men det antages på den anden side at være den almindelige regel i nordisk ret, at agenten kun har krav på provision af ordrer, der er indgået (kommet frem til agenturgiveren eller agenten) før agenturforholdets ophør.

Denne regel er lagt til grund for Sø- og handelsrettens dom af 20. oktober 1925 (SHT 1925 s. 329): En agent, der havde enerepræsentation for en fabrik i København, blev efter at have indsendt betydelige ordrer opsagt med tre måneders varsel. Antaget, at der tilkom ham provision af de indtil varslets udløb indgåede ordrer, uanset om de var effektueret på dette tidspunkt.

På linie hermed er Grosserer-Societetets responsum af 4. december 1964 (U.f.R. 1965 s. 378): Det er kutyme, at en agent opnår provision på ordrer, der er afgivet inden ophævelsen af samarbejdsforholdet, når disse ordrer accepteres, men der foreligger ikke kutyme vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt sådanne ordrer skal effektueres gennem den tidligere agent (eneforhandler) eller gennem den nye agent (eneforhandler).

Også i den af Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret udfærdigede standardkontrakt om eksportagentur mellem parter hjemmehørende i Danmark er problemet om de uafsluttede forretninger reguleret således, at agenten er berettiget til provision af ordrer, der inden kontraktens udløb er kommet frem til agenturgiveren og accepteret af denne, selv om opfyldelsen først finder sted på et senere tidspunkt.

Under tiden vil agenten dog, også efter hvad der må anses for gældende ret, have mulighed for at kræve en vis efterprovision. Spørgsmålet er imidlertid ikke blevet klart besvaret, hverken i dansk eller anden nordisk retspraksis.

Fra dansk praksis kan anføres følgende afgørelser:

Sø- og handelsrettens dom af 6. juni 1944 (SHT 1944 s. 150): En repræsentant hævdede at have ret til provision af optagne ordrer, skønt disse først kunne effektueres efterhånden og i løbet af længere tid. Retten konstaterede, at der fra hovedmandens side ikke forelå nogen forsømmelse med hensyn til effektivering af ordrerne og ej heller nogen vildledning over for repræsentanten med hensyn til leveringsmulighederne. Da der heller ikke forelå nogen aftale om, at provisionen kunne kræves efter optagelsen af ordrerne, fik hovedmanden medhold i sin påstand, der imidlertid alene gik ud på frifindelse for tiden. Kontraktforholdet var ophørt efter optagelsen af de pågældende ordrer; men hovedmandens påstand synes at hvile på den betragtning, at der under alle omstændigheder måtte tilkomme repræsentanten provision, uanset forholdets ophør; kun om forfaldstidspunktet herskede der uenighed.

Højesterets dom af 25. april 1956 (U.f.R. 1956 s. 629, jfr. HRT 1956 s. 258): En producent indgik aftale med indehaveren af en selvstændig agenturvirksomhed om, at denne under en rejse til Japan skulle optage ordrer til vareudveksling. Agenten skulle aflønnes på provisionsbasis. Højesteret fandt, at der tilkom agenten provision af alle ordrer optaget under rejsen i Japan, uanset om de først var accepteret og effektueret efter hans hjemkomst. Derimod tilkendtes han ingen provision af de ordrer, der først fremkom efter hans hjemkomst, uanset om de måtte skyldes hans forarbejde i Japan.

Sø- og handelsrettens dom af 2. juli 1957 (SHT 1957 s. 253): En civilingeniør fik som salgschef for et firma, der producerede måleinstrumenter, overdraget den særlige opgave at varetage salget af firmaets instrumenter til danske gasværker. Han aflønnedes på provisionsbasis, dels af de ordrer, der blev optaget af ham selv, og dels af de ordrer, der indsendtes direkte til firmaet af kunder, som han havde besøgt. Efter salgsingeniørens fratræden indkom en ordre fra et gasværk. Retten - der konstaterede, at et af Grosserer-Societetet afgivet responsum af 12. april 1957 ikke afgav holdpunkt for antagelsen af nogen kutyme hverken for eller imod provisionskrav i et sådant tilfælde - tilkendte ingeniøren provision af ordren, idet denne fandtes alene at være kommet i stand ved hans medvirken.

Spørgsmålet, om der findes kutymer vedrørende efterprovision og eventuel "good-will"-erstatning ved agenturforholdets ophør, har flere gange været forelagt Grosserer-Societetet. I enkelte brancher synes der at være kutyme for at yde provision til en fratrædt agent af de ordrer, som han har haft direkte indflydelse på; jfr. således Grosserer-Societetets responsum af juni 1968 (U.f.R. 1969 s. 630) vedrørende manufakturbranchen. For så vidt angår egentlig "good-will"-erstatning, hvorved sædvanligvis forstås vederlag for den værdi, agenten har tilført hovedmanden ved oparbejdelse eller udvidelse af kundekredsen, er spørgsmålet i det store og hele blevet besvaret benægtende, men med stigende usikkerhed. Der henvises heroin til Grosserer-Societetets responsa i følgende tilfælde:

Skrivelse af 9. juni 1939 (U.f.R. 1940 s. 750): Spørgsmålet om, hvorvidt der inden for vinbranchen findes en kutyme gående ud på, at en provisionsløbnet repræsentant, der uden egen skyld opsiges fra sin stilling, har krav på godtgørelse for skabelsen og oparbejdelsen af kundekreds, må besvares benægtende.

Skrivelse af 4. december 1964 (U. f. R. 1965 s. 377): Komiteen er anmodet om en udtalelse om, hvorvidt der foreligger kutyme med hensyn til opsigelsesvarsel inden for agenturforhold, og hvorvidt der er kutyme med hensyn til godtgørelsen i tilfælde af afbrydelse af agenturforhold.

Komiteen har i sin besvarelse udtalt følgende:

"Komiteen har foretaget en omfattende undersøgelse for at klarlægge disse spørgsmål.

Idet bemærkes, at komiteen ved begrebet coutume forstaar en handlemaade, der er fulgt almindeligt, stadigt og længe ud fra den opfattelse, at man er forpligtet dertil, kan oplyses, at resultatet af de foretagne undersøgelser er, at der ikke foreligger coutume vedrørende de rejste spørgsmål.

Til yderligere orientering kan oplyses, at den foretagne undersøgelse har vist, at der er en udvikling herimod, at agenturforhold dækkes af skriftlige aftaler mellem parterne, og i saadanne skriftlige aftaler vil der ofte være truffet bestemmelse om opsigelsesvarsel og om eventuel godtgørelse ved forholdets ophør.

Ved den foretagne undersøgelse er det endvidere blevet oplyst, at der her i landet er en tendens til, ogsaa i de tilfælde, hvor aftale derom ikke er truffet, at en agenturgiver kun opsiger et agenturforhold med et vist varsel, som oftest 3-6 maaneder, og yder den opsagte agent godtgørelse for tabt goodwill alt under forudsætning af, at opsigelsen ikke er begrundet i forhold, der kan lægges den herværende agent til last".

Svarskrivelse i sag nr. 48/1969 (U.f.R. 1971 s. 322):
Spørgsmålet om det er sædvanligt, at en eneagent inden for tekstilbranchen ved agenturforholdets ophør har krav på særskilt godtgørelse for den kundekreds, han gennem sin virksomhed har skaffet agenturgiveren, må besvares benægtende. - Det bliver dog mere og mere almindeligt, at der ved agenturforholdets ophør ydes agenten en godtgørelse for værdien af den kundekreds, han gennem sin virksomhed har skaffet agenturgiveren. - I den forbindelse kan det oplyses, at der på kongressen i Tel Aviv i Israel i den Internationale Union af Handelsagenter den 3. -5. november d. å. enstemmigt blev vedtaget følgende resolution: "If the agency of an independent commercial agent is cancelled without just cause and the principal is obtaining profit from the goodwill, established by the agent or the agent is suffering loss through his investments in the agency owing to the cancellation, then the agent whether or not it is stipulated in the statutes of the agents country or in the contract between the agent and his principal, shall have a legal claim for reasonable compensation from the principal".

Skrivelse af 4. december 1970 (U.f.R. 1971 s. 323): I anledning af en forespørgsel har komiteen meddelt følgende:

"1. Den opsagte agent må efter komiteens opfattelse have et rimeligt krav på godtgørelse for værdien af den goodwill, han har oparbejdet for den tyske agenturgiver, og som overtages af denne ved opsigelse.

2. Godtgørelsen bør formentlig sættes til et års bruttoprovisionsindtægt gennemsnitligt i de sidste fem år, idet de i den tyske Handelsgesetzbuch paragraf 89 nedlagte principper måske i den foreliggende sag bør tages i betragtning.

Med hensyn til coutume i Danmark for godtgørelse skal man oplyse, at en i mellemtiden af Danske Importagenters Forening foretagen undersøgelse

viser, at der i de sidste seks år ved opsigelse af 324 agenturer er ydet godtgørelse til agenten ved opsigelse i en trediedel af tilfældene. Kun i ganske få tilfælde har agenten haft kontraktligt krav herpå. Godtgørelsen har almindeligvis svaret til fra tre måneders indtægt til et år eller mere. I 39 tilfælde er der givet godtgørelse svarende til et år og i 9 tilfælde til mere end et år".

En enkelt trykt retsafgørelse, Sø- og handelsrettens dom af 25. november 1959 (SHT 1960 s. 12), har ved udmålingen af erstatningen til en med urette opsagt eneforhandler taget hensyn til disse synspunkter. Sagen drejede sig om en schweizisk producent af dentalguld, der havde givet en dansk handlende enerepræsentation i Danmark. Producenten anlagde sag mod den handlende til betaling af leverede varer. Sagsøgte erkendte gælden, men gjorde modkrav gældende til likvidation i anledning af selskabets uvarslede afbrydelse af kontraktforholdet. Mod sagsøgtes påstand om bedømmelse efter schweizisk ret (som åbner mulighed for at fastsætte erstatning på op til et års nettofortjeneste) antoges det, at sagen måtte bedømmes efter dansk ret, da kontrakten drejede sig om udførelse af arbejde her i landet. Afbrydelsen af kontraktforholdet fandtes ikke begrundet i nogen misligholdelse fra repræsentantens side. Erstatningen blev under hensyn til det fremlagte materiales usikre karakter skønsmæssigt fastsat til 10.000 kr. , idet det blev taget i betragtning, at sagsøgte ved sagsøgerens adfærd havde lidt kundetab, som måtte formodes at være kommet sagsøgeren og dennes nye eneforhandler til gode.

Ved siden af ønsket om et lovbestemt opsigelsesvarsel har det været agentorganisationernes væsentligste mål, at der blev gennemført regler, som efter kontinentalt forbillede ville give agenten ret til godtgørelse for den gevinst, agenturgiveren opnåede ved aftalens ophør gennem sin overtagelse af den af agenten oparbejdede kundekreds, den såkaldte "Ausgleich" eller "good-will"-erstatning. Organisationernes forslag herom har hovedsageligt været bygget på de gældende regler i Vesttyskland (Handelsgesetzbuch § 89 b).

Som begrundelse herfor har man henvist til, at kundekredsen er en fælles erhvervsforbindelse for agenturgiveren og agenten, og at det er urimeligt, at agenturgiveren ved agenturforholdets ophør kan tilegne sig den værdi, kundekredsen repræsenterer for agenten. Herved kan agenturgiveren berige sig agentens bekostning, idet han alene tilegner sig frugterne af agentens arbejde.

Det er tillige anført, at agenten i vid udstrækning alene er henvist til sin personlige arbejdsindsats med den deraf følgende begrænsede indtjening i modsætning til agenturgiveren, der som regel er en stor erhvervsvirksomhed. Handelsagentens opsparingsmuligheder er også ringere, dels på grund af den mindre indtægt, og dels på grund af den højere beskatning i modsætning til erhvervsvirksomheden, der kan afskrive f. eks. på varelageret.

Endvidere har man peget på, at importagerne i de nordiske lande ikke bør have en ringere legal beskyttelse, end den der tilkommer agenter i de fleste vesteuropæiske lande, at en regel om erstatning for tabt "good-will" vil bidrage til at skabe den nødvendige tryghed for den agent, der ønsker at yde en arbejdsindsats og gøre investeringer på længere sigt, og reglen vil derigennem stimulere agenten til aktiv indsats gennem hele forholdets forløb, og at "good-will" efter moderne retsopfattelse er en realitet ganske som va-

relager, inventar og fast ejendom m.v. Dette kommer til udtryk i den særlige beskatning af "good-will", jfr. lov om særlig indkomstskat (Lovbekg.nr. 366 af 31. juli 1972 § 2, nr. 3), og princippet er videreført ved landsskatteretskendelse nr. 475 af 13. april 1962 (Landsskatterettens meddelelser 1962 s. 1972), der antager, at "good-will"-værdi foreligger, uanset at denne ikke er bogført som et særligt aktiv.

Efter agentorganisationernes opfattelse bør det i forbindelse med erstatningsreglen ikke være afgørende, om årsagen til forholdets ophør kan tilregnes agenten, eller om opsigelsen sker i begyndelsen af agenturforholdet eller først efter længere tids forløb.

Udvalget vil ikke afvise, at den af agentorganisationerne anførte værdi - eller berigelsesbetragtning kan være på sin plads i enkelte tilfælde, hvor agenten opsiges, før han har fået mulighed for at opnå provision af en særlig effektiv eller langvarig indsats. Men der er - ligesom det også har været tilfældet i de øvrige nordiske komitéer - enighed om, at det er tvivlsomt, om værdi- eller berigelsessynspunkter er tilstrækkeligt grundlag for en generel erstatningsregel, idet der mod en sådan synsmåde kan rettes vægtige indvendinger.

At en forretning opnår en væsentlig øget omsætning, er ofte noget, som både agenten og agenturgiveren kan regne sig til gode. Selv om det er agenten, der har opnået den første kontakt med den ved aftalens ophør eksisterende kundekreds, må størrelsen af kundekredsen hyppigt for en overvejende del tilregnes agenturgiveren. Produktets navn og varemærke, dets kvalitet og pris, produktudviklingen, garantibestemmelser og andre serviceforanstaltninger kan nævnes som eksempel på faktorer, der øver stor indflydelse på omsætningens størrelse; og med hensyn til disse faktorer har agenturgiveren den afgørende indflydelse. I disse tilfælde, hvor varens fremgang på markedet først og fremmest kan tilskrives agenturgiveren, er det næppe rimeligt, at han pålægges en pligt til at yde agenten erstatning for værdien af den overtagne kundekreds.

Men selv om agenten gennem sit arbejde væsentlig har medvirket til at øge kundekredsen og derigennem tilført agenturgiveren en værdi, som denne også efter forholdets ophør har mulighed for at nytte, er det ikke uden videre givet, at agenten bør være berettiget til på dette grundlag at opnå en særlig erstatning. Reklamebureauer, som har gennemført en succesrig kampagne og derigennem på afgørende måde fremmet salget af de annoncerede produkter, kan ikke kræve en særlig erstatning, fordi bureauets kampagne også i fremtiden kommer kunden tilgode. En konsulent, der efter en virksomhedsanalyse foreslår visse rationaliseringsforanstaltninger, som i høj grad bidrager til at forøge virksomhedens omsætning, kan ej heller gøre krav på en andel i den opnåede gevinst. Adskillige andre eksempler kan nævnes. En regel om en engangserstatning til agenten, fordi han gennem sit arbejde har skabt en fordel for agenturgiveren, som denne også efter forholdets ophør kan drage nytte af, ville altså føre meget vidt og i et vist omfang stride mod retsgrundsætninger på beslægtede områder. Agenten ville gennem lovens bestemmelser opnå en særstilling i forhold til andre lignende arbejdstagere. Reglen ville også kunne bidrage til at "konservere" det bestående restforhold, også i tilfælde hvor det f. eks. ud fra erhvervsøkonomiske betragtninger ville være u hensigtsmæssigt. Det er vigtigt at undgå en sådan konsekvens.

Endnu et synspunkt må anføres i denne sammenhæng. Under agenturforholdets forløb er agentens ret til provision i første række afhængig af, i hvilket omfang hans virksomhed bidrager til, at salgsaftaler kommer i stand. Udgangspunktet er altså de konkrete salgsaftaler, som agenten medvirker til, men ikke i almindelighed de kundeforbindelser, han opnår. En ret til erstatning på andet grundlag end de pågældende salgsaftaler ville derfor indebære en principiel udvidelse af erstatningens grundlag i forhold til det, som er afgørende under forholdets eksistens.

På baggrund heraf kan det således efter udvalgets opfattelse ikke være agentens indsats for at øge agenturgiverens kundekreds, som i sig selv skulle give ret til erstatning ved forholdets ophør.

I dansk ret findes der ingen lovregler, som man i denne sammenhæng kunne tænke at tilpasse og overføre til kommissionslovens område. Opmærksomheden henledes dog på bestemmelserne i lejelovens § 16, stk. 3, jfr. § 18, stk. 1, hvorefter der under visse omstændigheder ved lejemålets ophør kan gives den lejer, der i de lejede lokaler driver en erhvervs- eller forretningsvirksomhed, hvis stedlige forbliven i ejendommen er af væsentlig betydning og værdi for virksomheden, en erstatning til kompensation for hans erhvervs-mæssige interesse i lejemålet. Ved udmålingen af en sådan erstatning skal der blandt andet tages hensyn til den fordel, den nye indehaver af lokalerne måtte få af den af lejerens oparbejdede kundekreds (§ 18, stk. 1, pkt. 4.).

Denne erstatningsregel, der altså indebærer, at en lejer, som har en kundekreds med tilknytning til de lejede lokaler, af udlejerens kan kræve godtgørelse for tabet af kundekredsen ved lejeaftalens ophør, omfatter en situation, som i nogen måde minder om den, der opstår, når en agenturaftale tilbagekaldes eller opsiges. Forskellene er dog betydningsfulde. Grunden til den i lejelovens § 16 givne bestemmelse er, at man har villet skabe et værn for lejerens udsigt til at beholde de lejede lokaler eller fortsætte lejemålet. Erstatningsbestemmelsen går i overensstemmelse hermed ud fra den forudsætning, at en forlængelse af aftalen er det normale og ønskværdige. En tilsvarende forudsætning foreligger ikke - i hvert fald ikke med samme styrke - med hensyn til aftale mellem en agent og hans hovedmand. At man på det handelsretlige område gennem erstatningsbestemmelser skulle søge at virke for, at bestående retsforhold ikke gennem opsigelse bringes til ophør, ville være usædvanligt. Udvalget mener derfor, at de gengivne lejeretlige regler ikke kan give nogen vejledning for bedømmelsen af "good-will"-problemerne i agenturforhold.

Når de sagkyndige alligevel foreslår, at der søges gennemført en lovregel om ret til erstatning ved opsigelse, er begrundelsen herfor især følgende: For det første lægger man vægt på, at der i praksis allerede i et vist omfang ydes erstatning i disse tilfælde. For det andet antager man, at der er behov for en afklaring af retstilstanden på dette område, idet denne som nævnt er noget usikker og tilfældig. For det tredje er det rimeligt, at agenten har ret til vederlag for det arbejde, han har udført under forholdets beståen, hvis det fører til resultat i form af salgsaftaler, men det gældende provisionssystem indebærer, at agenten alene bærer risikoen for den tidsmæssige forskydning af vederlaget.

Hertil kommer som et fjerde moment, at man kan tiltræde, at nordisk ret ikke bør afvise at gennemføre bestemmelser om erstatning, når dette er

sket i andre vesteuropæiske lande, herunder særligt i de lande, hvormed Danmark traditionelt har betydelig handelsforbindelse. Ved bedømmelsen af, om erstatningsreglerne bør være præceptive eller deklatoriske, må der også lægges vægt på sociale synspunkter, der udspringer af, at agenterne gennemgående kan siges af være økonomisk afhængige af deres opdragsgivere, og at deres stilling derfor til en vis grad kan sammenlignes med sædvanlige arbejdstageres.

Ved udformningen af erstatningsreglen må udgangspunktet således efter udvalgets opfattelse være, at agentens almindelige provisionsret videreføres, idet der på basis af de enkelte salg indrømmes ham ret til efterprovision. Hermed er problemet imidlertid ikke løst, da det kan være vanskeligt at bestemme erstatningens størrelse i de enkelte tilfælde. Vanskelighederne ligger her på et andet niveau, end hvor der er tale om anvendelse af kommissionslovens § 50, som i medfør af § 76 også gælder for handelsagenter. Efter denne bestemmelse skal agenten ganske vist have en erstatning, som også dækker tabet af det påregnede provision efter aftalens ophør. Herfra skal imidlertid trækkes dels besparelser i form af formindskede udgifter og dels den fortjeneste, som agenten vil kunne opnå på anden måde som følge af, at hvervet er tilbagekaldt. Den endelige erstatning bliver altså et nettobeløb.

Efterprovisionssynspunktet indebærer imidlertid både en udvidelse - måske en tydeliggørelse - af kommissionslovens § 68 og samtidigt fastsættelse af vederlag for det arbejde, som agenten allerede under agenturforholdets beståen har udført. Erstatningen skal derfor udgøre et bruttobeløb uden fradrag af mindskede udgifter og mulig fortjeneste ved anden virksomhed. Ganske vist kan der inden for disse rammer ikke kræves hensyntagen til de usikre faktorer i samme udstrækning som ved en anvendelse af kommissionslovens § 50. Det er klart, at det kan være vanskeligt at afgøre, hvorvidt ordrer, som indgår efter aftalens ophør, først og fremmest skyldes agentens arbejde, eller om de nærmest udspringer af andre faktorer, såsom agentur-giverens egen indsats. Endvidere kan der tænkes at opstå tvist mellem en ny agent og den tidligere med hensyn til hvem af dem, der i afgørende grad har været medvirkende til at optage en bestemt ordre. Jo længere tid, der er hængt efter aftalens ophør, desto sværere vil det være for den tidligere agent at gøre sammenhængen mellem sit arbejde og den optagne ordre sandsynlig, selv om der bør indrømmes et vidt spillerum for en rimelighedsbedømmelse, og det dertil - på grund af provisionssystemets særlige karakter - ofte vil være naturligt at antage, at forudsætningerne for efterprovision er opfyldte. Det ville dog føre for vidt at opstille en præsumtion for, at de ordrer, som efter aftalens ophør indgår til agentur-giveren fra personer, som under aftalens forløb tilhørte den af agenten oparbejdede kundekreds, skal anses for at udspringe af hans virksomhed.

De her nævnte vanskeligheder - i særlig grad det forhold, at man i almindelighed må regne med en vis usikkerhed med hensyn til, hvor længe virkningerne af en agents generelle arbejdsindsats strækker sig - indebærer en risiko for, at selv en lovregel af det skitserede indhold ikke vil være tilstrækkelig. Agenten anser måske den bevismæssige situation for så kompliceret, at han på grund af procesomkostningerne ikke vil føre tvisten frem for domstolene. Meget taler således for, at der i efterprovisionsreglen tillige bør

indgå en bevisregel, der kan tjene som rettesnor i størsteparten af de almindeligt forekommende tilfælde. Det foreslås derfor, at bestemmelsen suppleres med en præsumptionsregel (eller "skabelonregel") om, at efterprovisionen, såfremt andet ikke bevises, skal anses for at udgøre et beløb, der svarer til et vist antal månedsprovisioner, beregnet efter gennemsnittet af månedsprovisionerne under aftalens forløb.

Ved udformningen af denne præsumptionsregel er man gået ud fra, at også de opsigelser af agenturaftaler, som ikke begrundes med påstande om misligholdelse af hvervet eller andet kontraktbrud fra agentens side, for det meste bundet i forretningsmæssige overvejelser. Agenturgiveren bør ikke hindres i at ordne sin virksomhed på en for ham økonomisk formålstjenlig måde. Såfremt virksomheden f. eks. har nået et sådant omfang, at den kan bære sin "egen" salgsorganisation, eller agenturgiveren i øvrigt i rationaliseringsøjemed ønsker at afvikle sine agenturer, bør dette ikke vanskeliggøres ved, at agenterne tilsikres meget høje erstatningskrav ved aftalernes ophør. På den anden side bør reglerne heller ikke administreres for strengt i agenternes disfavør.

Et argument imod indførelsen af den nævnte præsumptionsregel er, at man i de tilfælde, hvor agenten har ret til erstatning såvel efter §§ 50 og 76 som § 68, samtidigt kan anvende såvel den sidstnævnte regel som de på almindelige erstatningsretlige hensyn baserede bestemmelser i de to førstnævnte paragraffer. Man har ikke anset det for muligt at indføre en til præsumptionsreglen svarende bestemmelse i § 50. Tabets størrelse beror her ikke blot på aftalevilkårene, men tillige på, hvor lang tid der i opsigelsens øjeblik resterer af den periode, hvori der er tilsikret agenten indtjening. Imidlertid vil denne forskel sandsynligvis kun få ringe praktisk betydning. Dels regulerer § 50 kun de tilfælde, hvor hvervet er bragt til ophør i utide. I normale tilfælde af opsigelse er det altså ikke aktuelt at anvende § 50. Dels vil - når hvervet tilbagekaldes i utide - indtjeningstiden ofte have været så kort, at agentens indsats ikke berettiger ham til nogen nævneværdig efterprovision. I de øvrige tilfælde vil en afstemning af reglerne næppe frembyde store praktiske vanskeligheder. Agentens ret til erstatning i medfør af § 50 omfatter naturligvis enhver fremtidig indkomst, herunder også en eventuel efterprovision, som han på grund af tilbagekaldelsen har mistet.

Også erstatningsreglen foreslår man at gøre præceptiv. Parternes standpunkter vil på dette område ofte stå skarpt overfor hinanden, og agenturgiverens hyppigt stærkere stilling i aftaleforholdet vil antagelig bevirke, at en deklaratorisk bestemmelse vil få begrænset betydning. Hvis præsumptionsreglen kunne sættes ud af spillet gennem parternes aftale, ville bestemmelsens formål - dels er at sikre agenten en rimelig efterprovision og dels i det størst mulige omfang at forebygge processer og anden uoverensstemmelse mellem parterne - i nogen grad modvirkes.

b. Erstatning for tab ved investeringer, der bliver nytteløse som følge af opsigelse.

Fra agentorganisationernes side er det blevet hævdet, at en agent bør være berettiget til særlig erstatning i de tilfælde, hvor han i forståelse med agenturgiveren har foretaget investeringer - f. eks. anskaffet maskiner og

materiale, udbygget salgs- og lagerlokaler eller lignende - i den hensigt at øge omsætningen af agenturgiverens produkter, når en senere opsigelse af aftalen gør investeringerne unyttige for ham. Under de nordiske forhandlinger blev dette spørgsmål særligt taget op af den norske komité, som fremhævede, at spørgsmålet om, hvem af parterne der i disse tilfælde endeligt bør bære omkostningerne ved en investering, har stor praktisk betydning.

Udgangspunktet ved vurderingen må være, at agenten ligesom enhver anden selvstændig forretningsmand principielt selv må bære risikoen for mislykkede investeringer. Investeringer, der er normale for agentens sædvanlige virksomhed, og som kan være ham til nytte i hans forretningsvirksomhed i øvrigt, bør således ikke kunne kræves erstattet ved forholdets ophør, heller ikke i de tilfælde, hvor agenten af egen drift har foretaget en investering netop med det pågældende agenturforhold for øje. Agentens stilling, efter at investeringen har fundet sted, adskiller sig dog normalt fra den selvstændige erhvervsdrivendes derved, at det på grund af agenturgiverens ret til at tilbagekalde hvervet ikke uden videre står agenten frit for at træffe sådanne foranstaltninger, som er egnede til at skaffe ham dækning for investeringen.

Endvidere kan den situation foreligge, at en investering er foretaget med henblik på et bestemt agenturforhold og efter opfordring fra agenturgiveren eller i forståelse med denne. I disse tilfælde har man i den udtrykkelige eller stiltiende aftale en vis støtte for, at agenturgiveren i større eller mindre udstrækning bør deltage i investeringsomkostningerne. For dette resultat taler også, at agenten kan have svært ved at nægte at foretage de af agenturgiveren ønskede investeringsforanstaltninger. Hans selvstændighed over for agenturgiveren kan i sådanne situationer være illusorisk, idet agenturgiveren gennem en udtrykkelig eller underforstået trussel om opsigelse lægger pres på ham for at få sine ønsker tilgodeset.

De her anførte synspunkter har en vis tilknytning til allerede gældende retsregler. Såfremt investeringen er kommet i stand på agenturgiverens foranledning eller i forståelse mellem denne og agenten, vil det ofte kunne fortolkes som et løfte eller en garanti om, at aftalen skal bestå gennem så lang tid, at agenten har mulighed for at få investeringen gjort rentabel eller afskrevet. Såfremt agenten herefter i utide sættes fra sit herved, og den pågældende investering derved bliver unyttig for ham, er han i medfør af kommissionslovens § 50, jfr. § 76, berettiget til erstatning for det tab, som påføres ham gennem aftalens ophør i utide. Er således opsigelsen sket i strid med, hvad der må anses for aftalt vedrørende agenturets varighed, kan der ved erstatningens beregning efter omstændighederne tages hensyn til den forøgelse af ordretegningen, som eventuelt kunne forventes på længere sigt takket være investeringen.

Den støtte, kravet om erstatning for investeringer af den nævnte art har i gældende ret, er dog så usikker, at der er behov for en udtrykkelig lovbestemmelse. Det er ikke utvivlsomt, at man af den omstændighed, at en investering er foretaget på agenturgiverens initiativ eller i forståelse med ham, kan antage, at der er givet en garanti om agenturets fortsatte beståen. Det ligger nær for agenturgiveren at indvende, at han ganske vist har været interesseret i investeringen, som måtte anses for værdifuld for begge parter, men at han ikke af den grund har påtaget sig nogen garanti for, at agenturet var uopsigeligt, indtil agenten havde opnået udbytte af investeringen eller fået den afskrevet.

Der har derfor været enighed om, at det bør klarlægges i loven, i hvilken udstrækning agenten kan gøre godtgørelseskrav for investeringer gældende mod hovedmanden. Med hensyn til grundlaget for udmålingen foreslår man, at erstatningen skal have karakter af en "rimelig godtgørelse". Bestemmelsen foreslås optaget i § 52, som allerede i sin nuværende form bestemmer, hvem af parterne der er pligtig at holde den anden skadesløs for omkostninger, der bliver unyttige som følge af hvervets ophør.

c. Erstatning for konkurrenceklausuler.

Til problemet om beskyttelse ved opsigelse hører også spørgsmålet om, hvorvidt der er grundlag for at yde en særlig erstatning for det tab, der påføres agenten, ved at hans erhvervsmuligheder indskrænkes på grund af en i aftalen optaget konkurrenceklausul. En sådan klausul tjener i almindelighed til at sikre agenturgiveren, at den kundekreds, hvormed agenten under aftalens forløb har haft forbindelse, selv efter aftalens ophør kommer agenturgiveren til gode.

Man har blandt andet hævdet, at et konkurrenceforbud for agenten burde anses for uvirksomt som stridende mod samfundets almindelige interesser, idet et konkurrenceforbud normalt indebærer store ulemper for agenten, men kun ubetydelige fordele for agenturgiveren. Under henvisning hertil har man foreslået en regel, efter hvilken agenten skulle være berettiget til særlig erstatning, såfremt han ved opsigelsen lider tab ved, at aftalen med agenturgiveren begrænser hans erhvervsmuligheder efter agenturforholdets ophør. I tysk og schweizisk ret er gyldigheden af en konkurrenceklausul i en kontrakt mellem hovedmand og agent blandt andet betinget af, at agenten opnår en særlig godtgørelse for det tab, som tilføjes ham gennem klausulens begrænsning af hans erhvervsmuligheder.

Gyldigheden af en konkurrencebegrænsende aftale reguleres i dansk ret af aftalelovens § 38 og funktionærlovens § 18. Visse aftaler, som indgås i dette øjemed, er ikke bindende, såfremt de med hensyn til tid, sted eller andre forhold går videre end påkrævet for at værne imod konkurrence eller utilbørligt indskrænker den forpligtedes adgang til erhverv.

Konkurrenceklausuler er næppe almindelige i agenturforhold. I de standardkontrakter, der af Grosserer-Societetets Komité, Håndværksrådet, Industrirådet og Provinshandelskammeret er udarbejdet til brug for aftaler om eneforhandling og eneagentur til eksport, findes der ikke klausuler om konkurrencebegrænsning efter forholdets ophør. Undersøgelser foretaget i de andre nordiske lande synes på samme måde at vise, at klausuler af denne art er ret sjældne. Det tilføjes, at konkurrenceklausuler sjældent indgår i aftaler mellem handelsrejsende og deres hovedmænd.

En bestemmelse af det skitserede indhold synes også at gå alt for vidt til agentens fordel. Det kan næppe generelt hævdes, at den nytte, som hovedmanden opnår gennem et konkurrenceforbud, er ringe. Hvor dette måtte være tilfældet, må virkningerne imødegås gennem en prøvelse af klausulens gyldighed i overensstemmelse med aftalelovens § 38. Denne bestemmelse, således som den fortolkes i praksis, giver agenten mulighed for, uanset de i aftalen foreskrevne begrænsninger, at drive en virksomhed, der konkurrerer med hovedmandens, hvis dette under hensyn til alle foreliggende omstændigheder

kan anses for rimeligt og billigt. Udvalget har derfor antaget, at der ikke er behov for en yderligere retsbeskyttelse af agentens interesser i denne retning.

B. Andre grupper af mellemmand i kommissionsloven og deres stilling i forhold til de her behandlede spørgsmål.

Efter gældende ret har de selvstændige handelsrejsende (provisionsrejsende) stort set samme retsstilling som handelsagenterne, jfr. kommissionslovens § 87, men de synes i almindelighed at have en svagere økonomisk position end agenterne med risiko for derved at komme i et stærkere afhængighedsforhold til hovedmanden. En opsigelse kan under sådanne omstændigheder medføre en betydelig økonomisk belastning, og denne gruppe af mellemmand har derfor i mindst samme omfang som agenterne behov for beskyttelse.

Grænsedragningen mellem ansatte med funktionærstatus og selvstændige handelsrejsende har ingen betydning for spørgsmålet om, hvorvidt retten til efterprovision også skal tilkomme handelsrejsende. Det afgørende er her alene, om den rejsende er provisionslønnen eller ej. Den tidsforskydning mellem arbejdsindsats og det erstatningsberettigende arbejdsresultat, som ligger til grund for den foreslåede regel om ret til efterprovision, er karakteristisk for provisionssystemet som sådant, og kan følgelig også opstå, hvor det gælder handelsrejsendes virke. For handelsrejsende, hvis løn helt eller delvis ydes i form af provision, bør de i §§ 68-71 givne bestemmelser om handelsagenternes provision således finde anvendelse, uanset om der er tale om en ansat eller en selvstændig handelsrejsende. Såvel § 86 som § 87 henviser til §§ 68-71. Det bemærkes, at de ansatte handelsrejsende til forskel fra tidligere også bør have provisionsnota.

Det forekommer sjældent, at en handelsrejsende selv må påtage sig investeringsomkostninger. Hvis dette alligevel er tilfældet, bør han i henseende til godtgørelse for investeringerne ved opsigelse sidestilles med en agent. Om rejseudgifter etc. findes der i øvrigt en særlig regel i funktionærlovens § 9.

I relation til kommissionærerne har spørgsmålet om et lovfæstet opsigelsesvarsel mindre praktisk betydning. De fleste kommissionshverv tager sigte på et bestemt salg eller køb. At kommissionæren ifølge aftalen er forpligtet til vedvarende at sælge kommittentens varer eller foretage indkøb for dennes regning er usædvanligt. I disse undtagelsestilfælde har den retlige situation stor lighed med det almindelige agenturforhold. Hvor hvervtageren har ret til selv at indgå salgsaftaler, vil det forøvrigt ofte være et rent hensigtsmæssighedsspørgsmål, om aftalen (ved kommission) indgås i hans eget eller (ved handelsagentur) i hovedmandens navn. I disse med agenturet stærkt beslægtede kommissionsforhold synes derfor de foreslåede regler om beskyttelse ved opsigelse at burde finde anvendelse.

Imidlertid findes der en form for vedvarende kommissionsforhold, som på grund af hovedmandens formål med aftalen adskiller sig væsentligt fra agenturet. Det forekommer således, at kommissionssystemet anvendes, for at hovedmanden kan overdrage varer til en mellemhandler, som han ikke anser for fuldt økonomisk solid. Hovedmanden opnår gennem kommissionsaftalen - såfremt retsforholdet overhovedet bliver betragtet som kommission,

idet en bedømmelse efter køberetlige regler undertiden vil være mere nærliggende - en vis sikkerhed, blandt andet i medfør af bestemmelserne i kommissionslovens § 53 og § 57. Hvor denne form for aftaler har en mere varig karakter - og spørgsmålet om opsigelsesvarsel dermed kunne blive aktuelt - vil forholdet imidlertid ofte være ordnet i form af konsignationsaftaler. Det behov, der alt efter de konkrete omstændigheder i sådanne tilfælde vil kunne være for et vist varsel, vil kunne tilgodeses gennem en analog anvendelse af den foreslåede regel i agenturforhold.

Kommissionæren er ligesom handelsagenten i medfør af kommissionslovens § 27 berettiget til provision af de aftaler, han afslutter for kommittentens regning i den tid, hvervet består. Såfremt hvervet tilbagekaldes, før salgsaftalen er indgået, bortfalder retten til provision i almindelighed. Spørgsmålet om kommissionærens ret til efterprovision vil i en række tilfælde ikke have aktualitet, da kommissionærens selvstændige stilling over for kommittenten ofte medfører, at trediemand overhovedet ikke får kendskab til, hvem kommissionæren repræsenterer. For handelskommissionæren er kundekredsen et aktiv, som han ikke uden videre behøver at give sine kommittenter oplysning om. Sædvanligvis har kommissionæren altså en "beskyttet" kundekreds. I de tilfælde, hvor spørgsmålet opstår, bør den kommissionær, hvis hverv er vedvarende, næppe stilles ringere end handelsagenten, for så vidt angår ret til efterprovision, da det i denne henseende ikke kan være afgørende, i hvis navn aftalen indgås.

C. Andre spørgsmål.

1. Køberens opfyldelse af aftalen som betingelse for provision.

Efter de gældende bestemmelser er det hovedreglen, at handelsagenten mister sin ret til provision, hvis trediemand undlader at erlægge den betaling, han er forpligtet til ifølge den aftale, agenten har indgået eller formidlet (§ 68). I princippet er denne regel anvendelig, selv om betalingen kun delvis udebliver (§ 69), dog med undtagelse af de tilfælde, hvor den provision, som ville være blevet udbetalt, såfremt hele købesummen var indgået, overstiger det beløb, der mangler i fuld betaling; agenten har her ret til forskellen. Det samme gælder for handelsrejsende.

Denne regel om virkningen af manglende eller delvis betaling fra trediemands side tilsigter først og fremmest at forhindre, at agenten optager ordrer hos eller slutter aftale med usolide købere. Det er naturligt, at der tages hensyn hertil. I almindelighed er det lettere for agenten at danne sig en opfattelse af køberens soliditet, end det vil være for agenturgiveren, især hvis agenturet tager sigte på import af varer. Men agenturgiverens interesse i denne retning kan dog formentlig tilgodeses i tilstrækkeligt omfang, selv om reglen af svækkes i tilfælde af delvis betaling fra trediemands side. En bestemmelse om, at agenten ved delvis betaling mister retten til provision i samme forhold som den ikke erlagte del af den aftalte købesum, indebærer efter udvalgets mening en rimeligere fordeling mellem agenten og agenturgiveren af den risiko, der måtte flyde af køberens insolvens, end den nuværende bestemmelse. Derved opnås det også, at agentur g iver en anspor es til at indkræve hele sin fordring. Som forholdet nu er, har han ikke nogen umiddelbar interesse i at lægge sig i selen for at inddrive den del af købesummen, som svarer til pro-

Visionen. Hvis køberen standser sine betalinger og tilbyder akkord, kan agenturgiveren få dækket sin del af tabet, uden at han behøver at erlægge provision.

Hvad der her er anført for agenternes vedkommende, gælder ikke i fuldt omfang de handelsrejsende. Hovedmanden har her større mulighed for - gennem indhentning af kreditoplysninger eller på anden måde - at danne sig sin egen opfattelse af køberens økonomiske forhold. Dette forhold har af de handelsrejsendes organisationer været påberåbt som et argument til støtte for en regel om, at hovedmanden alene skulle bære risikoen for, at aftalen ikke opfyldes fra køberens side. Efter udvalgets mening ville en bestemmelse af dette indhold dog indebære en alt for kraftig tilsidesættelse af de hensyn, der bærer hovedreglen om, at trediemands opfyldelse af aftalen er en betingelse for provision, men den handelsrejsende bør selvfølgelig have samme provisionsret som agenterne i tilfælde af delvis betaling fra trediemands side.

2. Forfaldstid.

Der findes ikke i lovgivningen nogen regel om, hvornår indtjent provision forfalder til betaling. Bestemmelsen i kommissionslovens § 68, stk. 2, om agenturgiverens bevilling af henstand til køberen tager alene sigte på agentens ret til provision, ikke på forfaldstidens indtræden. Hvis intet andet er aftalt eller følger af handelsbrug eller sædvane, antages det, at kravet på provision forfalder samtidig med, at provisionen er indtjent, altså som hovedregel når aftalen opfyldes af køberen.

Der har under de nordiske forhandlinger været enighed om, at det vil være ønskeligt at gennemføre en lovbestemmelse om forfaldstiden for kravet på provision, og at denne bør svare til, hvad der allerede må anses som almindelig praksis. Herefter foreslås det, at provisionen skal udbetales, så snart aftalen er opfyldt eller burde være opfyldt af agenturgiveren. Denne betaling skal dog kun have en midlertidig karakter, idet beløbet skal føres tilbage til agenturgiveren, såfremt trediemandens opfyldelse endeligt udebliver, og bestemmelsen bør kun finde anvendelse i vedvarende agenturforhold.

Baggrunden herfor er, at man i almindelighed kan gå ud fra, at køberen vil betale. Det bliver dermed nærmest et spørgsmål om, hvem der skal lægge provisionsbeløbet ud indtil dette tidspunkt. I almindelighed må det anses for rimeligt, at den økonomisk stærkere agenturgiver må foretage udlægget, og dette er også hyppigt tilfældet i praksis. I modsat fald ville agenturgiveren i øvrigt kunne forskyde tidspunktet for provisionsbetalingen ved at bevilge køberen kredit, uden at agenten havde nogen mulighed for at øve indflydelse herpå.

Med hensyn til de ansatte handelsrejsende har det endvidere været anført, at en regel om, at betaling først finder sted på det tidspunkt, hvor trediemand opfylder, ikke harmonerer med de almindelige arbejdsretlige grundsatninger om løn. Arbejdstageren anses i almindelighed for at have fortjent sin løn, efterhånden som han udfører sit arbejde, og han har således krav på med visse intervaller at få udbetalt, hvad han har indtjent. Udvalget har imidlertid ikke ment, at man bør gå videre, end det er foreslået.

3. Agentens og den handelsrejsendes mulighed for at kontrollere provisionskravets størrelse.

Undertiden kan det være vanskeligt for en agent eller handelsrejsende med sikkerhed at afgøre, om den provision, han har fået udbetalt, er i overensstemmelse med det, han ifølge aftalen har krav på. Der sigtes hermed i første række til de tilfælde, hvor salgsaftaler er bragt i stand på grundlag af ordrer, som er indgået direkte fra trediemand til hovedmanden, og hvor agentens eller den handelsrejsendes krav på provision beror på, at han ifølge aftalen med hovedmanden har eneret til at optage købetilbud eller afslutte salgsaftaler inden for distriktet.

Efter kommissionslovens § 71 skal agenturgiveren i varige agenturforhold sende provisionsnota til agenten i begyndelsen af hvert kalenderhalvår, jfr. også § 87 om handelsrejsende, der ikke står i tjenesteforhold til handelshuset. Både agenternes og de handelsrejsendes organisationer har ønsket denne regel ændret, således at disse grupper af mellemmand får ret til at få provisionsnota tilstillet kvartalsvis. Under de nordiske drøftelser har der været enighed om, at foreslå loven ændret i overensstemmelse med dette ønske, hvilket også stemmer med den almindelige praksis i disse forhold.

Derimod har man ikke anset det for hensigtsmæssigt at gå så langt som til at give de handelsrejsende ret til - selv ikke i begrænset omfang - at undersøge handelshusets regnskaber. Såfremt den rejsende har anledning til at nære mistanke om, at et provisionsbeløb ikke er medtaget, og han anser sagen for at være af en sådan vægt, at han vil føre den frem for domstolene, har han mulighed for gennem den processuelle editionspligt at få adgang til hovedmandens regnskaber. En regel herudover om, at den rejsende skulle have ret til selv eller gennem en autoriseret revisor at granske handelshusets regnskaber i den udstrækning, som er nødvendig for en kontrol af provisionsudbetalingen, synes at få en mere indgribende virkning end formålet tillader. Det synes mere hensigtsmæssigt at henvise eventuelt forekommende misforhold af denne art til forhandlinger mellem de handelsrejsende og arbejdsgivernes organisationer.

D. Andre mellemmand.

I det praktiske erhvervsliv bruges ordet agent også om andre mellemmand end de, der er omfattet af kommissionslovens definition af dette begreb. Ved en agent forstås således ofte ikke blot den person, som virker for afsætning af hovedmandens varer ved at optage ordrer eller slutte salgsaftaler for hans regning, men også den, som køber et produkt i fast retning og derefter med eneret inden for et vist geografisk område videresælger det. Medens handelsagenten aflønnes med provision, opnår eneforhandleren således sin gevinst gennem fortjenesten af differencen mellem indkøbs- og salgsprisen. Sådanne eneforhandlere varetager ved siden af handelsagenterne en stor del af importvirksomheden. Også på eksportsiden bruges betegnelsen agent ofte om en virksomhed, der regelmæssigt køber varer i fast regning og sælger det for egen risiko til udlandet. I det hele taget forekommer der inden for de anførte virksomhedsformer adskillige betegnelser, som anvendes mere eller mindre synonymt. Handelsagenter kaldes således ofte provisionsagenter, kommissionsagenter eller "selling agents"; forhandlere med eneret kaldes

eneforhandlere eller "buying agents"; og eksportfirmaerne benævnes eksport-agenter, eksportgrossister eller handelseksportører. Hertil kommer, at et begreb som generalagent, "distribution agent", "sole agent" og "exclusive agent" dels anvendes om handelsagenter, som har eneret inden for et vist geografisk område til at arbejde for hovedmandens regning, og dels for mellemhandlere med eneret.

Endvidere kan den udbredte konsignationsaftale anføres i denne sammenhæng. Denne form for mellemhandel ligger på grænseområdet mellem almindeligt salg med ejendomsforbehold og kommission. Netop i forholdet inter partes frembyder den imidlertid store ligheder med en egentlig kommissionsaftale af vedvarende karakter.

Der er ovenfor nævnt to forretningsformer, som ofte benævnes agenturer, uden at kommissionslovens regler om agenturer er direkte anvendelige på virksomheden. Gennem de senere år er der udviklet andre muligheder for markedsføring af produkter. I alle de nordiske lande findes der f. eks. forretninger, som arbejder for afsætning af hovedmændenes produkter gennem en virksomhed, der principielt adskiller sig fra agenturvirksomhed. Firmaet stiller en på honorarbasis arbejdende salgsorganisation til hovedmandens disposition og påtager sig blandt andet at udføre markedsanalyser og markedsplanlægning, at virke for afsætningen af hovedmandens produkter og i forbindelse hermed optage ordrer hos grossister, varehuse og butikker. Aftalen går i disse tilfælde ud på, at hvervtageren for en bestemt pris påtager sig helt eller delvist at overtage markedsføringen af hovedmandens varer gennem en vis periode.

Der er utvivlsomt stor lighed mellem den virksomhed, som drives af handelsagenterne på den ene side og eneforhandlerne og eksportvirksomhederne på den anden; grænserne mellem de forskellige grupper udviskes stedse mere. Formålet er det samme, nemlig øget salg af hovedmandens produkter. Mange handelsagenter anser konkurrencesituationen for at være af en sådan karakter, at de ikke kan indskrænke sig til en blot formidlende virksomhed, men også på anden måde må medvirke til varedistributionen. Til dette formål opretholder de ofte et konsignationslager eller bufferlager, som de køber af hovedmanden i fast regning. Også eksportfirmaerne optræder undertiden, samtidig med at de sælger og køber i fast regning, som agenter på provisionsbasis. For samtlige kategorier af hvervstagere gælder det, at der ofte er grund til at regulere spørgsmål vedrørende omkostninger ved reklame og investeringer, aftaletidens længde, opsigelsesvarsel og ophørsvederlag m. m. i aftalen mellem hovedmanden. Der opstår de samme problemer for eneforhandlerne og eksportørerne, som er blevet behandlet for handelsagenternes vedkommende. Særligt med hensyn til ophørsvederlaget har der - med de samme argumenter, som er blevet anført for handelsagenternes vedkommende - været fremført krav om indførelsen af retsregler, som ville give øget beskyttelse for hvervtagerne.

Kommissionsloven klargør, hvilken retsstilling visse merkantile mellemænd har i forskellige henseender. Hovedvægten er lagt på kommission og handelsagentur, til trods for at disse former allerede ved lovens tilblivelse ikke spillede den samme rolle inden for vareomsætningen som tidligere. I dag er betydningen af kommissionærernes virksomhed ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt yderligere blevet formindsket. I denne henseende gør loven derfor et forældet indtryk, der forstærkes af, at aftaler om eneforhandlingsret ikke er omfattet af reguleringen.

Under de nordiske forhandlinger har der imidlertid været enighed om ikke at fremlægge forslag om en udvidelse af kredsen af de mellemmand, der omfattes af kommissionsloven. Dette ligger på linie med holdningen i en række europæiske lande. I Belgien findes der dog en særlovgivning, som regulerer eneforhandlernes stilling. Bestemmelser om sådanne forhandlernes rettigheder og pligter vil kun med stor vanskelighed kunne inkorporeres i kommissionslovens system. Ganske vist er der som anført betydelig lighed mellem disse mellemmands og agenternes stilling, men der er også væsentlige forskelle. Det ville være utilfredsstillende gennem særlige regler i kommissionsloven at sikre forhandlere beskyttelse ved opsigelse, medens andre for disse aftaler karakteristiske forhold forblev uomtalte; og det ville føre for vidt at behandle dem som en fjerde gruppe i et helt nyt kapitel i loven. Der måtte under alle omstændigheder kræves en indgående undersøgelse af, hvorledes denne virksomhedsform som et særligt retsinstitut skal reguleres, og de almindelige køberetlige regler måtte i flere henseender afvejes over for reglerne om fuldmagt og kommission.

Derimod må det understreges, at der bør gives betydeligt spillerum for analog anvendelse af lovens regler ved alle de anførte mellemformer, herunder også konsignation. Udstrækningen af en sådan analogisk anvendelse er imidlertid et problem, der bedst løses i domstolenes konkrete retsanvendelse; analogier vil ofte være nærliggende, men dog ikke altid anvendelige. Af særlig betydning for de pågældende forhandlere er de regler, der nu foreslås om ret til erstatning for tab på grund af investeringer, men de vil dog næppe kunne anvendes ved konsignation i tilfælde af en kontraheringsnægtelse, selv om denne i øvrigt ikke kan anfægtes gennem monopollovens regler. Bestemmelsen om agentens ret til efterprovision vil under hensyn til begrundelsen for denne regel normalt ikke kunne anvendes analogt på hvervtagere, som ikke får vederlag på provisionsbasis. Men en analogisk anvendelse bør dog ikke være udelukket. Drejer det sig f. eks. om eneforhandlere, som er bundet af faste brutto-salgspriser, kan det hævdes, at denne salgsforms "aflønnings-system" ligger meget nær op ad et egentligt provisionssystem, og at en analogislutning derfor kan være rimelig.

V. UDKAST TIL LOV OM ÆNDRING AF LOV NR. 243 AF
8. MAJ 1917 OM KOMMISSION, HANDELSAGENTUR OG
HANDELSREJSENDE.

§ 1.

I lov nr. 243 af 8. maj 1917 om kommission, handelsagentur og handelsrejsende foretages følgende ændringer:

1.§ 1 affattes således:

"Denne lovs bestemmelser kommer, forsåvidt de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigelige, kun til anvendelse, hvis ikke andet følger af aftale eller af handelsbrug eller anden sædvane."

2.§ 27 affattes således:

"Handelskommissionæren har krav på provision af aftaler, han afslutter for kommittentens regning i den tid, hvervet består.

Er kommissionærens hverv vedvarende, finder bestemmelserne i § 68, stk. 2-4, om handelsagentens ret til efterprovision tilsvarende anvendelse."

3.§ 28 affattes således:

"Opfyldes trediemands forpligtelse ifølge aftalen ikke, har kommissionæren kun krav på provision, såfremt den manglende opfyldelse skyldes kommittenten eller en hændelse, som denne ikke kunne have påberåbt sig overfor trediemand som fritagelse for erstatningsansvar, hvis han selv havde afsluttet aftalen.

Bliver trediemands forpligtelse ifølge aftalen kun delvis opfyldt, har kommissionæren kun krav på provision af den del, som er opfyldt, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1. "

4.§ 29 affattes således:

"Kommissionæren har krav på særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer, telefonsamtaler og forsikringspræmier samt for andre beføjede udgifter, forsåvidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet på at skulle udgøre betaling også for dem. Han kan beregne sig godtgørelse for afgivelse af lagerrum eller andet oplagssted og for transport og arbejde af lignende art, selv om han ikke i så henseende har haft nogen særlig udgift.

Står kommissionæren del credere, har han krav på særlig godtgørelse herfor. "

5.§ 50 affattes således:

"Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionærens hverv gælder for en bestemt tid, eller det må anses tilsikret kommissionæren at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommissionæren, hvis hans hverv tilbagekaldes i utide, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hverv vedvarende, er han ligeledes berettiget til erstatning, såfremt kommittenten tilbagekalder hvervet med et kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kalendermåned, selv om intet opsigelsesvarsel er aftalt, eller det aftalte opsigelsesvarsel er kortere end det nævnte. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommissionæren har dog ikke krav på erstatning, dersom kommittenten havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommissionæren har også krav på erstatning, såfremt han frasiger sig hvervet i utide i de tilfælde, som omhandles i stk. 1, og kommittenten ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommittentens konkurs.

Kommissionæren kan ikke bindende fraskrive sig retten til erstatning efter denne bestemmelse, før hvervet er ophørt."

6. § 51 affattes således:

"Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionæren har eller må anses at have påtaget sig hvervet for et bestemt tidsrum eller at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommittenten, hvis kommissionæren i utide frasiger sig hvervet, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hverv vedvarende, forpligtes han ligeledes til at betale erstatning, såfremt han frasiger sig hvervet med kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kalendermåned, medmindre et andet opsigelsesvarsel er aftalt. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommittenten har dog ikke krav på erstatning, dersom kommissionæren havde gyldig grund til at frasige sig hvervet, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommittenten har også krav på erstatning, dersom han tilbagekalder hvervet i utide, i de tilfælde, som omhandles i stk. 1, og kommissionæren ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommissionærens konkurs."

7. § 52 affattes således:

"Er kommissionærens hverv vedvarende, har han krav på en rimelig godtgørelse for tab, han lider ved, at han som følge af hvervets ophør ikke får dækning for særlige investeringer i bygninger, lagre, maskiner, transportmidler eller hvad hermed må sidestilles, som han har foretaget med henblik på hvervets udførelse efter forudgående aftale eller indforståelse med kommittenten, medmindre det i den forbindelse er aftalt, at kommissionæren selv skal bære omkostningerne helt eller delvis.

Kommissionæren har dog ikke krav på godtgørelse, dersom kommittenten havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad har forsømt at opfylde sine forpligtelser. Kommissionæren kan heller ikke kræve godtgørelse, dersom han frasiger sig hvervet i utide, medmindre han havde gyldig grund hertil, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå. Det samme gælder, dersom hvervet bortfalder ved kommissionærens konkurs.

Ophører hvervet som følge af de i stk. 2 nævnte grunde, mister kommissionæren endvidere sin ret efter § 29 til godtgørelse for udgifter, for så vidt disse som følge af hvervets ophør bliver unyttige for kommittenten. Dette gælder, selv om hvervet ikke har været vedvarende.

Efter investeringernes foretagelse kan kommissionæren kun bindende fraskrive sig retten til godtgørelse i henhold til stk. 1, efter at kommissionsforholdet er ophørt."

8. § 68 affattes således:

"Agenten har krav på provision af salg, som afsluttes af ham eller i øvrigt kommer i stand ved hans medvirken. Dette gælder, selv om salget afsluttes, efter at agenturforholdet er ophørt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden dette tidspunkt.

Afsluttes aftale om salg efter agenturforholdets ophør i andre tilfælde end de i stk. 1, 2. pkt. , nævnte, har agenten endvidere krav på provision (efterprovision), såfremt aftalen kan anses for at være kommet i stand som følge af agentens virksomhed i den tid, forholdet har bestået.

I mangel af bevis for efterprovisionens størrelse skal denne, dersom agenturforholdet har bestået længere end et år, udgøre tre måneders provision, beregnet efter gennemsnittet af månedsprovisionerne i det sidste år. Denne regel gælder dog ikke, såfremt agenturforholdet er ophørt ved opsigelse med mindst seks måneders varsel.

Agentens ret til efterprovision kan ikke bindende fraskrives, inden agenturforholdet er ophørt. "

9. § 69 affattes således:

"Bliver køberens forpligtelse ikke opfyldt, har agenten kun krav på provision, såfremt den manglende opfyldelse skyldes agenturgiveren eller en hændelse, som denne ikke kunne have påberåbt sig overfor køberen som ansvarsfrihedsgrund. At købesummen ikke indgår, fordi agenturgiveren har afsluttet overenskomst med køberen om aftalens tilbagegang eller har bevilget køberen henstand med betalingen, indvirker ikke på agentens ret til provision, medmindre agenten har været enig i, at aftalen gik tilbage, eller at henstanden blev givet.

Bliver købesummen kun delvis betalt, har agenten kun krav på provision af den del, der er betalt, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

Er agentens hverv vedvarende, kan provisionen kræves betalt, når levering er eller ifølge aftalen skulle være sket. Undlader køberen at betale, er agenturgiveren berettiget til at kræve provisionsbeløbet tilbage, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1. "

10. § 70 affattes således:

"Har agenten eneret til på en bestemt plads eller i øvrigt inden for et bestemt område at optage købetilbud eller at afslutte aftaler for agenturgiverens regning, har han krav på provision også af aftaler, som, medens hvervet består, afsluttes uden hans medvirken med købere, som hører til området. Afsluttes sådanne aftaler efter agenturforholdets ophør, kan provision kræves betalt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden dette tidspunkt."

11. § 71 affattes således:

"Er agenten vedvarende repræsentant for agenturgiveren, er han berettiget til at få provisionsnota fra agenturgiveren senest en måned efter udløbet af hvert kalenderkvartal for de salg, som er kommet i stand ved agentens medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 70 kommer til anvendelse.

I provisionsnotaen skal optages alle salg, som i løbet af kalenderkvartalet er eller burde være kommet til udførelse fra agenturgiverens side. For hvert salg skal angives det provisionsbeløb, som godskrives agenten, eller, hvis provision ikke godskrives ham, grunden dertil.

Er et provisionsbeløb godskrevet agenten, og viser det sig senere, at det ikke tilkommer ham, kan agenturgiveren i en følgende provisionsnota godskrive sig beløbet. "

12. § 73 affattes således:

"Agenten har krav på særlig godtgørelse for sådanne beføjede udgifter, som har vist sig påkrævet til udførelsen af hvervet. Han er ikke berettiget til dækning af udgifter ved agenturforretningens normale drift.

Har agenten påtaget sig at modtage betaling for solgte varer, eller står han del credere, har han krav på særlig godtgørelse herfor."

13. § 86 affattes således:

"Står en handelsrejsende i tjenesteforhold til handelshuset, må han ikke uden dets samtykke arbejde for salg af andre varer end dettes.

Forsåvidt han helt eller delvis lønnes med provision, finder bestemmelserne i §§ 68-71 tilsvarende anvendelse.

I øvrigt gælder bestemmelserne i lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer, jfr. lovbekendtgørelse nr. 413 af 30. august 1971.

§ 2.

Denne lov træder i kraft den

VI. BEMÆRKNINGER TIL UDKASTETS ENKELTE BEST EMMELSER .

Til lovudkastets § 1.

Til nr. 1 (kommissionslovens § 1).

Ændringen er motiveret af, at flere af kommissionslovens paragraffer bliver præceptive (foruden den nugældende § 45 tillige §§ 50, 52 og 68). Man har dog ikke anset det for hensigtsmæssigt på samme måde som tidligere udtrykkeligt at opregne disse bestemmelser i § 1, men vil kun henlede opmærksomheden på, at der i loven findes undtagelser fra reglen om, at lovens bestemmelser kun gælder, såfremt ikke andet følger af aftale, handelsbrug eller anden sædvane.

Til nr. 2 (S 21).

Stk. 1. Bestemmelsen i den nuværende § 27, stk. 1, pkt. 2, udgår, da reglen bliver overflødig som følge af forslagets § 28, stk. 2.

Stk. 2. Det nuværende indhold af stk. 2 er af redaktionelle grunde blevet overført til § 28. I stedet tages der stilling til kommissionærens ret til provision af aftaler, som er kommet i stand ved kommissionærens indsats under hvervets udførelse, men først er indgået efter hvervets ophør. Den ret til efterprovision, som foreslås indført i § 68, stk. 2-4, bør principielt tilkomme alle de i kommissionsloven nævnte mellemænd, der aflønnes på provisionsbasis.

For kommissionærernes vedkommende må de pågældende bestemmelser dog antages at få ringe praktisk betydning, da de fleste kommissionshverv tager sigte på et bestemt salg eller indkøb af varer. Sådanne, i deres indhold begrænsede hverv bør ikke begrunde nogen ret til efterprovision, selv ikke hvis de forekommer regelmæssigt. For at bestemmelserne om efterprovision kan anvendes, må det kræves, at der foreligger et vedvarende og generelt formuleret hverv fra hovedmanden. Forskellen mellem kommissions- og agentforhold kan i sådanne tilfælde være lille, selv om der tages hensyn til, at kommissionæren i modsætning til agenten sælger eller køber varerne i eget navn.

Det er ligegyldigt, om det er hovedmanden eller dennes stedfortræder, der efter hvervets ophør indgår en aftale, som giver kommissionæren ret til efterprovision. Den omstændighed, at handelskommissionæren optræder i eget navn og kun i undtagelsestilfælde behøver at afsløre sin kundekreds for hovedmanden, vil næppe få større betydning.

Til nr. 3 (S 28).

Stk. 1. Denne bestemmelse svarer til den nuværende § 27, stk. 2. For at tydeliggøre bestemmelsens mening er ordene "fritagelse for erstatningsansvar" indskudt. Allerede af kommissionslovens forarbejder fremgår det,

at man har tænkt på hændelser, som kommittenten ikke ville kunne påberåbe sig som fritagelsesgrunde for tredjemands krav på skadeserstatning i anledning af det underliggende retsforhold. Der er her ikke tale om disse omstændigheders betydning for retten til at hæve aftalen.

Stk. 2. Hvis aftalen blot delvis er opfyldt af tredjemand, bør kommissionæren være berettiget til en provision, som svarer til den skete opfyldelse. Bestemmelsen taget sigte på både salgs- og indkøbskommission.

Til nr. 4 (S 29).

Stk. 1. Bestemmelsen er uændret. - I det svenske lovudkast er det tilføjet, at kommissionæren ud over godtgørelse for de i § 29, stk. 1, opregnede udgifter eventuelt vil kunne kræve særlig godtgørelse for investeringer i medfør af § 52. En lignende regel findes i § 73 i det svenske udkast, men disse ex tuto henvisninger er kun af oplysende karakter. Man har anset tilsvarende henvisninger for overflødige i de danske og norske lovudkast.

Stk. 2. En kommissionær, som for hovedmandens regning har påtaget sig at stå del credere, bør ligesom en agent i samme situation have særlig godtgørelse herfor, medmindre noget andet er aftalt eller følger af handelsbrug eller anden sædvane.

Til nr. 5 og 6 (SS 50 og 51).

Der foreslås væsentlige ændringer i §§ 50 og 51. Disse bestemmelser er - ligesom § 52 - i medfør af henvisningen i § 76 tillige anvendelige på handelsagentens forhold. Ændringsforslagene har hovedsagelig været overvejet med udgangspunkt i, at det er hensigtsmæssigt at styrke handelsagentens retsstilling overfor hovedmanden ved hvervets ophør.

I begge paragraffer er der indført den nye regel, at en part, som bringer et vedvarende forhold til ophør uden at iagttage det i loven angivne opsigelsesvarsel, principielt pålægges erstatningspligt, selv om aftalen ikke rummer nogen bestemmelse om opsigelsesvarsel. Bestemmelsen har fået en noget anden formulering end de tilsvarende regler i kontinental ret, hvor det ved opsigelse i almindelighed kræves, at visse mindste opsigelsesvarsler er iagttaget. Man har i de nordiske forslag undgået at give nogen bestemmelse, som direkte sikrer, at aftalen vedvarer, da dette ville stride mod den i § 46 fastslåede beføjelse for såvel kommittenten (agenturgiveren) som kommissionæren (agenten) vil straks at bringe aftalen til ophør. Man har anset det for vigtigt at opretholde den grundsætning, at det i disse kontraktsforhold må stå hver af parterne frit for at tilbagekalde eller frasige sig hvervet med umiddelbar virkning, og den foreslåede erstatningsregel bevirker således, at forholdet bliver en parallel til annullationsretten indenfor købsretten eller med andre ord: Den ene part kan ikke få den anden part dømt til at opfylde kontrakten "in natura", men er til gengæld berettiget til at få tilkendt fuld erstatning (såkaldt "positiv opfyldelsesinteresse") for utidig afbrydelse af forholdet.

Efter den nuværende affattelse af § 50 er kommittenten (agenturgiveren) ikke erstatningspligtig, såfremt han i kommissionærens (agentens) unkladelse af at udføre sine pligter eller andre særlige omstændigheder havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet. Af motiverne fremgår det, at "særlige omstændig-

heder" kan påberåbes af kommittenten (agenturgiveren) som gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, selv om de ikke kan tilregnes kommissionæren (agenten) som forsømmelse. Det spørgsmål står tilsyneladende åbent, i hvilket omfang kommittenten (agenturgiveren) har ret til at påberåbe sig omstændigheder, som kan henføres til ham selv eller dog er af mere almen karakter, såsom f. eks. ændrede konjunkturer.

Det er ikke tilfredsstillende, at kommittenten (agenturgiveren) uden erstatningspligt i almindelighed skulle kunne tilbagekalde et hverv af den i § 50 nævnte art under henvisning til forhold, som beror på ham selv eller har forbindelse med hans egen virksomhed. I sin nuværende udformning synes paragraffen at give kommittenten (agenturgiveren) for store muligheder for at unddrage sig den erstatningspligt, der som udgangspunkt må påhvile ham i tilfælde af ophævelse af kontrakten i utide.

Udkastets § 50, stk. 1, første punktum, og den tilsvarende bestemmelse i § 51, stk. 1, første punktum, svarer til de gældende regler. Den sproglige ændring, der er sket ved, at aftalt opsigelsesvarsel er sat i spidsen for bestemmelserne, er kun foretaget for at markere, at disse primært drejer sig om opsigelsesfristen.

I § 50, stk. 1, andet og tredje punktum, og i den tilsvarende bestemmelse i § 51, stk. 1, andet og tredje punktum, findes de foreslåede nye regler om det lovmæssige opsigelsesvarsel. Det varsel, som i medfør af bestemmelserne skal iagttages for at undgå erstatningspligt, er gennem det første år 1 måned. Såfremt hvervet har varet længere end et år, er varslet 3 måneder. Fristen regnes fra udgangen af den kalendermåned, hvori opsigelsen har fundet sted. Den fra de andre nordiske udkast afvigende formulering tilsigter ikke at indebære nogen realitetsfor skel, men er kun motiveret af ønsket om at udtrykke bestemmelsen så klart som muligt. Det bemærkes, at bestemmelsen i § 51, stk. 1, andet og tredje punktum, i modsætning til den tilsvarende bestemmelse i § 50 er fuldt ud deklaratorisk, hvilket fremgår af § 50, stk. 4.

Udkastets § 50, stk. 2, erstatter den gældende lovs § 50, stk. 1, andet punktum, om kommittentens (agenturgiverens) ret til at hæve kontrakten om kommissionsforholdet (agenturforholdet) uden at ifalde erstatningspligt. Dette indebærer en øget retsbeskyttelse for kommissionæren (agenten). Men der kan også foreligge andre omstændigheder, som bør medføre, at kommittenten (agenturgiveren) kan tilbagekalde hvervet uden nogen sanktion. Til en retmæssig tilbagekaldelse af hvervet kræves det i disse tilfælde, at der foreligger forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå. Der sigtes herved dels til forhold, som kan henføres til kommissionæren (agenten), uden at kunne tilregnes denne som forsømmelse af at opfylde sine forpligtelser, f. eks. at han har opnået hvervet ved at give vildledende oplysninger om sin person eller virksomhed, eller at han - uden forbindelse med det pågældende hverv - har gjort sig skyldig i mandatsvig, bedrageri, underslæb eller en anden forbrydelse af en sådan karakter, at hans virksomhed som forretningsmand må give anledning til alvorlig mistillid, dels til omstændigheder, som ikke kan henføres til kommissionæren (agenten). I sidstnævnte henseende bemærkes dog, at kommittenten (agenturgiveren) kun i undtagelsestilfælde bør have beføjelse til at påberåbe sig omstændigheder, der beror på ham selv eller hans forretning, og at der nærmest må foreligge forhold, der har karakter af force majeure. Det er f.eks. ikke tilstrækkeligt,

at konjunkturerne ændres på en sådan måde, at kommittenten (agentur giver en) med rimelighed kan sige, at han står sig bedst ved at standse produktionen eller salget af de pågældende varer; i dette tilfælde bør han selv bære risikoen. Det afgørende må være en helhedsbedømmelse af situationen under hensyn til aftalens varighed, dens økonomiske betydning for parterne og lignende forhold.

Den tilsvarende bestemmelse i § 51 omhandler det tilfælde, at det er kommissionæren (agenten), der opsiges hvervet, og om kommittentens (agenturgiverens) deraf følgende eventuelle krav på erstatning. Ved anvendelse af denne regel kan det undertiden være berettiget at undlade at opstille helt så strenge betingelser for, at kommissionæren (agenten) fritages for at yde sin hvervgiver erstatning i de tilfælde, hvor han frasiger sig hvervet i utide. Som eksempel herpå kan det nævnes, at en kommissionær (agent), der ikke driver sin virksomhed på erhvervsmæssig basis, påberåber sig sygdom eller bortflytning som en rimelig grund til opsigelse af forholdet før den aftalte tid.

Bestemmelserne i udkastets § 50, stk. 3, og § 51, stk. 3, svarer til de gældende regler i henholdsvis § 50, stk. 2, og § 51, stk. 2. Det er også her udtrykkeligt anført, at ret til erstatning forudsætter, at der foreligger væsentlig pligtforsømmelse, men dette svarer til de gældende reglers krav om "gyltig grund".

Erstatningen skal beregnes på samme måde som hidtil. Såfremt det er kommittenten (agenturgiveren), der tilbagekalder hvervet, er kommissionæren (agenten) berettiget til erstatning for de tab, som påføres ham, ved at han ikke kan fortsætte hvervet gennem den påregnede periode. Herved skal der først og fremmest tages hensyn til det beregnede indkomstbortfald, men efter omstændighederne bør der også kunne tages hensyn til eventuelle udgifter ved omstilling af hans virksomhed. På den anden side må der ske fradrag for de formindskede udgifter samt indkomster fra anden side, som opsigelsen har medført. Om erstatning for investeringer henvises til § 52.

Ved erstatningens beregning i de tilfælde, hvor hvervet tilbagekaldes på grund af ændrede konjunkturer eller dermed ligestillede forhold, må der givetvis tages hensyn til, i hvilket omfang der ville have været mulighed for, såfremt hvervet var blevet fortsat, at udøve den udbyttegivende virksomhed på basis af aftalen gennem resten af den aftalte periode. Som det allerede er fremhævet i motiverne til den gældende lov, kan kommissionæren ikke gøre krav på erstatning, hvor kommittenten, selv om tilbagekaldelse ikke er sket af sådanne årsager, ikke ville have kunnet foretage flere forretninger gennem kommissionæren.

Til nr. 7 (S 52).

Stk. 1 og 4. Efter § 29 har kommissionæren - og i medfør af § 73 handelsagenten - ret til særlig godtgørelse for de udgifter, som med føje er afholdt til breve, telegrammer og telefonsamtaler m.v., for så vidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet på at skulle udgøre betaling også for disse udgifter. I § 29 anføres det endvidere, at kommissionæren kan beregne sig godtgørelse for afgivelse af lagerrum eller andet oplagssted og for transport og arbejde af lignende art, selv om han ikke i så henseende har haft nogen særlig udgift. Dette gælder også for den lagerførende agent, jfr. § 75.

Godtgørelsen kan kræves, når kommissionæren (agenten) med føje har anset udgifterne for nødvendige til opnåelse af det tilsigtede resultat eller på anden måde egnede til at fremme dette. Nu til dags vil provisionen sædvanligvis udgøre vederlag ikke blot for det arbejde, mellemmanden udfører, men også for udgifter til breve, telegrammer o. s. v. °, det ville ikke være rationelt at føre regnskab med sådanne poster for hvert enkelt hverv. Der er i praksis en klar tendens til at holde refusionsretten indenfor ret snævre rammer, og lovens regler på dette område må i vidt omfang anses for fraveget ved sædvane.

De for hvervets udførelse specielle investeringsudgifter, som behandles i udkastets § 52, stk. 1, er imidlertid ikke omtalt i den gældende § 29. Det drejer sig om investeringer i bygninger, lagre, maskiner m. m., som sædvanligvis på længere sigt - tilsigter at fremme salget af hovedmandens produkter. Ganske vist vil § 50, jfr. § 76 for agenturforhold, i den gældende lov i visse tilfælde tilgodese kommissionærens (agentens) rimelige krav i denne henseende. Såfremt omfattende investeringer er sket i forståelse med kommittenten (agenturgiveren), kan dette underbygge en antagelse om, at han har tilsikret kommissionæren (agenten), at denne skulle kunne beholde hvervet gennem en periode svarende til investeringens afskrivning. Men det er usikkert, i hvilken udstrækning det i almindelighed vil kunne forventes, at en sådan tilsikring anses for givet ved samtykke til investeringer. Det kan heller ikke udelukkes, at man med dette udgangspunkt kunne komme til at pålægge kommittenten (agenturgiveren) en alt for omfattende erstatningspligt.

Under hensyn hertil har man anset det for påkrævet i loven at angive de betingelser, der skal være opfyldt, for at kommissionærens (agentens) omkostninger til investeringer skal være erstatningsbegrundende. Det må anses for rimeligt, at den kommittent (agenturgiver), der under henvisning til investeringens betydning for en heldig udvikling af parternes samarbejde foranlediger kommissionæren (agenten) til at afholde udgifter til understøt af forskellig art, til lagerlokaler eller til sådanne erhvervelser, som ikke umiddelbart kan anses for påkrævet udover til fremme af det formål, som parternes aftale indeholder, bør være pligtig at deltage i dækningen af disse udgifter ved hvervets ophør. Det samme bør være tilfældet, selv om kommittenten (agenturgiveren) ikke i og for sig har taget initiativet til investeringen, men denne dog er sket i indforståelse med ham. Kommissionæren eller agenten, som ved investeringens foretagelse - på grund af risikoen for opsigelse - sædvanligvis har meget begrænsede muligheder for at sikre sig, at han beholder hvervet gennem en så lang periode, at han får dækning for sine udgifter, bør ikke være ene om at bære det tab, der kan indtræde ved aftalens ophør. Dette gælder dog kun i de tilfælde, hvor investeringen er foretaget netop med henblik på det pågældende hverv.

Bestemmelsen kan ikke anvendes, såfremt parterne i forbindelse med investeringens foretagelse træffer aftale om, hvorledes omkostningerne skal fordeles. Såfremt kommissionæren (agenten) under drøftelserne om investeringen selv har påtaget sig at afholde udgifterne, bør han ikke ved hvervets ophør kunne rette noget erstatningskrav mod hvervgiveren under påberåbelse af § 52, forudsat at aftalen er sket i forbindelse med den konkrete investeringsforetagelse. Hvis kommissionæren (agenten) derimod ved etableringen af hvervet har påtaget sig alle omkostninger, som kan opstå i forbindelse med investeringer af den i bestemmelsen nævnte art, bør han ikke være bundet af en sådan generel fraskrivelse af retten til godtgørelse.

Såfremt parterne efter investeringens foretagelse, men før hvervets ophør, har aftalt en omkostningsfordeling, indebærer stk. 4 på samme måde, at kommissionæren (agenten) kan lade erstatningens omfang og rimelighed efterprøve.

Erstatningsberegningen vil i høj grad hvile på en skønsmæssig bedømmelse. Det må iagttages, om - og i hvilken udstrækning - kommissionæren (agenten) under den ene eller den anden form har fået godtgørelse, f. eks. ved at investeringen har medført en særlig høj provision, eller ved at aftalen har bestået gennem så lang tid, at de afholdte udgifter har kunnet dækkes. Endvidere bør der tages hensyn til, om investeringerne også efter hvervets ophør kan komme kommissionæren (agenten) til nytte i hans øvrige virksomhed. Den nærmere fordeling af tabet må bero på omstændighederne i de enkelte tilfælde, og dette er søgt udtrykt ved at anvende formuleringen, at kommissionæren (agenten) har krav på en "rimelig godtgørelse".

Stk. 2. Godtgørelse i medfør af stk. 1 kan kræves ved hvervets ophør. Allerede fordi erstatningen kun kan tilfalde kommissionæren (agenten) i et vist rimeligt omfang, er det af betydning, under hvilke omstændigheder hvervet bringes til ophør. Det bør udtrykkeligt angives, at kommissionæren (agenten) ikke kan kræve godtgørelse for sit tab i anledning af investeringerne, såfremt kommittenten (agenturgiveren) tilbagekalder hvervet, fordi kommissionæren (agenten) i væsentlig grad har forsømt at opfylde sine forpligtelser. Dette gælder uafhængigt af, om kommittenten (agenturgiveren) af de nævnte grunde tilbagekalder hvervet i utide eller giver et opsigelsesvarsel. Ordet "forsømt" - i modsætning til sprogbrugen i § 50, stk. 2, "undladt at opfylde sine forpligtelser" - er anvendt for at præcisere, at der i § 52 skal være tale om en ansvarspådragende misligholdelse fra kommissionærens (agentens) side, idet man ikke har fundet det rimeligt, at denne skulle miste sin ret til godtgørelse blot på grund af en ham utilregnelig misligholdelse, som giver hvervgiveren ret til at hæve kontrakten, som f.eks. sygdom og død.

Godtgørelsesretten bør endvidere gå tabt, hvis kommissionæren (agenten) frasiger sig hvervet uden at iagttage et aftalt eller det i § 51 fastsatte opsigelsesvarsel, medmindre han har gyldig anledning hertil i hvervgiverens undladelse af at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt foreligger forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om forholdet fortsat skulle bestå.

Stk. 3. Udgifter, for hvilke hvervgiveren er erstatningspligtig i medfør af § 29, kan ved mellemandens frasigelse af hvervet blive unyttige for hvervgiveren. Den nugældende hovedregel er, at kommissionæren eller handelsagenten mister retten til erstatning, såfremt de selv - uden at have nogen gyldig anledning dertil ved omstændigheder, der kan henføres til hvervgiveren - frasiger sig hvervet; hermed ligestilles, at hvervgiveren tilbagekalder hvervet på grund af omstændigheder, der kan henføres til kommissionæren eller handelsagenten.

Dette må karakteriseres som en regel, der er alt for ugunstig for hvervtageren. Det er vanskeligt at forstå, hvorfor han skal miste sin ret til erstatning for de af ham med føje afholdte udgifter, fordi han senere ser sig nødsaget til at frasige sig hvervet. På dette område foreslås derfor en for hvervtageren mere rimelig regel. Kun hvis hvervet er ophørt i utide ved hans frasigelse, uden at dette på den i stk. 2 angivne måde kan henføres til noget på

hvervgiveren beroende forhold, bør hvervtageren miste sin ret til erstatning. Betingelserne for, at en hvervtager mister sin ret til godtgørelse for investeringer, og for at han ikke kan få sine udgifter efter § 29 (respektive § 73) godtgjort, er således overensstemmende. Det er dog vigtigt at fremhæve, at stk. 3 (på samme måde som den tilsvarende bestemmelse i den gældende lov) omfatter alle hverv, medens stk. 1 kun sigter til vedvarende hverv.

Til nr.8 (S 68).

Det er en principiel forudsætning for handelsagentens ret til provision, at salgsaftalen med trediemand er kommet i stand ved agentens medvirken (jfr. dog § 70), samt at den nævnte aftale bliver opfyldt fra trediemands side (se om delvis opfyldelse § 69). Begge disse forudsætninger omhandles i den gældende lovs § 68, men det anses for mere hensigtsmæssigt at behandle problemerne i forbindelse med opfyldelse af forpligtelsen som forudsætning for provisionskravet samlet, og dette foreslås nu i § 69.

Som det fremgår af §§ 86 og 87 finder § 68 tilsvarende anvendelse på handelsrejsendes ret til provision.

Stk. 1. For at provision kan gives, kræves det på samme måde som tidligere, at agenten under hvervets udførelse har afsluttet eller medvirket til en salgsaftale. Agenten bevarer i overensstemmelse med hidtidig praksis sin ret til provision, selv om salget afsluttes, efter at agenturforholdet er ophørt, blot køberens ordre er kommet frem til agenten eller agenturgiveren inden dette tidspunkt. (jfr. endvidere § 70, sidste punktum).

Stk. 2. Selv om salgsaftalen med trediemand er sluttet efter hvervets ophør, bør agenten dog være berettiget til provision, såfremt aftalen kan anses for at være kommet i stand som følge af hans virksomhed under forholdets beståen. Forslaget taler her om "efterprovision". Når spørgsmålet om retten til en sådan provision behandles i denne sammenhæng og ikke i forbindelse med de bestemmelser, som vedrører retsforholdet ved aftalens ophør, beror dette på, at efterprovisionen udgør en godtgørelse for det allerede udførte arbejde, medens erstatningen efter § 50 tager sigte på at dække det indkomsttab, som agenten lider ved, at han på grund af agenturgiverens tilbagekaldelse i utide ikke kan udføre hvervet i den påregnede periode. Efterprovisionen udgør en bruttoerstatning, og der bliver ikke tale om nogen besparelse for agenten i form af formindskede omkostninger på grund af aftalens ophør, idet provisionen netop er et vederlag for det allerede udførte arbejde. I overensstemmelse hermed har man heller ikke gjort retten til provision afhængig af, om hvervet er ophørt som følge af kontraktbrud fra en af siderne. I praksis vil der dog sjældent blive tale om nogen ret til efterprovision, hvor hvervets ophør beror på agentens misligholdelse; tværtimod vil agenten i sådanne tilfælde ofte være erstatningspligtig over for agenturgiveren. Det er underordnet for bedømmelsen, om den efter aftalens ophør sluttede salgsaftale er indgået af agenturgiveren selv eller hans repræsentant. Afgørende er alene, om salgsaftalen må anses for at være kommet i stand som følge af agentens virksomhed under forholdets beståen.

Det må antages, at anvendelsen af den foreslåede regel kan medføre visse vanskeligheder. Ordre, der indkommer fra den af agenten oparbejdede kundekreds kort efter hvervets ophør, bør ganske vist, såfremt andet ikke

godtgøres, henføres til agenten. På samme måde må det antages, at bestillinger, som har forbindelse med en under agentens medvirken gennemført reklamekampagne, i almindelighed bør medføre provisionsret for agenten. I det hele taget må agentens aktive medvirken til produktets markedsføring - såfremt det kan sandsynliggøres, at der foreligger en forbindelse mellem agentens afsætningsfremmende foranstaltninger og et efter hvervets ophør øget salg - udgøre et stærkt indicium for, at betingelsen for efterprovision er opfyldt. Men jo længere tid der hengår efter hvervets ophør, desto vanskeligere bliver det at fastlægge en årsagssammenhæng mellem agentens indsats og salget. Der foreligger således en risiko for, at der vedrørende en overgangsperiode kan opstå tvist mellem en ny agent eller anden repræsentant for agenturgiveren og den tidligere agent om, hvem der er provisionsberettiget. Dette problem søges løst i stk. 3.

Stk. 3. Denne bestemmelse er indsat for at afhjælpe de bevisvanskeligheder, der ofte vil opstå i forbindelse med efterprovisionskravet. Man anser det for hensigtsmæssigt, at parterne på tidspunktet for aftalens ophør, hvor de indbyrdes økonomiske forhold skal gøres op, kan finde støtte for opgørelsen i en regel om beregningen af efterprovisionens størrelse. Der er altså tale om en præsumptionsregel.

Det bemærkes, at reglen kun er anvendelig på efterprovision, d.v. s. på de tilfælde som er behandlet i stk. 2. Såfremt tilbudet er kommet frem til agenten eller agenturgiveren inden forholdets ophør, bedømmes aftalen i provisionsmæssig henseende som indgået inden for denne periode, uagtet accepten gives senere, og der bliver således ikke spørgsmål om efterprovision.

I bestemmelsen er der udtrykkeligt angivet to tilfælde, hvor reglen ikke kan anvendes. Dels har man ikke anset det for muligt at beregne erstatningen på det angivne grundlag, hvis agenten kun har haft hvervet i et år eller mindre. Dels antager man, at der ikke bliver plads for en formel beregningsregel i de tilfælde, hvor opsigelsesvarslet er fastsat til 6 måneder eller mere, og hvor forholdet ofte vil være det, at agentens arbejde i den pågældende overgangstid gradvis formindskes, idet hans efterfølger i hvervet samtidig virker for agenturgiveren.

Det kan imidlertid næppe udelukkes, at de foreslåede regler i visse tilfælde vil kunne virke noget stive. Særlig i de tilfælde hvor den nye agent er udygtig, således at omsætningen falder stærkt, eller hvor agenturgiveren selv overtager salget, kan reglerne efter omstændighederne virke mindre rimelige over for den tidligere agent. Der bør derfor i praksis ikke stilles for strenge krav til beviset for størrelsen af agentens efterprovision, og dette bør navnlig gælde i de tilfælde, hvor anvendelse af præsumptionsreglen er udelukket.

Stk. 4. Bestemmelsen om agentens ret til efterprovision må anses for så betydningsfuld, at den bør være ufravigelig.

Til nr. 9 (S 69).

Stk. 1 og 2. Bestemmelserne angiver, at trediemands opfyldelse af salgsaftalen er en forudsætning for provisionskravet, hvilket svarer til gældende ret (se i øvrigt bemærkningerne til § 28).

Stk. 3. I denne bestemmelse reguleres spørgsmålet om provisionens forfaldstid i vedvarende agenturforhold. Provisionen bør kunne kræves betalt, når salgsaftalen er opfyldt eller ifølge aftalen skulle være opfyldt af agenturgiveren, hvilket også hidtil har været antaget at være gældende ret. Bestemmelsen vil kunne fraviges ved udtrykkelig eller stiltiende aftale. Det kan f.eks. fremgå af omstændighederne, at provisionen først skal erlægges efter, at agenten har fået provisionsnota.

Man har ikke anset det for hensigtsmæssigt at foreslå nogen almindelig regel om provisionens forfaldstid, hvis hvervet ikke er vedvarende, idet dette må bero på omstændighederne i hvert enkelt tilfælde.

Til nr. 10 (§70).

I medfør af § 70 har den handelsagent, som har fået eneret til at optage købetilbud eller at afslutte aftaler på en bestemt plads eller indenfor et bestemt område, krav på provision også af aftaler, som, medens hvervet består, afsluttes uden hans medvirken med købere, som hører til området. Dette krav omfatter dog kun almindelig provision, ikke efterprovision. Agenten kan ikke gøre gældende, at han har krav på efterprovision for andre aftaler end dem, til hvis indgåelse han har medvirket. Derimod foreslås der i § 70, sidste pkt. , en regel svarende til § 68, stk. 1.

Til nr. 11 (§ 71).

Stk. 1. Det foreslås her - i overensstemmelse med de ønsker, der er fremsat fra handelsagenternes organisationer - at agenten er berettiget til provisionsnota for hvert kalenderkvartal i stedet for hvert kalenderhalvår.

Stk. 2. Bestemmelserne om provisionsnotaens indhold er blevet forenklet, hvilket hænger sammen med den i § 69, stk. 3, foreslåede regel om provisionskravets forfaldstid. Man har anset det for bedst stemmende med erhvervslivets krav at knytte agenturgiverens pligt til at anføre salgsaftalen i provisionsnotaen til tidspunktet for opfyldelsen, hvor varen også skal faktureres. Hvis salgsaftalen er indgået i første kvartal, skal aftalen først optages i provisionsnotaen for det andet kvartal, såfremt levering er sket (eller burde være sket) i løbet af dette kvartal. Det synes ikke at være nødvendigt at pålægge agenturgiveren at gøre rede for et salg i mere end en af provisionsnotaerne, hvorfor reglerne i den nuværende bestemmelses stk. 2, 3. og 4. pkt. er udgået.

Til nr. 12 (§ 73).

Stk. 1. Efter bestemmelsens nuværende affattelse skal agenten have særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer og telefonsamtaler samt for andre beføjede udgifter. Dette gælder dog ikke, såfremt provision eller andet vederlag er beregnet på at udgøre betaling også for disse udgifter. I praksis tager agenten kun sjældent særskilt betaling for udgifter af den nævnte art, men provisionen dækker både sådanne udgifter og andre generelle omkostninger ved agenturdriften. For at bringe loven i bedre overensstemmelse med erhvervslivets praksis foreslås det derfor, at agenten skal have ret til

særlig godtgørelse for udgifter i forbindelse med hvervet, såfremt udgifterne ikke kan henføres til agenturforretningens normale drift.

Ved hvervets slutning kan agenten være berettiget til særlig godtgørelse, såfremt han har foretaget investeringer i anledning af hvervet. Dette følger af § 76, jfr. § 52.

Stk. 2. Såfremt agenten for agenturgiverens regning har påtaget sig at oppebære betaling for de solgte varer eller at stå del credere, udfører han et yderligere hverv, for hvilket han sædvanligvis bør have særligt vederlag.

Til nr. 13 (§ 86).

Stk. 1 er i overensstemmelse med gældende ret.

Stk. 2. De foreslåede regler i §§ 68-70 om betingelserne for at opnå almindelig provision og efterprovision bør finde tilsvarende anvendelse på handelsrejsende, som aflønnes med provision. Der foreslås også en henvisning til § 71, således at bestemmelserne om provisionsnota kommer til at omfatte de ansatte handelsrejsende.

Stk. 3. Bestemmelsen er en kodifikation af allerede gældende ret.

Til lovudkastets § 2

(ikrafttræden og overgangsbestemmelse).

Udvalget går ud fra, at justitsministeriet udformer de nødvendige bestemmelser om ikrafttræden af de foreslåede lovændringer, men man har dog anset det for hensigtsmæssigt at give udtryk for, i hvilken udstrækning de foreslåede regler bør finde anvendelse på aftaler, som er stiftet forud for ændringernes ikrafttræden. Dette spørgsmål har været drøftet under de nordiske forhandlinger.

Udgangspunktet må være, at parternes retsstilling i henhold til en kontrakt bestemmes af de retsregler, som gjaldt, da kontrakten blev indgået. Men der kan ikke antages at være nogen hindring for at lade en ny lov knytte retsvirkninger til fremtidige begivenheder i et kontraktsforhold, såfremt og i det omfang lovændringen er begrundet i hensynet til at beskytte den svagere part i kontraktsforholdet. I opsigelige kontraktsforhold kan man lade en ny lov finde anvendelse fra udløbet af den opsigelsesfrist, som er aftalt af parterne. Endelig er der, hvor en lovregel er i overensstemmelse med den tidligere gældende, men ulovbestemte retstilstand, ingen betænkeligheder ved, at den nye lovbestemmelse finder anvendelse med "tilbagevirkende kraft".

Herefter antager man, at de foreslåede regler om efterprovision bør finde anvendelse, hvor aftalen ophører efter reglernes ikrafttræden, selv om den er stiftet før dette tidspunkt. Denne løsning vil være rimelig under hensyn til, at det drejer sig om regler, som til dels er begrundet i særlige beskyttelseshensyn, og som desuden ikke repræsenterer noget skarpt brud med den gældende retstilstand.

Med hensyn til godtgørelse for investeringer efter § 52 bør det være afgørende for anvendelsen af de nye regler, om aftalen om at foretage investeringen er indgået efter lovens ikrafttræden; er dette tilfældet, bør de nye regler finde anvendelse, selv om agenturforholdet er stiftet på et tidligere tidspunkt.

For så vidt angår de faste handelsrejsende og andre ansatte salgspæsentanter, ville der være særlig ulemper forbundet med at lade forskellige regler gælde for repræsentanter, som er ansat i samme virksomhed. Der kunne derfor i dette tilfælde være gode grunde til at gøre reglerne anvendelige uanset tidspunktet for den enkeltes ansættelse, men dog først efter en vis overgangstid, der skulle være tilstrækkelig til, at de øvrige ansættelsesvilkår kan afpasses efter de nye regler.

Endvidere ønsker man at anføre, at der fra norsk side har været udtrykt ønske om, at alle de nye regler burde gøres anvendelige på ældre aftaler efter en rimelig overgangstid for at undgå, at der gennem en længere periode skal gælde to sæt regler.

Bilag 1: Danske paralleltekster

Lov nr. 243 af 8. Maj 1917 om Kommission,
Handelsagentur og Handelsrejsende.

§ 1.

Denne Lovs Bestemmelser kommer kun til
Anvendelse, forsaavidt ikke andet følger af Aftale
eller af Handelsbrug eller anden Sædvane.

En Undtagelse fra denne Regel hjemles ved
§ 45.

§ 27,stk. 1, 1.pkt.

Handelskommissionæren er berettiget til
Provision af Aftale, han afslutter for Kommit-
tentens Regning, dog kun hvis Trediemands For-
pligtelse ifølge Aftalen opfyldes.

§ 27,stk.1, 2.pkt.

Skal Levering ske efterhaanden, og skal Be-
taling erlægges særskilt for hver Levering, kan
Kommissionæren forlange Provision af de Le-
veringer, som er gaet i Orden.

§ 27,stk.2.

Når Trediemands Forpligtelse ifølge Aftalen
ikke opfyldes, er Kommissionæren dog beret-
tiget til Provision, saafremt dette skyldes Kom-
mittenten eller en Hændelse, som denne ikke
kunne have paaberaabt sig overfor Trediemand,
hvis han selv havde afsluttet Aftalen.

§ 28.

Bliver Købesummen kun delvis betalt, og
skyldes dette ikke saadant Forhold som i § 27,
2det Stykke, nævnt, har Salgskommissionæren
ikke Ret til Provision. Hvis den Provision, som
vilde have tilkommet Kommissionæren, saa-
fremt hele Købesummen var blevet betalt, over-
stiger, hvad der mangler i fuld Betaling, har
Kommissionæren dog Ret til Forskellen.

Hvad ovenfor er bestemt, finder tilsvarende
Anvendelse med Hensyn til Indkøbskommissio-
nærens Ret til Provision, hvis Sælgerens For-
pligtelse ifølge Aftalen kun delvis opfyldes.

Udkast til ændringer udarbejdet af udvalget.

§ 1.

Denne lovs bestemmelser kommer, forsaavidt
de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigeli-
ge, kun til anvendelse, hvis ikke andet følger af
aftale eller af handelsbrug eller anden sædvane.

§ 27.

Handelskommissionæren har krav på provi-
sion af aftaler, han afslutter for kommittentens
regning i den tid, hvervet består.

Er kommissionærens hver vedvarende, fin-
der bestemmelserne i § 68, stk. 2-4, om han-
delsagentens ret til efterprovision tilsvarende
anvendelse.

§ 28.

Opfyldes trediemands forpligtelse ifølge af-
talen ikke, har kommissionæren kun krav på
provision, saafremt den manglende opfyldelse
skyldes kommittenten eller en hændelse, som
denne ikke kunne have påberåbt sig overfor tre-
diemand som fritagelse for erstatningsansvar,
hvis han selv havde afsluttet aftalen.

Bliver trediemands forpligtelse ifølge aftalen
kun delvis opfyldt, har kommissionæren kun krav
på provision af den del, som er opfyldt, med-
mindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

§ 29.

Kommissionæren har Krav paa særlig Godtgørelse for Udgifter til Porto, Telegrammer, Telefonsamtaler og Forsikringspræmier samt for andre beføjede Udgifter, forsåvidt ikke Provision eller andet Vederlag er beregnet paa at skulle udgøre Betaling ogsaa for dem. Han kan beregne sig Godtgørelse for Afgivelse af Lagerrum eller andet Oplagssted og for Transport og Arbejde af lignende Art, selv om han ikke i saa Henseende har haft nogen særlig Udgift.

§ 50.

Naar Kommissionærens Hverv gælder for en bestemt Tid, eller det maa anses tilsikret Kommissionæren at føre en bestemt Forretning til Afslutning, eller Opsigelsesvarsel er eller maa anses aftalt, har Kommissionæren, hvis hans Hverv tilbagekaldes i Utide, Ret til Erstatning for det Tab, han derved lider. Dog er kommittenten ikke erstatningspligtig, hvis han i Kommissionærens Undladelse af at opfylde sine Pligter eller andre særlige Omstændigheder havde gyldig Grund til at tilbagekalde Hvervet.

Hvis Kommissionæren frasiger sig saadant Hverv som ovenfor omtalt, og han i Kommittentens Pligtforsømmelse har gyldig Grund dertil, eller hvis saadant Hverv bortfalder ifølge Kommittentens Konkurs, har Kommissionæren ligeledes Ret til Erstatning.

§ 51.

Naar Kommissionæren har eller maa anses at have paataget sig Hvervet for et bestemt Tidsrum eller at føre en bestemt Forretning til Afslutning, eller naar Opsigelsesvarsel er eller maa anses aftalt, har Kommittenten, hvis Kommissionæren i Utide frasiger sig Hvervet, Ret til Erstatning for det Tab, han derved lider. Dog er Kommissionæren ikke erstatningspligtig, naar han i Kommittentens Undladelse af at opfylde si-

§ 29.

Kommissionæren har krav paa særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer, telefonsamtaler og forsikringspræmier samt for andre beføjede udgifter, forsåvidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet paa at skulle udgøre betaling ogsaa for dem. Han kan beregne sig godtgørelse for afgivelse af lagerrum eller andet oplagssted og for transport og arbejde af lignende art, selv om han ikke i så henseende har haft nogen særlig udgift.

Står kommissionæren del credere, har han krav paa særlig godtgørelse herfor.

§ 50.

Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionærens hverv gælder for en bestemt tid, eller det må anses tilsikret kommissionæren at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommissionæren, hvis hans hverv tilbagekaldes i utide, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hverv vedvarende, er han ligeledes berettiget til erstatning, såfremt kommittenten tilbagekalder hvervet med et kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kalendermåned, selv om intet opsigelsesvarsel er aftalt, eller det aftalte opsigelsesvarsel er kortere end det nævnte. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommissionæren har dog ikke krav på erstatning, dersom kommittenten havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommissionæren har også krav på erstatning, såfremt han frasiger sig hvervet i utide i de tilfælde, som omhandles i stk. 1, og kommittenten ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommittentens konkurs.

Kommissionæren kan ikke bindende fraskrive sig retten til erstatning efter denne bestemmelse, før hvervet er ophørt.

§ 51.

Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionæren har eller må anses at have påtaget sig hvervet for et bestemt tidsrum eller at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommittenten, hvis kommissionæren i utide frasiger sig hvervet, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hverv vedvarende, forpligtes han ligeledes til at betale erstatning, såfremt han fra-

ne Pligter eller i andre særlige Omstændigheder havde gyldig Grund til Frasigelsen.

Hvis Kommittenten tilbagekalder saadant Hverv som ovenfor omtalt, og han i Kommissionærens Pligtforsømmelse har gyldig Grund dertil, eller hvis saadant Hverv bortfalder ifølge Kommissionærens Konkurs, har Kommittenten ligeledes Ret til Erstatning.

§ 52.

Hvis Kommissionæren frasiger sig Hvervet uden dertil at have gyldig Grund i Omstændigheder, som kan tilregnes Kommittenten eller er at henhøre til denne, taber han Retten til Godtgørelse for Udgifter, forsaavidt disse som Følge af Hvervets Ophør bliver unyttige for Kommittenten.

Det samme gælder, naar Kommittenten tilbagekalder Hvervet og dertil har gyldig Grund i Omstændigheder, som kan tilregnes Kommissionæren eller er at henhøre til denne, samt naar Hvervet bortfalder ved Kommissionærens Konkurs.

siger sig hvervet med kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kalendermåned, medmindre et andet opsigelsesvarsel er aftalt. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommittenten har dog ikke krav på erstatning, dersom kommissionæren havde gyldig grund til at frasige sig hvervet, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommittenten har også krav på erstatning, dersom han tilbagekalder hvervet i utide, i de tilfælde, som omhandles i stk. 1, og kommissionæren ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommissionærens konkurs.

§ 52.

Er kommissionærens hverv vedvarende, har han krav på en rimelig godtgørelse for tab, han lider ved, at han som følge af hvervets ophør ikke får dækning for særlige investeringer i bygninger, lagre, maskiner, transportmidler eller hvad hermed må sidestilles, som han har foretaget med henblik på hvervets udførelse efter forudgående aftale eller indforståelse med kommittenten, medmindre det i den forbindelse er aftalt, at kommissionæren selv skal bære omkostningerne helt eller delvis.

Kommissionæren har dog ikke krav på godtgørelse, dersom kommittenten havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad har forsømt at opfylde sine forpligtelser. Kommissionæren kan heller ikke kræve godtgørelse, dersom han frasiger sig hvervet i utide, medmindre han havde gyldig grund hertil, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå. Det samme gælder, dersom hvervet bortfalder ved kommissionærens konkurs.

Ophører hvervet som følge af de i stk. 2 nævnte grunde, mister kommissionæren endvidere sin ret efter § 29 til godtgørelse for udgifter, forsaavidt disse som følge af hvervets ophør bliver unyttige for kommittenten. Dette gælder, selv om hvervet ikke har været vedvarende.

Efter investeringernes foretagelse kan kommissionæren kun bindende fraskrive sig retten til godtgørelse i henhold til stk. 1, efter at kommissionsforholdet er ophørt.

§ 68.

Agenten er berettiget til Provision af Salg, som er afsluttet af ham eller i øvrigt kommet i Stand ved hans Medvirken, dog kun hvis Køberens Forpligtelse ifølge Aftalen opfyldes. Skal Levering ske efterhaanden, og skal Betaling erlægges særskilt for hver Levering, kan Agenten forlange Provision af de Leveringer, som er gaaet i Orden.

§ 68,stk.2.

Hvis Køberens Forpligtelse ifølge Aftalen ikke opfyldes, er Agenten dog berettiget til Provision, saafremt dette skyldes Agenturgiveren eller en Hændelse, som denne ikke kan paabe- raabe sig overfor Køberen. At Købesummen ikke indgaar, fordi Agenturgiveren har sluttet Overenskomst med Køberen om Aftalens Tilbagegang eller har bevilget Køberen Henstand med Betalingen, indvirker ikke paa Agentens Ret til Provision, medmindre Agenten har været enig i, at Aftalen gik tilbage, eller at Henstanden blev givet.

§ 69.

Bliver Købesummen kun delvis betalt, har Agenten ikke Ret til Provision, medmindre andet følger af § 68, 2det Stykke. Hvis den Provision, som vilde have tilkommet Agenten, saafremt hele Købesummen var blevet betalt, overstiger, hvad der mangler i fuld Betaling, har Agenten dog Ret til Forskellen.

§ 70.

Har Agenten Eneret til paa en bestemt Plads eller i øvrigt indenfor et bestemt Omraade at optage Købetilbud eller afslutte Salg for Agenturgiverens Regning, er han berettiget til Pro-

§ 68.

Agenten har krav på provision af salg, som afsluttes af ham eller i øvrigt kommer i stand ved hans medvirken. Dette gælder, selv om salget afsluttes, efter at agenturforholdet er ophørt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden dette tidspunkt .

Afsluttes aftale om salg efter agenturforholdets ophør i andre tilfælde end de i stk. 1, 2 pkt. , nævnte, har agenten endvidere krav på provision (efterprovision), såfremt aftalen kan anses for at være kommet i stand som følge af agentens virksomhed i den tid, forholdet har bestået.

I mangel af bevis for efterprovisionens størrelse skal denne, dersom agenturforholdet har bestået længere end et år, udgøre tre måneders provision, beregnet efter gennemsnittet af månedsp provisionerne i det sidste år. Denne regel gælder dog ikke, såfremt agenturforholdet er ophørt ved opsigelse med mindst seks måneders varsel.

Agentens ret til efterprovision kan ikke bindende fraskrives, inden agenturforholdet er ophørt.

§ 69.

Bliver køberens forpligtelse ikke opfyldt, har agenten kun krav på provision, såfremt den manglende opfyldelse skyldes agenturgiveren eller en hændelse, som denne ikke kunne have påberåbt sig overfor køberen som ansvarsfrihedsgrund. At købesummen ikke indgår, fordi agenturgiveren har afsluttet overenskomst med køberen om aftalens tilbagegang eller har bevilget køberen henstand med betalingen, indvirker ikke på agentens ret til provision, medmindre agenten har været enig i, at aftalen gik tilbage, eller at henstanden blev givet.

Bliver købesummen kun delvis betalt, har agenten kun krav på provision af den del, der er betalt, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

Er agentens hverv vedvarende, kan provisionen kræves betalt, når levering er eller ifølge aftalen skulle være sket. Undlader køberen at betale, er agenturgiveren berettiget til at kræve provisionsbeløbet tilbage, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

§ 70.

Har agenten eneret til på en bestemt plads eller i øvrigt inden for et bestemt område at optage købetilbud eller at afslutte aftaler for agenturgiverens regning, har han krav på provision

vision ogsaa af Aftaler, som uden hans Medvirken afsluttes med Købere, der hører til Omraadet.

§ 71.

Den Agent, som er vedvarende Repræsentant for Agenturgiveren, har Krav paa i Begyndelsen af hvert Kalenderhalvaar at faa Provisionsnota fra ham angaaende Salg, som er kommet i Stand ved Agentens Medvirken eller under saadanne Omstændigheder, at § 70 kommer til Anvendelse.

I Provisionsnotaen skal optages alle Salg, som i Løbet af det sidste Kalenderhalvaar er eller burde være kommet til Udførelse fra Agenturgiverens Side. For hvert Salg skal angives det Provisionsbeløb, som godskrives Agenten, eller, hvis Provision ikke godskrives ham, Grunden dertil. Er der i Løbet af samme Tid afsluttet Salg, som først senere skal komme til Udførelse, skal saadanne Salg anføres i Provisionsnotaen, uden at Provision godskrives. Er Grunden til, at Provision af et Salg ikke er godskrevet Agenten, af forbigaende Art, skal Salget paa ny optages eller anføres i den følgende Provisionsnota.

Er et Provisionsbeløb godskrevet Agenten, og viser det sig senere, at det ikke tilkommer ham, kan Agenturgiveren i en følgende Provisionsnota godskrive sig beløbet.

§ 73.

Agenten har Krav paa særlig Godtgørelse for Udgifter til Porto, Telegrammer og Telefonsamtaler samt for andre beføjede Udgifter, forsaavidt ikke Provision eller andet Vederlag er beregnet paa at skulle udgøre Betaling ogsaa for dem.

§ 86.

Staar en Handelsrejsende i Tjenesteforhold til Handelshuset, gælder om hans Pligter og Rettigheder overfor dette, hvad derom er aftalt mellem dem eller følger af Handelsbrug.

Han maa ikke uden Handelshusets Samtykke paa sine Rejser arbejde for Salg af andre Varer end dettes.

Forsaauidt han helt eller delvis lønnes med Provision, finder Bestemmelserne i §§ 68-70 tilsvarende Anvendelse.

også af aftaler, som, medens hvervet består, afsluttes uden hans medvirken med købere, som hører til området. Afsluttes sådanne aftaler efter agenturforholdets ophør, kan provision kræves betalt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden dette tidspunkt.

§ 71.

Er agenten vedvarende repræsentant for agenturgiveren, er han berettiget til at få provisionsnota fra agenturgiveren senest en måned efter udløbet af hvert kalenderkvartal for de salg, som er kommet i stand ved agentens medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 70 kommer til anvendelse.

I provisionsnotaen skal optages alle salg, som i løbet af kalenderkvartalet er eller burde være kommet til udførelse fra agenturgiverens side. For hvert salg skal angives det provisionsbeløb, som godskrives agenten, eller, hvis provision ikke godskrives ham, grunden dertil.

Er et provisionsbeløb godskrevet agenten, og viser det sig senere, at det ikke tilkommer ham, kan agenturgiveren i en følgende provisionsnota godskrive sig beløbet.

§ 73.

Agenten har krav på særlig godtgørelse for sådanne beføjede udgifter, som har vist sig påkrævet til udførelsen af hvervet. Han er ikke berettiget til dækning af udgifter ved agenturforrettningens normale drift.

Har agenten påtaget sig at modtage betaling for solgte varer, eller står han del credere, har han krav på særlig godtgørelse herfor.

§ 86.

Står en handelsrejsende i tjenesteforhold til handelshuset, må han ikke uden dets samtykke arbejde for salg af andre varer end dettes.

Forsåvidt han helt eller delvis lønnes med provision, finder bestemmelserne i §§ 68-71 tilsvarende anvendelse.

I øvrigt gælder bestemmelserne i lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer, jfr. lovbekendtgørelse nr. 413 af 30. august 1971.

Bilag 2: Nordiske paralleltekster.

Dansk forslag til ændring af lov nr. 243 af 8/5-1917 om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

§ 1.

Denne lovs bestemmelser kommer, forsåvidt de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigelige, kun til anvendelse, hvis ikke andet følger af aftale eller af handelsbrug eller anden sædvane.

§ 27.

Handelskommissionæren har krav på provision af aftaler, han afslutter for kommittentens regning i den tid, hvervet består.

Er kommissionærens hverv vedvarende, finder bestemmelserne i § 68, stk. 2-4, om handelsagentens ret til efterprovision tilsvarende anvendelse.

§ 28.

Opfyldes tredjemands forpligtelse ifølge aftalen ikke, har kommissionæren kun krav på provision, såfremt den manglende opfyldelse skyldes kommittenten eller en hændelse, som denne ikke kunne have påberåbt sig overfor tredjemand som fritagelse for erstatningsansvar, hvis han selv havde afsluttet aftalen.

Bliver tredjemands forpligtelse ifølge aftalen kun delvis opfyldt, har kommissionæren kun krav på provision af den del, som er opfyldt, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

Norsk utkast til lov om ændring i lov om kommission, handelsagentur og handelsrejsende av 30.juni 1916.

§ 1.

Bestemmelsene i denne lov kommer til anvendelse, når de ifølge loven ikke kan fravikes, og for øvrig når ikke annet følger av avtale eller av handelsbruk eller annen sedvane.

§ 27.

Handelskommisjonæren har krav på provisjon av de avtaler han i oppdragstiden slutter for kommittentens regning.

Har kommisjonæren varig oppdrag, får reglene i § 68, annet til fjerde ledd, om handelsagentens rett til etterprovisjon tilsvarende anvendelse.

§ 28.

Blir tredjemanns forpliktelse etter avtalen ikke oppfylt, har kommisjonæren bare krav på provisjon hvis den manglende oppfyllelse skyldes kommittenten eller en hendelse som denne ikke kunne ha påberopt seg overfor tredjemann som fritakelse for erstatningsansvar, om han selv hadde sluttet avtalen.

Blir tredjemanns forpliktelse etter avtalen bare delvis oppfylt, har kommisjonæren bare krav på provisjon av den del som er oppfylt, med mindre annet følger av bestemmelsen i første ledd.

Svenskt förslag till ändringar i lag om kommission, handelsagentur och handelsresande; given Stockholms slott den 18. april 1914.

1 S.

De i denna lag givna stadganden skola lända till efterrättelse, så vitt ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

Att i vissa fall avtal eller sedvänja icke gäller mot denna lag stadgas här nedan särskilt.

27 §.

Handelskommissionär är berättigad till provision å avtal, som han under uppdragstiden för kommittentens räkning ingår med tredje man.

Har kommissionären varaktigt uppdrag, skall vad i 68 § andra, tredje och fjärde styckena stadgas om handelsagents rätt till provision äga motsvarande tillämpning.

28 §.

Har avtalet icke fullgjorts å tredje mans sida, äger kommissionären åtnjuta provision endast där underlåtenheten beror av kommittenten eller av händelse, som denne, om han själv slutit avtalet med tredje man, icke skulle kunnat för undgående av skadeståndsskyldighet åberopa mot honom.

Har avtalet fullgjorts blott till en del, är kommissionären, om icke första stycket föranleder annat, berättigad till provision svarande mot den fullgjorda delen.

§ 29.

Kommissionæren har krav på særlig godtgørelse for udgifter til porto, telegrammer, telefonsamtaler og forsikringspræmier samt for andre beføjede udgifter, forsåvidt ikke provision eller andet vederlag er beregnet på at skulle udgøre betaling også for dem. Han kan beregne sig godtgørelse for afgivelse af lagerrum eller andet oplagssted og for transport og arbejde af lignende art, selv om han ikke i så henseende har haft nogen særlig udgift.

Står kommissionæren del credere, har han krav på særlig godtgørelse herfor.

§ 50.

Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionærens hver gælder for en bestemt tid, eller det må anses tilsikret kommissionæren at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommissionæren, hvis hans hver tilbagekaldes i tide, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hver vedvarende, er han ligeledes berettiget til erstatning, såfremt kommittenten tilbagekalder hvervet med et kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kaldendermåned, selv om intet opsigelsesvarsel er aftalt, eller det aftalte opsigelsesvarsel er kortere end det nævnte. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommissionæren har dog ikke krav på erstatning, dersom kommittenten havde gyldig

§ 29.

Kommissionæren har krav på særskilt godtgørelse for utlegg til porto, telegrammer, telefonsamtaler, forsikringspremier og for andre berettigete udgifter, hvis de ikke skal dekkes ved provisjon eller på annen måte. Han kan beregne godtgørelse for lagerrom eller annet opplagssted og for transport og arbeid av liknende art, selv om han ikke har hatt noen særskilt utgift til det.

Står kommissionæren del credere, har han krav på særlig godtgørelse for dette.

§ 50.

Når oppsigelsesfrist er eller må anses for å være avtalt, eller oppdraget gjelder for et bestemt tidsrom eller en bestemt forretning som kommissionæren må anses å ha krav på å føre til avslutning, plikter kommittenten å betale erstatning til kommissionæren, hvis han kaller oppdraget tilbake før tiden. Har kommissionæren varig oppdrag, har han krav på erstatning hvis kommittenten kaller oppdraget tilbake med kortere frist enn tre måneder til utløp ved slutten av en kalendermåned, selv om ingen oppsigelsesfrist er avtalt eller den avtalte oppsigelsesfrist er kortere enn den nevnte. Har oppdraget bestått mindre enn ett år, skall den nevnte frist være en måned.

Kommissionæren har likevel ikke krav på erstatning hvis kommittenten hadde gyldig

29 §.

Avgifter för brev, telegram och telefonsamtal, premier för försäkring av godset och övriga utgifter, för vilka kommissionär haft fog, skola särskilt gottgöras honom, så vitt ej provision eller annan ersättning, som han äger uppbära, är avsedd att innefatta gottgörelse jämväl för dem. För forsling, förvaring eller annan dylik åtgärd med godset äge kommissionären tillgodoföra sig gottgörelse, ändå att han icke fått vidkännas särskild utgift därför.

Att kommissionären i vissa fall jämväl är berättigad till särskild ersättning, då han för uppdraget haft kostnader för investeringar, stadgas i 52 §

Står kommissionären del credere, skall detta särskilt gottgöras honom.

50 §.

Åtnjuter kommissionären viss uppsägningstid eller kan det anses honom tillförsäkrat att få sköta uppdraget under bestämd tid eller bringa visst ärende till slut, äger han, om uppdraget återkallas i förtid, rätt till ersättning för den förlust han därigenom lider. Är uppdraget variktigt och har avtal om uppsägningstid ej träffats eller är den avtalade uppsägningstiden kortare än nedan sägs, skall kommissionären gottgöras förlust, som tillskyndas honom genom återkallelse som bringar uppdraget att upphöra tidigare än med utgången av tre kalendermånader efter den månad återkallelsen gjordes. Har uppdraget ej varat så länge som ett år, skall motsvarande tid vara en månad.

Kommittenten är dock icke skyldig att utge ersättning, om nämnda återkallelse berodde på

 Dansk

grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommissionæren har også krav på erstatning, såfremt han frasiger sig hvervet i utide i de tilfælde, som omhandles i stk. 1 og kommittenten ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommittentens konkurs.

Kommissionæren kan ikke bindende fraskrive sig retten til erstatning efter denne bestemmelse, før hvervet er opført.

§ 51.

Når opsigelsesvarsel er eller må anses aftalt, eller hvis kommissionæren har eller må anses at have påtaget sig hvervet for et bestemt tidsrum eller at føre en bestemt forretning til afslutning, har kommittenten, hvis kommissionæren i utide frasiger sig hvervet, ret til erstatning for det tab, han derved lider. Er kommissionærens hverv vedvarende, forpligtes han ligeledes til at betale erstatning, såfremt han frasiger sig hvervet med kortere varsel end tre måneder til udløbet af en kalendermåned, med mindre et andet opsigelsesvarsel er aftalt. Har hvervet bestået mindre end et år, skal det nævnte varsel være en måned.

Kommittenten har dog ikke krav på erstatning, dersom kommissionæren havde gyldig grund til at frasige sig hvervet, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at

 Norsk

grunn til å kalle oppdraget tilbake, fordi kommisjonæren i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, eller det for øvrig forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå.

Kommisjonæren har også krav på erstatning i de tilfelle som omhandles i første ledd, hvis han frasier seg oppdraget før tiden, og kommittenten ved vesentlig pligtforsømmelse har gitt ham gyldig grunn til det.

Kommisjonæren kan ikke bindende fraskrive seg retten til erstatning etter denne bestemmelse før oppdraget er oppført.

§ 51.

Når oppsigelsesfrist er eller må anses for å være avtalt, eller kommisjonæren har eller må anses å ha påtatt seg oppdraget for et bestemt tidsrom eller å føre en bestemt forretning til avslutning, plikter han å betale erstatning til kommittenten, hvis hans frasier seg oppdraget før tiden. Har kommisjonæren varig oppdrag, plikter han å betale erstatning hvis han frasier seg oppdraget med kortere frist enn tre måneder til utløp ved slutten av en kalendermåned, selv om ingen oppsigelsesfrist er avtalt. Har oppdraget bestått mindre enn ett år, skal den nevnte frist være en måned.

Kommittenten har likevel ikke krav på erstatning hvis kommisjonæren hadde gyldig grunn til å frasi seg oppdraget, fordi kommittenten i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle

 Svensk

att kommissionären misskött uppdraget eller eljest på någon till denne hänförlig omständighet av synnerlig vikt eller om i övrigt förekommit något förhållande av sådan beskaffenhet att det kan anses orimligt, att kommittenten skall i ersättningshänseende stå risken för att uppdraget upphört i förtid.

Kommissionären är jämväl berättigad till ersättning, om han avsäger sig uppdraget i fall som i första stycket omförmäles och har giltig anledning därtill i kommittentens försummelse att uppfylla sina förpliktelser mot honom, så ock om sådant uppdrag förfaller i följd av kommittentens konkurs.

Kommissionären kan icke med bindande verkan före uppdragets slut avstå från den rätt till ersättning, som tillkommer honom enligt denna paragraf.

51 §.

Åtnjuter kommittenten viss uppsägningstid eller kan kommissionären anses ha åtagit sig att sköta uppdraget under bestämd tid eller bringa visst ärende till slut och avsäger sig kommissionären uppdraget i förtid, skall han ersätta kommittenten den förlust denne däri genom lider. Är uppdraget varaktigt och har avtal om uppsägningstid ej träffats, skall kommittenten gottgöras förlust som tillskyndas honom genom avsägelse som bringar uppdraget att upphöra tidigare än med utgången av tre kalendermånader efter den månad avsägelsen gjordes. Har uppdraget ej varat så länge som ett år skall motsvarande tid vara en månad.

Kommissionären är dock icke skyldig att utge ersättning, om nämnda avsägelse berodde på kommittentens underlåtenhet att uppfylla sina förpliktelser gentemot kommissionären eller eljest

 Dansk

opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå.

Kommittenten har også krav på erstatning, dersom han tilbagekalder hvervet i utide, i de tilfælde, som omhandles i stk. 1, og kommissionæren ved væsentlig pligtforsømmelse har givet ham gyldig grund dertil, eller hvis hvervet bortfalder ifølge kommissionærens konkurs.

§ 52.

Er kommissionærens hverv vedvarende, har han krav på en rimelig godtgørelse for tab, han lider ved, at han som følge af hvervets ophør ikke får dækning for særlige investeringer i bygninger, lagre, maskiner, transportmidler eller hvad hermed må sidestilles, som han har foretaget med henblik på hvervets udførelse efter forudgående aftale eller indforståelse med kommittenten, medmindre det i den forbindelse er aftalt, at kommissionæren selv skal bære omkostningerne helt eller delvis.

Kommissionæren har dog ikke krav på godtgørelse, dersom kommittenten havde gyldig grund til at tilbagekalde hvervet, fordi kommissionæren i væsentlig grad har forsømt at opfylde sine forpligtelser. Kommissionæren kan heller ikke kræve godtgørelse, dersom han frasiger sig hvervet i utide, medmindre han havde gyldig grund hertil, fordi kommittenten i væsentlig grad havde undladt at opfylde sine forpligtelser, eller fordi der i

 Norsk

sine forpliktelser, eller det for øvrigt forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå.

Kommittenten har også krav på erstatning i de tilfelle som omhandles i første ledd, hvis han kaller oppdraget tilbake før tiden, og kommisjonæren ved vesentlig pliktforsømmelse har gitt ham gyldig grunn til det.

§ 52.

Har kommisjonæren varig oppdrag, har han krav på en rimelig godtgjørelse for tap han lider ved at han som følge av oppdragets opphør ikke får dekning for særlige investeringer i bygninger, lager, maskiner, transportmidler eller liknende, som han har foretatt for oppdraget etter forutgående avtale eller forståelse med kommittenten, med mindre det i den forbindelse er avtalt at kommisjonæren selv skal bære omkostningerne helt eller delvis.

Kommisjonæren har likevel ikke krav på slik godtgjørelse hvis kommittenten hadde gyldig grunn til å kalle oppdraget tilbake, fordi kommisjonæren i vesentlig grad har forsømt å oppfylle sine forpliktelser. Kommisjonæren kan heller ikke kreve godtgjørelse dersom han frasier seg oppdraget før tiden, med mindre han hadde gyldig grunn til det, fordi kommittenten i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, eller det for øvrigt

 Svensk

på någon till kommittenten hänförlig omständighet av synnerlig vikt, ej heller om i övrigt förekommit något förhållande av sådan beskaffenhet att det kan anses orimeligt, att kommissionären skall i ersättningshänseende stå risken för att uppdraget upphört i förtid.

Kommittenten är Jämväl berättigad till ersättning, om han återkallar uppdraget i fall som i första stycket omförmäles och har giltig anledning därtill genom att kommissionären i väsentlig mån försummat att uppfylla sina förpliktelser mot honom, så ock om sådant uppdrag förfaller i följd av kommissionärens konkurs.

52 §

Har kommissionären varaktigt uppdrag, äger han, i skäligen omfattning, erhålla särskild gottgörelse för förlust, som uppkommer för honom genom att han i följd av uppdragets upphörande icke får tackning för sina för uppdraget gjorda investeringar i byggnader, lager, maskiner, transportmedel eller vad därmed är jämförligt, såvida investeringarna tillkommit efter avtal eller i samförstånd med kommittenten utan att det i samband med deras företagande överenskommits, att kommissionären själv skall vidkännas kostnaden eller del därav.

Kommissionären går förlustig sin rätt till ersättning enligt första stycket om kommittenten återkallar uppdraget därför att kommissionären misskött det eller eljest på grund av någon till denne hänförlig omständighet av synnerlig vikt. Ersättning skall ej heller utgå, om kommissionären i förtid avsäger sig uppdraget utan att ha giltig anledning därtill i kommittentens försumelse att uppfylla sina förpliktelser mot honom eller eljest i omständighet av

Dansk

øvrigt forelå forhold af en sådan art, at det ville være urimeligt, om hvervet fortsat skulle bestå. Det samme gælder, dersom hvervet bortfalder ved kommissionærens konkurs.

Ophører hvervet som følge af de i stk. 2 nævnte grunde, mister kommissionæren endvidere sin ret efter § 29 til godtgørelse for udgifter, for såvidt disse som følge af hvervets ophør bliver unyttig for kommittenten. Dette gælder, selv om hvervet ikke har været vedvarende.

Efter investeringernes foretagelse kan kommissionæren kun bindende fraskrive sig retten til godtgørelse i henhold til stk. 1, efter at kommissionsforholdet er ophørt.

§ 68.

Agenten har krav på provision af salg, som afsluttes af ham eller i øvrigt kommer i stand ved hans medvirken. Dette gælder, selv om salget afsluttes, efter at agenturforholdet er ophørt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden dette tidspunkt.

Afsluttes aftale om salg efter agenturforholdets ophør i andre tilfælde end de i stk. 1, 2 pkt., nævnte, har agenten endvidere krav på provision (efterprovision), såfremt aftalen kan anses for at være kommet i stand som følge af agentens virksomhed i den tid, forholdet har bestået.

I mangel af bevis for efterprovisionens størrelse skal denne, dersom agenturforhol-

Norsk

forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå. Det samme gjelder dersom oppdraget faller bort ved at det åpnes konkurs eller akkordforhandling i kommisjonærens bo.

Ophører oppdraget av grunner som nevnt i annetledd, taper kommisjonæren også sin rett etter § 29, første ledd, til godtgjørelse for utgifter, for såvidt disse som følge av oppdragets opphør blir unyttige for kommittenten. Dette gjelder selv om kommisjonæren ikke har varig oppdrag.

Når investeringene er foretatt, kan kommisjonæren ikke bindende fraskrive seg retten til godtgjørelse etter første ledd før oppdraget er ophørt.

§ 68.

Agenten har krav på provision av de salg som er sluttet av ham eller for øvrig er kommet i stand ved hans medvirking. Dette gjelder selv om salget sluttes etter at agenturforholdet er ophørt, dersom kjøperens ordre før dette er kommet fram til hovedmannen eller agenten.

Sluttes avtale om salg etter agenturforholdets ophør i andre tilfelle enn de som er nevnt i første ledd annet punktum, har agenten dessuten krav på provisjon (etterprovisjon) dersom avtalen kan anses å ha kommet i stand som følge av agentens virksomhet i den tid forholdet har bestått.

I mangel av bevis for etterprovisjonens størrelse skal denne, dersom agenturforhol-

Svensk

synnerlig vikt hänförlig till kommittenten, eller om uppdraget förfaller i följd av kommissionärens konkurs.

Upphör uppdraget på sätt och av anledning, som i nästföregående stycke sägs, skall kommissionären jämväl gå förlustig sin rätt enligt 29 § första stycket till gottgörelse för utgifter, om dessa i följd av uppdragets upphörande bliva för kommittenten onyttiga. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fall då kommissionären har uppdrag som ej är varaktigt.

Efter det att investeringarna företagits kan kommissionären icke förrän uppdraget upphört med bindande verkan avstå från den rätt till ersättning, som tillkommer honom enligt första stycket.

68 §.

Handelsagent är berättigad till provision å försäljningsavtal, som under uppdragstiden slutes av honom eller eljest kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan. Rätt till provision föreligger även, om försäljningsavtalet ingås efter uppdragets slut men köparens anbud dessförrinnan kommit huvudmannen eller agenten tillhanda.

Ingås försäljningsavtal efter uppdragets slut i andra fall än dem som avses i första stycket andra punkten, är agenten likaledes berättigad till provision (efterprovision), om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan under den tid uppdraget varat.

Förebringas ej utredning om efterprovisionens storlek och har uppdraget varat längre än

Dansk

det har bestået længere end et år, udgøre tre måneders provision, beregnet efter gennemsnittet af månedsprovisionerne i det sidste år. Denne regel gælder dog ikke, såfremt agenturforholdet er ophørt ved opsigelse med mindst seks måneders varsel.

Agentens ret til efterprovision kan ikke bindende fraskrives, inden agenturforholdet er ophørt.

§ 69.

Bliver køberens forpligtelse ikke opfyldt, har agenten kun krav på provision, såfremt den manglende opfyldelse skyldes agenturgiveren eller en hændelse, som denne ikke kunne have påberåbt sig overfor køberen som ansvarsfrihedsgrund. At købesummen ikke indgår, fordi agenturgiveren har afsluttet overenskomst med køberen om aftalens tilbagegang eller har bevilget køberen henstand med betalingen, indvirker ikke på agentens ret til provision, medmindre agenten har været enig i, at aftalen gik tilbage, eller at henstanden blev givet.

Bliver købesummen kun delvis betalt, har agenten kun krav på provision af den del, der er betalt, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

Er agentens hverv vedvarende, kan provisionen kræves betalt, når levering er eller ifølge aftalen skulle være sket. Unnlader køberen at betale, er agenturgiveren berettiget til at kræve provisionsbeløbet tilbage, medmindre andet følger af bestemmelsen i stk. 1.

§ 70.

Har agenten eneret til på en bestemt plads eller i øvrigt in-

Norsk

det har bestått lengre enn ett år, utgjøre tre måneders provisjon beregnet som gjennomsnittet av månedsprovisjonene i det siste år. Denne regel gjelder ikke dersom oppdraget er ophørt ved oppsigelse med mindst seks måneders frist.

Agentens rett till etterprovisjon kan ikke bindende fraskrives før agenturforholdet er ophørt.

§ 69.

Blir kjøperens forpliktelse ikke oppfylt, har agenten bare krav på provisjon hvis den manglende oppfyllelse skyldes hovedmannen eller en hendelse som denne ikke kunne ha påberopt seg overfor kjøperen som fritakelse for erstatningsansvar. At kjøpesummen ikke blir betalt fordi hovedmannen er kommet overens med kjøperen om at salget skal gå tilbake, eller at kjøperen skal få henstand med kjøpesummen, har ingen innflytelse på agentens rett til provisjon, såfremt han ikke har vært enig i at salget gikk tilbake eller at henstanden ble gitt.

Blir kjøpesummen bare delvis betalt, har agenten bare krav på provisjon av den del som er betalt, med mindre annet følger av bestemmelsen i første ledd.

Er agenten varig representant for hovedmannen, kan provisjonen kreves utbetalt når levering har eller etter avtalen skulle ha skjedd. Unnlater kjøperen å betale, kan hovedmannen kreve provisjonsbeløpet tilbake, med mindre annet følger av bestemmelsen i første ledd.

§ 70.

Har agenten enerett til, på en bestemt plass eller for øv-

Svensk

ett år, skall ersättningen anses motsvara tre månaders provision, beräknad efter genomsnittet av månadsprovisionerna under uppdragets sista år. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om uppsägning skett med minst sex månaders uppsägningstid.

Agenten kan icke med bindande verkan före uppdragets slut avstå från den rätt till ersättning, som tillkommer honom enligt endra och tredje styckena.

69 §.

Har avtalet icke fullgjorts å köparens sida, äger agenten åtnjuta provision endast där underlåtenheten beror av huvudmannen eller av händelse, som denne icke kan för undgående av skadestånds skyldighet åberopa mot köparen. Har huvudmannen överenskommit med köparen om avtalets återgång eller har han beviljat honom anstånd med köpeskillingen och utebliver i följd härav betalningen, inverkar detta icke å agentens rätt till provision, utan så är att denne samtyckt till åtgärden.

Har köpeskillingen erlagts blott till en del, är agenten, om icke första stycket föranleder annat, berättigad till provision svarande mot vad som influtit.

Har agenten varaktigt uppdrag, skall provisionen utbetalas, så snart avtalet fullgjorts eller bort fullgöras av huvudmannen. Underlåter köparen att betala och beror det ej av huvudmannen eller av händelse, som i första stycket första punkten sägs, äger dock huvudmannen av agenten återkräva provisionsbeloppet.

70 §.

Äger handelsagent uteslutande rätt att å viss ort eller

Dansk

den for et bestemt område at optage købetilbud eller at afslutte aftaler for agenturgiverens regning, har han krav på provision også af aftaler, som, medens hvervet består, afsluttes uden hans medvirken med købere, som hører til området. Afsluttes sådanne aftaler efter agenturforholdets ophør, kan provision kræves betalt, såfremt køberens ordre er kommet frem til agenturgiveren eller agenten inden det tidspunkt.

§ 71.

Er agenten vedvarende repræsentant for agenturgiveren, er han berettiget til at få provisionsnota fra agenturgiveren senest en måned efter udløbet af hvert kalenderkvartal for de salg, som er kommet i stand ved agentens medvirken eller under sådanne omstændigheder, at § 70 kommer til anvendelse.

I provisionsnotan skal optages alle salg, som i løbet af kalenderkvartalet er eller burde være kommet til udførelse fra agenturgiverens side. For hvert salg skal angives det provisionsbeløb, som godskrives agenten, eller, hvis provision ikke godskrives ham, grunden dertil.

Er et provisionsbeløb godskrevet agenten, og viser det sig senere, at det ikke tilkommer ham, kan agenturgiveren i en følgende provisionsnota godskrive sig beløbet.

§ 73.

Agenten har krav på særlig godtgørelse for sådanne beføjede udgifter, som har vist sig påkrævet til udførelsen af hvervet. Han er ikke berettiget til dækning af udgifter ved agenturforretningens normale drift.

Norsk

rig innenfor et bestemt område, å oppta ordrer eller slutte salg for hovedmannens regning, har han krav på provisjon også av de salg som i oppdragstiden uten hans medvirkning sluttes med kjøpere som hører til hans område. Sluttes slike salg etter at agenturforholdet er opphørt, kan provisjon kreves dersom kjøperens ordre før dette er kommet fram til hovedmannen eller agenten.

§ 71.

Er agenten varig representant for hovedmannen, har han rett til å få provisjonsnota fra hovedmannen senest en måned etter utløpet av hvert kalenderkvartal for de salg som er kommet i stand ved agentens medvirkning eller under slike forhold at § 70 kommer til anvendelse.

I provisjonsnotan skal opp-tas alle salg som i løpet av kalenderkvartalet er eller burde ha vært oppfylt fra hovedmannens side. For hvert salg skal enten godskrives provisjon eller oppgis grunnen til at dette ikke skjer.

Er en provisjon godskrevet, og viser det seg senere at agenten ikke har krav på den, kan hovedmannen i en følgende provisjonsnota godskrive seg beløpet.

§ 73.

Agenten har krav på særskilt godtgjørelse for utgifter ved særlige tiltak som har vist seg påkrævet for oppfyllelsen av oppdraget. Han kan ikke kreve dekning av utgifter ved agenturforretningens normale drift.

Svensk

eljest inom visst distrikt för huvudmannens räkning upptaga köpeanbud eller sluta försäljningsavtal, är han berättigad till provision jämväl å avtal, som under uppdragstiden utan hans medverkan slutes med köpare tillhörande distriktet. Kommer sådant avtal till stånd efter uppdragets slut, skallprovision utgå om dessförinnan köparens anbud kommit huvudmannen eller agenten tillhanda.

71 §.

Handelsagent, som varaktigt företräder sin huvudman, äger senast en månad efter utgången av varje kalenderkvartal från huvudmannen erhålla provisionsnota beträffande försäljningar, som kommit till stånd genom agentens medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning.

I provisionsnotan skola upptagas alla försäljningsavtal, som under det sist förflutna kalenderkvartalet blivit eller bort bliva å säljarens sida fullgjorda, med angivande för varje avtal av det provisionsbelopp, som tilgodoföres agenten, eller där provision icke tilgodoföres honom, av anledningen därtill.

Yppa sig, sedan provision blivit agenten tillgodoförd, sådana omständigheter, att provision finnes icke böra tillkomma honom, äger huvudmannen i en följande provisionsnota tillgodoföra sig beloppet.

73 §.

Handelsagent har rätt till särskild ersättning för utgifter, vilka föranletts av åtgärder som varit påkallade för uppdragets behöriga fullgörande; dock skall sådan ersättning ej utgå, om utgifterna varit att hänföra till rörelsens normala drift.

Dansk

Har agenten påtaget sig at modtage betaling for solgte varer, eller står han del credere, har han krav på særlig godtgørelse herfor.

§ 86.

Står en handelsrejsende i tjenesteforhold til handelshuset, må han ikke uden dets samtykke arbejde for salg af andre varer end dettes.

Forsåvidt han helt eller delvis lønnes ved provision, finder bestemmelserne i §§ 68-71 tilsvarende anvendelse.

I øvrigt gælder bestemmelserne i lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer, jfr. lovbekendtgørelse nr.413 af 30. august 1971.

Norsk

Har agenten påtatt seg å motta betaling for solgte varer, eller står han del credere, har han krav på særlig godtgjørelse for dette.

§ 86.

Har den faste reisende vært ansatt minst seks måneder, skal det i avtaleforholdet gjelde en gjensidig oppsigelsesfrist på minst tre måneder til utløp ved slutten av en kalendermåned.

Den faste reisende har krav på særskilt godtgjørelse for utgifter til reiser, underhold under reiser, porto, telegrammer, telefonsamtaler og liknende utgifter. Hovedmannen plikter på anmodning å gi den reisende nødvendig forskudd til dekning av slike ut-

Den faste reisende kan ikke uten hovedmannens samtykke arbeide for salg av andre varer enn dennes.

Hvis han lønnes helt eller delvis med provisjon, får bestemmelsene i §§ 68-71 tilsvarende anvendelse.

Avtalebestemmelse som begrenser den handelsreisendes rett etter første og annet ledd, er ikke bindende for ham.

Svensk

Att agenten i vissa fall jämväl är berättigad till särskild gottgörelse, då han för uppdraget haft kostnader för investeringar, framgår av 76 § jämförd med 52 §

Har agenten åtagit sig att emottaga betalning för sålda varor eller att stå del credere, skall detta särskilt gottgöras honom.

Är handelsresande anställd i sin huvudmans tjänst och har anställningen varat minst sex månader, skall avtalet, om det uppsäges från någondera sidan, upphöra tidigast med utgången av tredje kalendermånaden efter den då uppsägningen skedde.

Anställd handelsresande har rätt till särskild ersättning för utgifter för resor, uppehälle under resor, porto, telegram, telefon och vad därmed är jämförligt. Huvudmannen är skyldig att på begäran ge handelsresanden erforderligt förskott till täckande av dylika utlägg.

Utan huvudmannens lov äge handelsresande, varom i denna paragraf formales, icke upptaga köpeanbud eller sluta försäljningsavtal för annas räkning än huvudmannens.

Skall till handelsresande, som här avses, lön helt eller delvis utgå i form av provision skola de i 68-71 §§ för handelsagent givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Avtalsvillkor, varigenom handelsresandes rätt enligt första och andra styckena begränsas, skall vara utan verkan.

Denna lag träder i kraft den
Har kommissionarens, handelsagentens eller handelsresandens avtal med huvudmannen slutits före nämnda dag, skall dock, i den mån annat ej

följer av vad här nedan sägs, äldre lag äga tillämpning med avseende å rättsförhållandet mellan parterna.

Bestämmelserna i 68 § skola, i fråga om handelsagents rätt till provision å försäljningsavtal som ingås efter uppdragets slut, lända till efterrättelse där uppdraget upphört efter lagens ikraftträdande. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om kommissionärs och handelsresandes rätt till sådan provision.

Bilag 3: Udkast fra den finske komitéForslag till lag om handelsrepresentanter.

1 kap.

Allmänna stadganden.

1 §.

Med handelsrepresentant förstås i denna lag den som i representationsavtal med annan, huvudmannen, förbundet sig att för dennes räkning verka för avsättning av varor genom att upptaga köpeanbud till huvudmannen eller att i dennes namn sluta försäljningsavtal. Handelsrepresentanten kan vara antingen handelsagent eller försäljare.

Som handelsagent anses handelsrepresentant, vilken verkar såsom självständig näringsidkare och har fast affärsställe.

Som försäljare anses handelsrepresentant, vilken verkar såsom självständig näringsidkare eller står i arbetsförhållande till huvudmannen, och som utan att medföra till försäljning avsedda varor reser från ort till annan eller uppsöker kunder inom den ort, där huvudmannen driver sin rörelse.

2 §.

Stadgandena i denna lag skall, med de undantag som nedan anges, lända till efterrättelse endast såvitt ej annat följer av avtalet eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

3 §.

Representationsavtalet skall upprättas skriftligen, om någondera avtalsparten det yrkar.

Har representationsavtalet upprättats skriftligen, kan vardera avtalsparten kräva, att ändring i eller tillägg till avtalet skall införas i avtalshandlingen.

4 §.

Skulle tillämpningen av något villkor i representationsavtalet uppenbarligen vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbörlig, kan villkoret jämkas eller lämnas utan avseende.

2 kap.

Handelsagenter.

Rättigheter och skyldigheter som härflyter av representationsavtalet.

5 §.

Handelsagenten skall under handhavandet av sitt uppdrag med all omsorg iakttaga huvudmannens intresse.

Det åligger handelsagenten att lämna huvudmannen underrättelse angående omständigheter, som kan vara av betydelse för den försäljningsverksamhet som anförtrotts honom. Särskilt skall han utan oskäligt uppehåll delgiva huvudmannen anbud, vilkas antagande kan komma i fråga, och avtal, som han i huvudmannens namn ingatt

6 S.

Handelsagenten får även från andra än huvudmannen mottaga uppdrag som avses i 1 § 1 mom. , såvitt ej detta står i strid med den skyldighet som enligt 5 § 1 mom. åvilar agenten.

7 S.

Handelsagenten må icke under representationsavtalets giltighetstid och ej heller därefter utnyttja eller för annan yppa huvudmannens affärs- och yrkeshemligheter, vilka anförtrots honom eller vilka på annat sätt kommit till hans kännedom, såframt han genom ett dylikt förfarande skulle handla i strid med gott affärsskick.

8 S.

Huvudmannen skall tillställa handelsagenten det material som denne behöver för uppdragets fullgörande, såsom prover, mönster och broschyrer samt prislistor.

Det åligger huvudmannen att lämna handelsagenten meddelande om omständigheter, som kan vara av betydelse för den försäljningsverksamhet som anförtrots denne. Han skall även utan oskäligt uppehåll meddela agenten, huruvida han antager eller avslår anbud som agenten tillställt honom, eller huruvida han godkänner eller avvisar avtal som agenten, ehuru han icke därtill varit behörig, ingått i huvudmannens namn.

Har huvudmannen för avsikt att framdeles inskränka den verksamhet som åsyftas med representationsavtalet, eller har han anledning antaga att möjligheterna att fullfölja verksamheten i den omfattning, som handelsagenten på grund av omständigheterna har fog för att räkna med, i framtiden icke kommer att föreligga, skal huvudmannen underätta agenten därom.

9 S.

Har huvudmannen eller handelsagenten handlat i strid med representationsavtalet eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet underlåtit vad som åligger honom enligt avtalet eller denna lag, är han pliktig att ersätta medkontrahenten den skada som därav vållats.

Den som på sådan grund som avses i 1 mom. vill kräva skadestånd skall utan oskäligt dröjsmål efter det han erhållit kännedom om det förhållande, varom fråga är, underätta medkontrahenten om sin avsikt; gör han det icke, har han förlorat sin talan. Vad nu sagts gäller dock ej de fall, då medkontrahenten förfarit oredligt, ej heller dem, då han visat grov vårdslöshet och därigenom tillskyndat den andre märklig skada.

10 §.

Handelsagenten är berättigad till provision på försäljningsavtal, som under representationsavtalets giltighetstid slutes av honom eller eljest kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan. Samma rätt tillkommer agenten, om försäljningsavtalet ingås efter representationsavtalets upphörande, men köparens anbud före sagda tidpunkt kommit huvudmannen eller agenten till handa.

Ingås försäljningsavtal efter representationsavtalets upphörande i andra fall än dem som avses i andra meningen av 1 mom. , är handelsagenten likaledes berättigad till provision (efterprovision), om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan under den tid representationsavtalet varat.

Förebringas ej utredning om efterprovisionens storlek, är handelsagenten, förutsatt att representationsavtalet varat längre än ett år, berättigad till ett belopp som motsvarar tre månaders provision, beräknad efter genomsnittet av månadsprovisionerna under det sista året av avtalets giltighetstid. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om avtalet upphört i följd av uppsägning som verkställdes minst sex månader tidigare.

Handelsagenten kan icke med bindande verkan före representationsavtalets upphörande avstå från den rätt som tillkommer honom enligt 2 och 3 mom.

11 S.

Har åt handelsagenten med uteslutande rätt anvisats visst område eller viss kundkrets, är han berättigad till provision jämväl på försäljningsavtal, som under representationsavtalets giltighetstid utan hans medverkan slutes med köpare tillhörande området eller kundkretsen. Samma rätt tillkommer agenten, om försäljningsavtalet ingås efter representationsavtalets upphörande, men köparens anbud före sagda tidpunkt kommit huvudmannen eller agenten till handa.

12 §.

Handelsagenten äger rätt till provision så snart och i den mån huvudmannen fullgjort sin prestationsskyldighet på grund av det med tredje man ingångna försäljningsavtalet.

Även i det fall att huvudmannen icke fullgjort sin prestationsskyldighet äger handelsagenten rätt till provision, om skyldighetens försummande berott av huvudmannen eller av händelse, som denne för att befria sig från skadeståndsansvar icke kan åberopa mot tredje man.

Har tredje man helt eller delvis underlåtit att betala köpeskillingen utan att detta berott av huvudmannen eller av händelse som anges i 2 mom., går handelsagenten i avseende på det icke erlagda beloppet förlustig den provisionsrätt som enligt 1 mom. tillkommer honom, såframt det är uppenbart att köpeskillingen ej heller framdeles kommer att erläggas.

Har huvudmannen med tredje man överenskommit om försäljningsavtalets återgång eller om ändring av avtalsvillkoren, och uteblir köpeskillingen helt eller delvis till följd härav, inverkar detta icke på handelsagentens provisionsrätt, med mindre han samtyckt till överenskommelsen.

13 §.

Provision skall utbetalas till handelsagenten så snart för honom på grund av 12 § 1 eller 2 mom. uppkommit rätt till provision. Har agenten enligt 3 mom. i sagda paragraf helt eller delvis gått förlustig sin provisionsrätt, skall det överbetalda beloppet på huvudmannens anfordran återbetalas till denne.

14 §.

Har ej överenskommit om storleken av handelsagenten tillkommande provision, bestämmes provisionen i enlighet med vad på orten för agentens verksamhet i allmänhet erlägges för utförande av uppdrag av samma eller motsvarande slag.

Provisionen beräknas på den köpeskillning, som köparen har att betala. Beviljad kontanrabatt beaktas dock icke härvid såsom avdrag på köpeskillingen, ej heller frakt, förpackning, tull, försäkringspremie, skatt eller annan sådan merkostnad, med mindre dylik kostnad på grund av det försäljningsavtal som slutits med köparen särskilt angivits i räkning som tillsänts honom.

15 S.

Såframt åt handelsagenten uppdragits att uppbära betalningar, äger han rätt att härför erhålla särskilt, skäligt arvode, om ej ersättning för uppdraget bör anses innefattad i agentens provision.

Handelsagenten på grund av 1 mom. tillkommande arvode skall till honom erläggas så snart betalning uppbur its.

16 §.

Förbinder sig handelsagenten att gent emot huvudmannen svara för att köparen fullgör sina skyldigheter på grund av försäljningsavtal (del credere), skall förbindelsen för att vara giltig avgas skriftligen och avse endast visst avtal eller avtal med viss köpare. För dylik förbindelse svarar agenten såsom för egen skuld.

Handelsagenten har rätt att för sin i 1 mom. åsyftade ansvarsförbindelse erhålla särskilt, skäligt arvode.

Handelsagenten på grund av 2 mom. tillkommande arvode skall till honom erläggas så snart försäljningsavtalet med tredje man ingåtts.

17 §.

Handelsagenten äger rätt till särskild ersättning för kostnader, vilka föranletts av åtgärder som varit påkallade för representationsavtalets behöriga fullgörande; dock skall ersättning ej utgå, om kostnaderna varit att hänföra till agentens sedvanliga uppgifter.

Angående handelsagentens rätt till särskild gottgörelse på grund av investeringskostnader stadgas i 26 §.

18 §.

Handelsagenten har rätt att senast inom en månad efter utgången av varje kalenderkvartal från huvudmannen erhålla provisionsnota beträffande försäljningar, på vilka agenten enligt 10 eller 11 § är berättigad till provision.

I provisionsnotan skall upptagas de försäljningsavtal, som under det sist förlutna kalenderkvartalet blivit eller bort bli fullgjorda av huvudmannen. För varje avtal skall anges det provisionsbelopp som tillgodoföres handelsagenten eller, om provision icke tillgodoföres honom, anledningen därtill.

Finnes på grund av omständigheter, som yppat sig sedan provisionsnota avlämnats, att handelsagenten helt eller delvis gått förlustig sin provisionsrätt i fråga om visst i notan upptaget avtal, får huvudmannen i en senare nota tillgodoföra sig provisionsbeloppet.

19 §.

Skulle indrivningen av handelsagenten tillkommande fordran som grundar sig på representationsförhållandet eljest äventyras, får agenten, intill dess huvudmannen gäldat fordringen eller härför ställt säkerhet, innehålla huvudmannen tillhöriga handlingar, prover, mönster och varor, vilka han i anledning av uppdraget mottagit, ävensom vad han med stöd av huvudmannens fullmakt av tredje man uppburit.

Representationsavtalets upphörande.

20 §.

Representationsavtal som ingåtts för viss tid upphör, då den avtalade tiden löpt till ända. Har i dylikt avtal intagits villkor därom, att avtalet endast i det fall skall upphöra, att det uppsäges viss tid före dess upphörande, skall avtalet, om uppsägning icke verkställts, efter avtalsperiodens utgång anses gälla tills vidare.

Fortsätter avtalsparterna, trots att giltighetstiden för representationsavtal som ingåtts för viss tid upphört, utan uttrycklig överenskommelse representationsförhållandet, skall avtalet likaså anses vara förlängt tills vidare.

21 §.

Är representationsavtalet gällande tills vidare och har överenskommelse om uppsägningstid icke träffats, får avtalet uppsägas att upphöra tre månader efter utgången av den kalendermånad, under vilken uppsägningen verkställs. Har avtalet varit gällande kortare tid än ett år, skall den på ovan nämnt sätt beräknade uppsägningstiden utgöra en månad.

Har i representationsavtal som är gällande tills vidare intagits villkor om uppsägningstiden, skall detta iakttagas. Huvudmannen kan likväl icke åberopa sådant avtalsvillkor, enligt vilket uppsägningstiden är kortare än den i 1 mom. stadgade eller avtalet kan uppsägas till omedelbart upphörande.

22 §.

För den händelse att huvudmannens eller handelsagentens egendom upplåtits till konkurs skall representationsavtalet anses ha samtidigt förfallit.

23 §.

Oberoende av vad som gäller om tiden för representationsavtalets bestånd och om uppsägningstid må avtalspart omedelbart häva avtalet, om vägande skäl det påkallar. Såsom vägande skäl bör anses sådan försummelse eller sådant annat beteende från den ena avtalspartens sida eller sådan förändring av förhållandena, på grund varav det av den andra avtalsparten icke skäligen kan krävas, att han skall fortsätta avtalsförhållandet.

Avtalspart kan, såframt ej omständigheterna ger anledning till annan bedömning, häva representationsavtalet i synnerhet i följande fall:

- 1) då den andra avtalsparten vid avtalets ingående i något väsentligt hänseende vilselett honom;
- 2) då den andra avtalsparten icke samtycker till yrkande av medkontrahenten på iakttagande av den skriftliga form som stadgas i 3 §;
- 3) då den andra avtalsparten gjort sig skyldig till beteende, som innefattar allvarlig kränkning av medkontrahentens intressen eller som eljest föranleder, att dennes förtroende för den andra avtalsparten med fog rubbats; eller
- 4) då den andra avtalsparten i väsentlig mån underlåtit att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet.

Avtalspart enligt denna paragraf tillkommande rätt att häva representationsavtalet förfaller, såframt han icke utan oskäligt uppehåll begagnat sig av denna rätt efter det han fick kännedom om hävningsgrunden eller, om skälet är av fortgående art, från det han fick kännedom om att det bortfallit.

24 §.

Även i det fall att ingen i 23 § stadgad hävningsgrund föreligger kan avtalspart bringa avtalet till upphörande i förtid, men han är skyldig att ersätta den andre för den skada som därav vållats.

Handelsagenten kan icke med bindande verkan före representationsavtalets upphörande avstå från den rätt till ersättning som tillkommer honom enligt 1 mom.

25 §.

Har i 23 § avsedd hävning av representationsavtalet berott på uppsåtligt eller vårdslöst förfarande från den ena avtalspartens sida eller har avtalet förfallit på grund av den andres konkurs, åligger det denne eller hans konkursbo att ersätta medkontrahenten för den skada som vållats genom att avtalsförhållandet upphör i förtid.

26 §.

Har handelsagenten efter avtal eller i samförstånd med huvudmannen till uppfyllande av representationsavtalet gjort investeringar i byggnader, lager, maskiner, transportmedel eller annan därmed jämförlig egendom, är agenten, såframt han till följd av representationsavtalets upphörande icke får täckning för denna investeringskostnad, berättigad till en särskild, skäligen gottgörelse för den förlust han härvid åsamkas. Detta stadgande äger dock ej tillämpning på sådan kostnad, om vilken i samband med investeringarnas företagande överenskommit, att agenten skall vidkännas densamma eller del därav.

Handelsagenten går förlustig sin rätt till gottgörelse enligt 1 mom., om huvudmannen uppsäger eller häver representationsavtalet på någon i 23 § angiven grund till följd av agentens beteende eller förändring av förhållandena inom dennes skaderiskområde. Gottgörelse skall ej heller utgå, om agenten i förtid uppsäger eller häver avtalet av annan än i 23 § angiven grund till följd av huvudmannens beteende eller förändring av förhållandena inom dennes skaderiskområde, eller om representationsavtalet förfaller med anledning av agentens konkurs.

Sedan handelsagenten gjort i 1 mom. avsedd investering, kan han icke med bindande verkan före representationsavtalets upphörande avstå från den rätt till ersättning som tillkommer honom enligt sagda moment.

27 §.

Har representationsavtalet till följd av uppsägning, konkurs, hävning eller annan orsak upphört, är handelsagenten pliktig att intill dess huvudmannen, hans förmyndare eller rättsinnehavare eller förvaltarna av hans konkursbo kan bevaka huvudmannens eller boets intressen vidtaga sådana åtgärder, som är nödiga för att skydda huvudmannen eller hans bo mot förlust, såframt honom icke därav åsamkas betydande kostnad eller olägenhet.

3 kap.

Försäljare.

28 §.

I avseende på huvudmans och försäljares rättigheter och skyldigheter äger vad i 5, 8, 15 och 16 §§ är stadgat motsvarande tillämpning.

29 §.

När försäljaren är självständig näringsidkare, skall beträffande försäljarens rätt att mottaga uppdrag från andra än huvudmannen, förbudet mot att utnyttja eller yppa huvudmannens affärs- och yrkeshemligheter, huvudmannens och försäljarens rätt till skadestånd samt försäljarens provisionsrätt, rätt till kostnadsersättning, rätt att erhålla provisionsnota och rätt att kvarhålla huvudmannens egendom samt beträffande representationsavtalets upphörande och därav härflytande ersättningsrätt i tillämpliga delar gälla vad i 6, 7, 9-14, och 17-27 §§ är stadgat.

30 §.

Står försäljaren i arbetsförhållande till huvudmannen skall, såframt av denna lag ej annat följer, på rättsförhållandet tillämpas vad i lagen den 30 april 1970 om arbetsavtal (320/70) är föreskrivet.

31 §.

Utgår i arbetsförhållande till huvudmannen stående försäljares arvode helt eller delvis såsom provision, skall i avseende på hans provisionsrätt och rätt att erhålla provisionsnota äga motsvarande tillämpning vad i 10-14 och 18 §§ är stadgat, likväl så, at försäljaren icke går förlustig sin provisionsrätt, om tredje man helt eller delvis underlåtit att betala köpeskillingen.

32 §.

Försäljare som står i arbetsförhållande till huvudmannen äger rätt till särskild ersättning för utgifter för resor, porto, telegram, telefon och vad därmed är jämförligt, ävensom till dagtraktamente under resor. Huvudmannen är skyldig att på begäran giva försäljaren erforderligt förskott till täckande av hans utlägg och hans dagtraktamente.

Försäljaren enligt denna paragraf tillkommande rätt kan icke begränsas eller upphävas.

4 kap.

Handelsrepresentantens behörighet och huvudmannens förhållande till tredje man.

33 §.

Handelsrepresentanten är behörig att på huvudmannens vägnar sluta avtal endast om han därtill befullmäktigats.

Har huvudmannen till handelsrepresentanten överlämnat blanketter, vilka innehåller huvudmannens namn och på grund av sin avfattning kan antagas vara avsedda att, sedan de av representanten ifyllts, tjäna till bevis om att avtal slutits för huvudmannens räkning, är avtal, som representanten med ifyllande av sådan blankett ingår, lika bin-

dande för huvudmannen som om denne uttryckligen befullmäktigat representanten att sluta avtalet.

34 §.

Har handelsrepresentanten på huvudmannens vägnar slutit avtal, ehuru han icke varit därtill befullmäktigad, eller har han överskridit given fullmakt, skall huvudmannen, om han icke vill godkänna avtalet, utan oskäligt uppehåll efter det han från representanten eller tredje man erhållit kännedom om avtalets ingående och om dess väsentliga innehåll lämna meddelande därom till tredje man; gör han det icke, skall han anses ha godkänt avtalet.

35 S.

Har handelsrepresentanten till huvudmannen insänt avtalsanbud som gjorts av tredje man, eller har huvudmannen från anbudsgivaren erhållit kännedom om innehållet i anbud som representanten mottagit, åligger det huvudmannen att, om han icke vill antaga anbudet, utan oskäligt uppehåll efter det han erhållit anbudet eller kännedom om dess innehåll lämna meddelande därom till anbudsgivaren; gör han det icke, skall han anses ha antagit anbudet.

Vad i 1 mom. är sagt skall likväl icke äga tillämpning, såframt vid förhandlingarna mellan handelsrepresentanten och anbudsgivaren betingats att anbudet anses förfallet, om det ej uttryckligen antages.

36 §.

Har tredje man avgivit avtalsanbud till handelsrepresentanten, och har denne insänt det till huvudmannen, äger anbudsgivaren, såframt ej annat följer av förhandlingarna mellan honom och representanten, samma rätt att hos huvudmannen återkalla anbudet, som skulle tillkommit honom, om han själv insänt anbudet.

37 §.

Har köpman förhandlat med en handelsrepresentant angående slutande av avtal för sin rörelse, och får han från representantens huvudman mottaga meddelande, varigenom denne med åberopande av dessa förhandlingar förklarar sig antaga till representanten därvid avgivet anbud eller bekräfta med representanten därvid slutet avtal, åligger det köpmannen, om han vill göra gällande att han icke avgivit anbud eller slutit något avtal eller att anbudets eller avtalets innehåll är i meddelandet oriktigt återgivet, att utan oskäligt uppehåll lämna huvudmannen meddelande därom; gör han det icke, skall han anses ha godkänt avtal av det innehåll meddelandet från huvudmannen utvisar.

Vad i 1 mom. är sagt skall likväl icke äga tillämpning, om huvudmannen insåg eller bort inse, att det i meddelandet anförda anbudet eller avtalet icke avgivits eller ingåtts eller att innehållet i anbudet eller avtalet blivit oriktigt anförut, ej heller om köpmannen förmår visa, att meddelandet var oriktigt.

38 S.

Utan huvudmannens fullmakt äger handelsrepresentanten icke, även om han kan sluta för huvudmannen bindande avtal, rätt att uppbära betalningen för sålda varor eller efter avtalets ingående medgiva anstånd med betalningen eller nedsättning i priset eller företaga annan ändring i avtalet.

Har huvudmannen från handelsrepresentanten eller från tredje man fått kännedom om att representanten uppburit betalning för varor, som blivit försålda genom hans medverkan eller under sådana omständigheter att 11 § äger tillämpning, åligger det huvudmannen, om han anser, att representanten ej var behörig att uppbära betalningen, och han därför icke vill godkänna denna, att utan oskäligt uppehåll lämna tredje man meddelande därom; gör han det icke, skall han anses ha godkänt betalningen.

39 §.

Handelsrepresentanten är behörig att på huvudmannens vägnar mottaga meddelande om fel eller brist i varan eller om dröjsmål med dess avlamnande, så ock annat meddelande angående uppfyllelsen av ingånget avtal, om avtalet ingåtts genom hans medverkan eller under sådana omständigheter att 11 § äger tillämpning. Utan huvudmannens fullmakt är representanten likväl icke, även om han kan sluta för huvudmannen bindande avtal, behörig att träffa något avgörande i anledning av sådant meddelande.

5 kap.

Särskilda stadganden.

40 §.

Skall någon enligt denna lag lämna annan ett meddelande vid äventyr att han eljest förlorar talan eller anses ha antagit anbud eller godkänt avtal eller betalning, och blir sådant meddelande inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, medför ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, att avsändaren icke anses ha fullgjort vad honom åligger.

41 §.

Denna lag träder i kraft den 197 .

Denna lag äger icke, såframt annat ej avtalas eller nedan stadgas, tillämpning på avtal angående handelsrepresentation, vilka är gällande då denna lag träder i kraft.

Stadgandet i 4 § om jämkning eller åsidosättande av avtalsvillkor, vars tillämpning vore otillbörlig, länder till efterrättelse i fråga om avtal som avses i 2 mom. , om sådant villkor göres gällande först efter lagens ikraftträdande. Vad i 10, 29 och 31 §§ av denna lag är stadgat om handelsagents och försäljares rätt till provision på försäljningsavtal, som ingås efter representationsavtalets upphörande, tillämpas även i avseende på avtal som avses i 2 mom.

Bilag 4: Udtalelse af 25. maj 1971 på Nordiska Handelsagenters Federation.

Nordiska Handelsagenters Federation, som vid sitt årsmöte i Helsingfors den 24. -25.maj 1971 behandlat bl.a. de i de nordiska länderna utarbetade kommitteeförslagen till ändringar i lagstiftningen avseende handelsagenter, uttalar rörande i förslagen behandlade frågor om agentens uppsägningsskydd följande.

Federationen hälsar med tillfredsställelse att det långvariga kommittearbetet nu resulterat i vissa förslag till stärkande av agentens uppsägningsskydd. Det är också glädjande att det nordiska samarbetet gjort att sakligt lika förslag framlagts i de fyra nordiska länderna. I anslutning härtill vill Federationen uttrycka den förhoppningen att det fortsatta arbetet med denna lagstiftning också sker i samarbete länderna emellan och att man därvid åstadkommer en i vissa hänseenden behövlig justering av lagtexternas utformning till större överensstämmelse.

Federationen konstaterar att kommitteerna, när det gäller frågan om ersättning till agenten vid agenturavtalets upphörande, icke ansett sig kunna acceptera ett regelsystem innebärande good-willersättning, d.v.s. ersättning för den av agenten upparbetade kundkretsen, utan i stället föreslagit regler om efterprovision, d.v.s. provision på vissa affärer avslutade efter agenturavtalets upphörande. Därigenom fjärrar man sig från flertalet kontinentala rättsordningar, vilket federationen bedömer som olyckligt. Trots detta är Federationen beredd att acceptera de i detta hänseende föreslagna reglerna under förutsättning att i det följande angivna ändringsförslag beaktas.

I lagförslagets § 68 (§ 10 i det finska förslaget) första stycket ges regler för agentens rätt till provision för de försäljningsavtal som under agenturavtalets bestånd slutas av honom eller eljest kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan. I 68 § andra stycket ges regler för agentens rätt till provision för försäljningar, som sker efter agenturavtalets upphörande. Innebörden i sistnämnda regler är att agenten har rätt till provision (efterprovision) "om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan under den tid uppdraget varat" som det heter exempelvis i det svenska förslaget.

Såsom denna bestämmelse är formulerad, synes det vara en förutsättning för agentens rätt till provision att försäljningsavtal är slutet. Om så är fallet, blir det en värdering, huruvida det kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan.

Denna ordalydelse synes icke riktigt återspegla följande tankegång i de nordiska motiven: "Selv om kravet bygger på de faktiske ettervirkninger, betyr det ikke at kravet først kan fremmes etter at man har konstatert hvordan forholdene faktisk har utviklet seg. Det er forutsetningen at man på samme måte som erstatningsansvar skal kunne basere bedømmelsen på en forhåndsvurdering av utviklingen. Og normalt vil vel begge parter være tjent med at godtgjørelsesspørsmålet avklares snarest mulig etter agenturforholdets opphør".

Federationen hävdar att denna ur motiven hämtade tankegång, som Federationen helt instämmer i, bör komma till uttryck i lagtexten.

Ytterligare hyser Federationen den uppfattning att bevisregeln i 68 § andra stycket bör ändras, så att bevisbördan lägges på huvudmannen. Ej heller därvid bör dock kravet på bevisningen sättas högre än vad som följer av uttrycket "kan anses". Skälet till Federationens nu angivna åsikt är väsentligen detsamma som ligger till grund för kommitteernas nedan berörda presumptionsregel, nämligen att det kan antagas att en agents arbete under agenturavtalets bestånd vanligen åt huvudmannen skapar vissa försäljningsavtal även efter agenturavtalets upphörande.

Federationen vill sålunda föreslå att andra stycket i § 68 erhåller följande lydelse:

"Om det kan antagas att försäljningsavtal kommer att avslutas efter uppdragets slut eller om dylika avtal slutes i andra fall än dem som avses i första stycket andra punkten, är agenten vid uppdragets slut berättigad till provision (efterprovision), med mindre dylika avtal ej kan anses vara en följd av agentens verksamhet under den tid uppdraget varat."

Det nuvarande tredje stycket i § 68 föreslår Federationen att man låter utgå. Federationen är klar över att regeln i många tillfällen skulle leda till enklare uppgörelser. Den inser också att regeln kan vara en fördel för agenten, eftersom denne eljest har en bevisbörd, som kan vara svår att fullgöra. Det är också möjligt att man skulle få färre processer med en sådan bevisregel som kommitteerna föreslår.

När Federationen likafullt föreslår att presumtionsregeln skall utgå, sker detta av flera skäl. Federationen befarar att regeln i praxis skulle bli en standardregel till undanträngande av huvudregeln i andra stycket. Resultatet skulle då bli att agenten många gånger finge för hög efterprovision och i många tillfällen för låg.

Av kommittebetänkandena framgår att rättsläget för närvarande är oklart. Likafullt betalas det i flera fall efterprovision eller goodwillersättning. Undersökningar i ett av medlemsländerna visar att denna ersättning ges till belopp som genomsnittligt ligger betydligt högre än tre månaders provision. Om man skulle bestämma en normal tidsperiod för efterprovision, skulle därför denna period böra vara längre än den föreslagna perioden av tre månader. Federationen hävdar dock att en förenkling av detta slag är oriktig, så olikartade som förhållandena är.

När det gäller fruktan för rättstvister, hyser Federationen den uppfattningen att man ej bör lägga avgörande vikt därvid. Den sedvana som hittills har utbildats, när det gäller beräkningar av ersättningens storlek, indikerar enligt Federationens mening att en förhållandevis stor säkerhet på området snart kan väntas bli uppnådd.

Därest det till äventyrs ej skulle anses möjligt att låta tredje stycket av § 68, utgå, hemställer Federationen dock att i första meningen därav måtte för "tre månaders provision" införas ordet "minst" samt att andra meningen måtte utgå. Det förstnämnda ändringsförslaget grundas på övertygelsen att man därigenom särskilt markerar att presumtionsregeln icke är avsedd som en standardregel.

Det andra ändringsförslaget beror på att Federationen över huvud icke kan dela kommitternas motiv för regeln i fråga samt att Federationen hyser den uppfattningen att, därest en presumtionsregel över huvud skall gälla, den bör gälla alla agenturförhållanden, oavsett uppsägningstidens längd.

Om det mot förmodan icke skulle anses möjligt att tillmötesgå Federationens önskemål att utesluta andra meningen i andra stycket av § 68, hemställer Federationen att början av denna mening i klarhetens intresse måtte ändras till: "Denna bevisregel gäller icke om—".

Sammanfattningsvis föreslår Federationen sålunda för § 68 (§10) följande lydelse:

"Handelsagent är berättigad till provision å försäljningsavtal, som under uppdragstiden slutes av honom eller eljest kan anses ha kommit till stånd genom hans medverkan. Rätt till provision föreligger även, om försäljningsavtalet ingås efter uppdragets slut men köparens anbud dessförinnan kommit huvudmannen eller agenten tillhanda.

Om det kan antagas att försäljningsavtal kommer att avslutas efter uppdragets slut eller om dylika avtal slutes i andra fall än dem som avses i första stycket andra punkten, är agenten vid uppdragets slut berättigad till provision (efterprovision), med mindre dylika avtal ej kan anses vara en följd av agentens verksamhet under den tid uppdraget varat.

Agenten kan icke med bindande verkan före uppdragets slut avstå från den rätt till ersättning, som tillkommer honom enligt andra stycket."

Helsingfors den 25. maj 1971.

NORDISKA HANDELSAGENTERS FEDERATION

Ernst E.Hjelt
President

Karl O.Christensen
Ordförande
Danmarks Agentforening

Roland Lundberg
Ordförande
Sveriges Handelsagents Föbund

Henrik Almklev
Ordförande
Norske Agenters Landsforbund

Walter Wiklund
Förste viceordförande
Utrikeshandels Agentförbund